

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

81320

İLKÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNDE BİLİMSEL
VE SOSYAL TUTUM
(ADAPAZARI ÖRNEĞİ)

81320

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Erol ATA

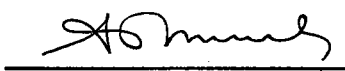
Enstitü Anabilim Dalı : EĞİTİM BİLİMLERİ

Bu tez 27.7/1999 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği /
Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

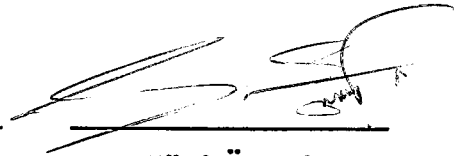
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Halil DURAN

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ESKİCUMALI

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Selahattin ÖZYURT

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ÖNSÖZ

Bu araştırma ilköğretim düzeyinde temelleri atılan ve kalıcılığı sağlanan bilimsel ve sosyal tutumların öğrenciler tarafından ne oranda kazanıldıklarını tespit amacıyla yapılmıştır.

Son zamanlarda eğitimde gittikçe artan ağırlıkta öğretim faaliyetlerine yönelinmesi, buna karşılık, olumlu tutumlar ve iyi alışkanlıklar geliştirme, faaliyetlerine yeterince yer verilmediğinin görülmesi araştırmacıyı böyle bir konuya yöneltmiştir.

Umut edilir ki bu çalışmayla, eğitimle uğraşan herkes öğretimle hiçbir zaman mükemmele varılamayacağını görür ve sonuçlardan bir ders çıkarır. Çalışma özünde eğitim-öğretim faaliyetlerini geliştirmeye yönelik basit bir çabadır.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde birçok hocamın ve arkadaşımın desteği olmuştur. Çalışmanın başından itibaren yol gösteren ve moral desteği veren danışman hocam sayın Yrd. Doç. Dr. Selahattin ÖZYURT'a, çalışmanın her aşamasında değerli vaktini ayırarak eleştirileri ve rehberliğiyle yol gösteren Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet ESKİCUMALI'ya, tecrübesi ve bilgisiyle beni aydınlatan ve değerli zamanları vererek istatistiki bilgilerin çözümlemesini yapan Sayın Doç. Dr. Hacı DURAN hocam'a anket geliştirme sırasında değerli fikirlerinden yararlandığım, sosyoloji bölüm başkanı sayın Prof. Dr. Musa TAŞDELEN hocam'a teşekkürlerimi ve şükranlarımı bir borç bilirim. İstatistiksel verilerin hazırlanmasında ve tezin gözden geçirilmesinde yardımlarını esirgemeyen sayın Mustafa ÖZTUNÇ'a, tezin yazılmasında gece-gündüz çalışan sayın Feyzullah TUNCA'ya çalışmalarım sırasında her türlü kolaylığı sağlayan okul müdürüm sayın Fahrettin IŞIK'a ve grafik ve tabloların hazırlanmasında emeği geçen eşime ayrıca teşekkür ederim.

Erol ATA

Sakarya, Temmuz 1999

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	I
İÇİNDEKİLER	II
ŞEKİLLER LİSTESİ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
ÖZET	X
SUMMARY	XI

BÖLÜM 1

GİRİŞ:KURAMSAL ÇERÇEVE: TUTUMLARIN TANIMI,

ÖZELİKLERİ VE ÖĞRENİLMESİ	1
1.1. Tutumlar ve Özellikleri	1
1.1.1. Tutumların Kaynağı	4
1.1.2. Tutumların Fonksiyonları	4
1.1.3. Tutumların Çeşitleri	4
1.1.4. Tutumların Öğrenilmesi	5
1.1.5. Öğrenci Tutumları ve Öğretmen	6
1.2. İlköğretimde Sosyal ve Bilimsel Tutum Geliştirme	7
1.3. Bilimsel Tutum Nedir? İlköğretimde Nasıl Gelişir?	10
1.3.1. Bilimsel Yöntem	14
1.3.2. Bilimsel Düşüncenin Eğitimdeki Yeri	15
1.4. Sosyal Tutum Nedir? İlköğretimde Nasıl Gelişir?	17
1.4.1. Sosyalleşme ve Sosyal Tutum Geliştirme	18
1.4.2. Kültürel Miras Aktarma ve Sosyal Tutumlar	20
1.4.3. Eğitimin Siyasal İşlevi ve Sosyal Tutumlar	20
1.4.4. Eğitimin Ekonomik İşlevi ve Sosyal Tutumlar	21
1.4.5. Eğitimin Bireyi Geliştirme İşlevi ve Sosyal Tutumlar	22
1.5. İlgili Araştırmalar	24
1.5.1. Bilimsel Tutumla İlgili Yayınlar	24
1.5.2. Sosyal Tutumla İlgili Yayınlar	27
1.6. Tutum Geliştirme Araştırmalarının Önemi	29

1.7. Problem Durumu	30
1.7.1. Problem Cümlesi	31
1.7.2. Alt Problemler	31
1.8. Araştırmanın Amacı	31

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE MODELİ	33
2.1. Araştırma Modeli	33
2.1.1. Evren	33
2.1.2. Örneklem	33
2.1.3. Verilerin Toplanması	33
2.1.4. Verilerin Çözümlemesi	34
2.1.5. Sınırlılıklar	35
2.1.6. Tanımlar	36

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUMLAR	37
3.1. Bilimsel Tutum Geliştirmeye İlişkin Bulgular	37
3.1.1. Eleştirel Düşünebilme	41
3.1.2. Planlı-Programlı Olma	43
3.1.3. Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılabilirliği	44
3.1.4. Araştırma Yapmaya, Sebep-Sonuç Aramaya ve Değerlendirmeye İstekli Oluş	46
3.1.5. Dini Konularda Derinlemesine Bilgi Toplamaya Karşı İstekli Oluş	47
3.1.6. Bilim Adamlarına Özenme	49
3.1.7. Bilim ve Teknolojinin Toplum Kalkınmasındaki Önemi Hissedebilme	50
3.1.8. Bilimsel Sonuçlara Ulaşmada, Bilimsel Yöntem ve Tekniklerin Önemi Bilme	52
3.1.9. Doğru Görüş ve Düşüncelerini Sonuna Kadar Savunabilme	53
3.1.10. Başkalarının Görüş ve Düşüncelerini Dikkate Alma, Değerlendirme	55
3.2. Sosyal Tutum Geliştirmeye İlişkin Bulgular	56
3.2.1. Toplum İçinde Yaşamak İsteği	61

3.2.2. Kız ve Erkek Öğrencilerin Aynı Ortamda Rahat Olmaları	63
3.2.3. Bulunan Bir Eşyayı Sahibine İade Edebilme	65
3.2.4. Türk Milletinin Bir Parçası Olduğunu Hissedebilme	66
3.2.5. Vatandaş Olarak Üzerlerine Düşen Görev ve Hakları Bilerek Hareket Etme Sorumluluğu	68
3.2.6. Diğer İnsanların Haklarına Saygı Göstermeye Özenme	69
3.2.7. Yardımseverlik, Yardımlaşma Duygusu	71
3.2.8. Trafik Kurallarına Uymada Hassasiyet	72
3.2.9. Ülke Kalkınması İçin Çalışma ve Gayret Göstermeye İstekli Oluş	74
3.2.10. Aile, Millet, Vatan, Atatürk İlkeleri, Çalışkanlık ve İyi İnsan Olma Gibi Değerlere Sahip Çıkma	75
3.2.11. Estetik Güzelliğe, Resim, Müzik ve Sanata Karşı İsteklilik ...	77
3.2.12. Diğer Ülkelerin Kültür değerlerini Araştırmaya İstekli Oluş	78
3.2.13. Kalp Temizliği, İyilik, Doğruluk, İnsanları Sevmeye Gibi Değerlere Sahip Çıkma	80
3.2.14. Milli Bayram ve Törenlere Katılmaya İsteklilik	81
3.2.15. Temel Sağlık kurallarına Uyma Konusunda Dikkatli Olma	82
3.2.16. İlk Yardım Konusunda Duyarlılık	84
3.2.17. Zararlı Alışkanlıklara Karşı Dikkatli Olma	85
SONUÇ ve ÖNERİLER	88
Sonuçlar	88
Öneriler	92
KAYNAKLAR	93
EKLER	97
(EK-1) Öğrenci Anketi Formu	97
(EK-2) Öğretmen Anketi Formu	100
(EK-3) Araştırma İzin Yazısı	103
(EK-4) Bilimsel ve Sosyal Tutum Geliştirmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri ...	104
ÖZGEÇMİŞ	111

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Tutum Davranış İlişkisi	2
Şekil 1.2. Tutumun Bileşenleri	3
Şekil 1.3. Bilimsel Tutumların Cinsiyete Göre Farklılaşması.....	27
Şekil 2.1. Beklenen Değer 1.00'e Göre Tutumların Hesaplanması	34
Şekil 2.2. Beklenen Değer 3.00'e Göre Tutumların Hesaplanması	35
Şekil 3.1. Bilimsel Tutuma İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	40
Şekil 3.2. Bilimsel Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi	41
Şekil 3.3. Sosyal Tutuma İlişkin öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri	60
Şekil 3.4. Sosyal Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	61

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Fen Derslerine Karşı Tutum Puanları İle İlgili Okul Ortalamaları	25
Tablo 3.1. Bilimsel Tutuma İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	39
Tablo 3.2. Bilimsel Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi	39
Tablo 3.3. Eleştirel Düşünebilme ve Eleştiriye karşı Hoşgörölü Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri	42
Tablo 3.4. Eleştirel Düşünebilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	43
Tablo 3.5. Çalışmalarda Planlı-Programlı Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	43
Tablo 3.6. Çalışmalarda Planlı Programlı Olmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	44
Tablo 3.7. Öğrenilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılabilirliğine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	45
Tablo 3.8. Öğrenilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılabilirliğine İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	46
Tablo 3.9. Araştırma Yapmaya, Sebep-Sonuç Aramaya ve Değerlendirmeye İstekli Oluş'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	46
Tablo 3.10. Araştırma Yapmaya, Sebep-Sonuç Aramaya ve değerlendirmeye İstekli Oluş'a İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi	47
Tablo 3.11. Dini Konularda Derinlemesine Bilgi Toplamaya Karşı İstekli Oluş'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	48
Tablo 3.12. Dini Konularda Derinlemesine Bilgi Toplamaya Karşı İstekli Oluş'a İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	48
Tablo 3.13. Bilim Adamlarına Özenmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	49
Tablo 3.14. Bilim Adamlarına Özenmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi	50
Tablo 3.15. Bilim ve Teknolojinin Toplum Kalkınmasındaki Önemini Hissedebilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmenlerin Değerl	51
Tablo 3.16. Bilim ve Teknolojinin Toplum Kalkınmasındaki Önemini Hissedebilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi	51
Tablo 3.17. Bilimsel Sonuçlara Ulaşmada, Bilimsel Yöntem ve Tekniklerin Önemini Bilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerl	52

Tablo 3.18. Bilimsel Sonuçlara Uluşmada, Bilimsel Yöntem ve Tekniklerin Önemini Bilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerleri	53
Tablo 3.19. Doğru Görüş ve Düşüncelerini Sonuna Kadar Savunabilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	54
Tablo 3.20. Doğru Görüş ve Düşüncelerini Sonuna Kadar Savunabilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi	54
Tablo 3.21. Başkalarının Görüş ve Düşüncelerini Dikkate Almaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	55
Tablo 3.22. Başkalarının Görüş ve Düşüncelerini Dikkate Almaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi	56
Tablo 3.23. Sosyal Tutuma İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri	58
Tablo 3.24. Sosyal Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri ...	59
Tablo 3.25. Toplum İçinde Yaşamak İsteğine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	62
Tablo 3.26. Toplum İçinde Yaşamak İsteğine İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	63
Tablo 3.27. Kız ve Erkek Öğrencilerin Aynı Ortamda Rahat Olmalarına İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	64
Tablo 3.28. Kız ve Erkek Öğrencilerin Aynı Ortamda Rahat Olmalarına İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	64
Tablo 3.29. Bulunan Bir Eşyayı Sahibine İade Edebilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	65
Tablo 3.30. Bulunan Bir Eşyayı Sahibine İade Edebilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	66
Tablo 3.31. Türk Milletinin Bir Parçası Olduğunu Hissedebilme Tutumuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	67
Tablo 3.32. Türk Milletinin Bir Parçası Olduğunu Hissedebilme Tutumuna İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	67
Tablo 3.33. Vatandaş Olarak Üzerlerine Düşen Görev ve Hakları Bilerek Hareket Etme Tutumuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi ...	68
Tablo 3.34. Vatandaş Olarak Üzerlerine Düşen Görev ve Hakları Bilerek Hareket Etme Tutumuna İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerl.	69
Tablo 3.35. Diğer İnsanların Haklarına Saygı Göstermeye Özenmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	70

Tablo 3.36. Diğer İnsanların Haklarına Saygı Göstermeye Özenmeğe İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	70
Tablo 3.37. Yardımseverlik, Yardımlaşma Duygusuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	71
Tablo 3.38. Yardımseverlik, Yardımlaşma Duygusuna İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	72
Tablo 3.39. Trafik Kurallarına Uymada Hassasiyete İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	73
Tablo 3.40. Trafik Kurallarına Uymada Hassasiyete İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	73
Tablo 3.41. Ülke Kalkınması İçin Çalışma ve Gayret Göstermeye İstekli Oluş'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	74
Tablo 3.42. Ülke Kalkınması İçin Çalışma ve Gayret Göstermeye İstekli Oluş'a İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	75
Tablo 3.43. Aile- Millet, vatan, Atatürk İlkeleri, Çalışkanlık ve İyi İnsan Olma Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerl. ...	76
Tablo 3.44. Aile, Millet, Vatan, Atatürk İlkeleri, Çalışkanlık ve İyi İnsan Olma Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerl.	77
Tablo 3.45. Estetik Güzelliklere, Resim, Müzik ve Sanata Karşı İstekliliğe İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	77
Tablo 3.46. Estetik Güzelliklere, Resim, Müzik ve Sanata Karşı İstekliliğe İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	78
Tablo 3.47. Diğer Ülkelerin Kültür Değerlerini Araştırmaya İstekli Oluş'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	79
Tablo 3.48. Diğer Ülkelerin Kültür Değerlerini Araştırmaya İstekli Oluş'a İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	79
Tablo 3.49. Kalp Temizliği, İyilik, Doğruluk İnsanları Sevme Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	80
Tablo 3.50. Kalp Temizliği, İyilik, Doğruluk, İnsanları Sevme Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerl.	81
Tablo 3.51. Milli Bayram ve Törenlere Katılmaya İstekliliğe İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	81
Tablo 3.52. Milli Bayram ve Törenlere Katılmaya İstekliğe İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	82

Tablo 3.53. Temel Sağlık Kurallarına Uyma Konusunda Dikkatli Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	83
Tablo 3.54. Temel Sağlık Kurallarına Uyma Konusunda Dikkatli Olmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	83
Tablo 3.55. İlk Yardım Konusunda Duyarlılığa İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	84
Tablo 3.56. İlk Yardım Konusunda Duyarlılığa İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	85
Tablo 3.57. Zararlı Alışkanlıklara Karşı Dikkatli Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi	86
Tablo 3.58. Zararlı Alışkanlıklara Karşı Dikkatli Olmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri	86

ÖZET

Bu araştırmada, ilköğretim okulu II. kademe öğrencileri bilimsel ve sosyal tutum geliştirme açısından değerlendirilmiştir. Öğrencilerin bilimsel ve sosyal tutum geliştirmelerini değerlendirirken öğrenci ve öğretmenlere iki ayrı anket uygulanmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin tutum geliştirmeye ilişkin farklı değerlendirmeleri incelenmiştir. Ayrıca kız ve erkek öğrenciler arasında tutum geliştirme farkı olup olmadığı araştırılmıştır.

Araştırma Sakarya İli'nde sosyo-ekonomik düzeyleri düşük, orta ve yüksek olmak üzere üç ilköğretim okulunda yapılmıştır. Bu okullardan son sınıflarda okuyan, tesadüfen seçilmiş 60 kız ve 60 erkek öğrenciye anket uygulanmıştır. Ayrıca bu okullarda görevli 30 öğretmenin öğrencilere ilişkin değerlendirmesi de bir anketle tespit edilmiştir.

Araştırmada bilgi toplama aracı olarak öğrenci ve öğretmenlere uygulanan içeriği aynı, fakat soruları farklı iki anket kullanılmıştır. Ankette sosyal ve bilimsel tutumlara ait 27 soru bulunmaktadır.

Araştırmanın amacı, ilköğretim okulu öğrencilerinin bilimsel ve sosyal tutumları ne ölçüde geliştirdiklerini, öğrenci ve öğretmen açısından tespit etmektir.

Bu tespit sayesinde, bu tutumların geliştirilmesine yönelik yeni program geliştirme çalışmalarına gidilebilir; öğretim yöntem ve tekniklerinde değişiklikler yapılabilir ve öğretmenlerin rol ve tutumları değerlendirilebilir.

Araştırmanın bulgularına göre, öğrencilerin tutum gelişimi açısından kendi değerlendirmelerinde genel olarak orta ve yüksek düzeyler çıkmıştır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinde öğrencilerin bilimsel ve sosyal tutumları genel olarak orta ve yetersiz düzeyde geliştirdikleri tespit edilmiştir. Öğrencilerin ve öğretmenlerin tutum gelişimi değerlendirmeleri genelde farklıdır. Kız ve erkek öğrencilerin tutum geliştirme düzeylerinde ise genelde anlamlı farklar yoktur.

SUMMARY

In this study, the students in the second course of primary School were evaluated with the respect of scientific and social attitudes to be developed. In this evaluation, two questionnaires were applied. The different evaluations regarding the development of attitudes, by both teachers and students were investigated and also an investigation had been made whether there is a difference between the girls and the boys in respect of development of attitudes.

The investigation had been made at three primary School of which social and economic levels were, low, average and high. There were 60 boys and 60 girls selected at random from the last course of these schools, who filled the questionnaires of which contents were the same and questions were different. The questionnaires were made both by the students and teachers in order to collect information. There were 27 questions related to social and scientific attitudes.

The aim of this investigation is to detect to what level the students from primary School have been able to develop their social and scientific attitudes in the respect of the teachers and students.

With these data, it is possible to study new programme development in order to get better attitudes. Some changes can be made teaching techniques and methods, and roles and attitudes of teachers can be reviewed.

According to the discoveries of investigation, the social and scientific attitudes developments of students are generally both in high or medium level.

To teachers, their attitudes are in medium or low level. There is generally a difference between the students and teachers in the respect of evaluation. Generally there isn't meaningful different levels of attitudes development made by both the girls and the boys.

BÖLÜM I - GİRİŞ: KURAMSAL ÇERÇEVE: TUTUMLARIN TANIMI, ÖZELLİKLERİ VE ÖĞRENİLMESİ

1.1. Tutumlar ve Özellikleri

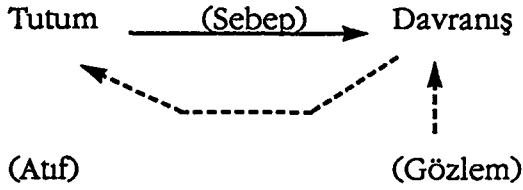
Bireyin ulaşmak istediği amacına; bu ulaşmak için yapacağı eylemlere; eylemler sonucunda elde edeceği sonuca; kısaca tüm öğrenme durumuna ve buna ek olarak kendi kişilik özelliklerine karşı olumlu bir tutum takınması gereklidir. Böyle bir tutum içinde olmadığında, bireyin öğrenmesi engellenmiş olmaktadır. Duruma karşı takınılan olumsuz tutum, bireyin durumu reddetmesi yüzünden, durumu irdelemede, bilgi ve becerilerini eylemleri için kullanmada, öğrenmeye karşı hazır bulunuşluk ve güdülenmede aşılması güç bir engeldir. Olumsuz tutum, bireyin sorun çözmesinde yeteneklerini köstekler, onu beceriksizleştirir. Bireyi yeteneksizleştiren tutumlarından kurtararak, onu istenilen tutumlara sahip kılmak eğitimin görevidir (Başaran, 1978: 311).

Tutum, öğrenmeyle kazanılan, bireyin davranışlarına yön veren, karar verme sürecinde yanlılığa neden olan bir olgudur. Genel anlamda tutum, bireyin belli bir objeye karşı gösterdiği ön yargılı bir tepkidir. Tutumlar örtük bir tepkidir. Olumlu, olumsuz yada çekimser olabilir. Doğrudan gözlenemez. Bireyin belli bir obje ya da olaya yönelik geliştirdiği tutumun ne olduğuna karar verebilmek için bireyin o objeye gösterdiği tepkinin değişik ortamlarda gözlenmesi gerekir. Tutum, değişmeye karşı dirençlidir (Ülgen, 1997: 88).

Tutum, latince olan kökeninde “harekete hazır” anlamına gelmektedir. Bugün ise tutum kavramı bir yapı olarak görülmekte ve doğrudan gözlenemese de davranıştan önce gelen ve hareketlerimize rehberlik eden yapı olarak görülmektedir (Arkonaç, 1998: 170).

Tutum, doğrudan gözlenebilen bir özellik değil, ancak bireyin gözlenebilen davranışlarından dolayı olarak varsayılır ve o bireye atfedilen bir eğilimdir. Demek ki tutum, gözlenebilen bir davranış değil, davranışa hazırlayıcı bir eğilimdir. Örneğin ihtiyacı olduğu halde karısının ve kızının çalışmasına izin

vermeyen Ahmet'in bu davranışından, kadınların çalışmasına karşı olumsuz bir tutumu olduğuna ya da kadınlarla ilgili olarak genellikle tutucu bir tutuma sahip olduğuna karar verebiliriz. Tutuculuk (tutum) gözle görülmez; fakat gözle görülebilen bazı davranışlara yol açtığından, bu davranışların gözlenmesi sonucu bu tutumun varolduğu öne sürülebilir. Basit bir şema ile gösterecek olursak;

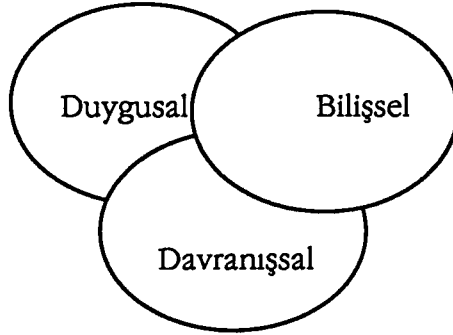

Şekil 1.1. Tutum Davranış İlişkisi (Kağıtçıbaşı, 1983).

Burada da görüldüğü gibi, bir davranış bir tutuma atfedilir. Örneğin, “Ahmet karısını ve kızını çalıştırmaz çünkü çok tutucudur” gibi (Kağıtçıbaşı, 1983: 85).

Tutumun üç bileşeni vardır (Bkz. Şekil 1.2.) Bunlar bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlerdir. Birey bir objeyle ilgili algılarını duygularına, inançlarına ve değer yargılarına dayanarak değerlendirir. Söz konusu objeye belli bir düzeyde tepki oluşturur. Tepki aynı zamanda geleceğe yönelik bir karar niteliği taşır; bireyin yaklaşma ve uzaklaşma davranışlarını etkiler, çünkü o, duyguların organizasyonu üzerine kurulmuştur.

Tutumlar aslında, alışkanlık haline gelmiş duyuş ve görüş tarzları olarak tanımlanabilir. Örneğin, bütün başka ırktan insanları aşağı görmek gibi (Baymur, 1986: 177). Bu açıdan bakıldığında ilköğretim düzeyinde tutum geliştirme davranış ve alışkanlıklar oluşturma ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1.2. Tutumun Bileşenleri (Ülgen, 1997).

Klausmeier (1985) tutumun dört özelliğinden bahseder.

1. Yaklaşma ve kaçma davranışları: Tutumlar günlük yaşamımızda çok önemlidir. Birey bir obje veya bir olaya olumlu tutum geliştirdi ise, ona doğru yaklaşır ve onu destekler. Eğer bir obje ya da olaya olumsuz tutum geliştirdi ise ondan uzaklaşır. Koşullar o objeden uzaklaşmasını engellediği zamanda çatışmaya girebilir.

2. Tutumlar duygulara ve bilgiye dayalıdır: Tutum duygu ve düşünceye dayalı olarak gelişir. Bilme ile ilgili bileşen bireyin obje ile ilgili genel bilgisine, duygusal bileşen de sevme - sevmeme gibi duygulara işaret eder.

3. Tutumlar güçlenebilir ya da zayıflayabilirler: Bazı tutumlar öğrenildikten sonra güçlenir ve dayanıklılığı artar. Bazı tutumlar da daha sonra değişirler. Hangi tutumların güçleneceği hangi tutumların değişeceği bireyden bireye, toplumdan topluma değişir. Tutumlar, kavram ve ilke öğrenme davranışları ile karşılaştırıldığında daha dayanıklıdır. Tüm insanların çocukluklarında, öğrendikleri tutumların bazılarını daha sonraki yaşlarda da sürdürdükleri, ama bazılarını değiştirdikleri ve bunun yanında yeni tutumlar öğrendikleri söylenebilir.

4. Tutumlar anlamlılık açısından toplumdan topluma ve bireyden bireye değişirler: Tutumlar büyük ölçüde bireysel ve toplumsal değerlere dayalıdır. İnsandan insana farklılık gösterir. Örneğin bir öğrenci için arkadaşlarının sıcak, açık, yardımsever ve dostça yaklaşması önemli olabilir. Bu tür öğrenciler duygusal bağımlılıkları serbestçe ifade ederler. Tercihleri kendi doğrultularındadır (Ülgen, 1997: s. 90).

1.1.1. Tutumların Kaynağı

Tutumların kaynakları, tutumların oluşmasında rol oynayan etkenlerdir. Temel tutumlar:

- a) İlişkilendirme (association),
- b) Tutum konusu (obje) ile doğrudan deneyim,
- c) Başkalarından öğrenmedir.

Bunların her biri öğrenme süreçleri ile yakından ilgilidir. Birey belli bir tutum konusu ile olumlu-olumsuz, ödülendirici - cezalandırıcı olayları ilişkilendirir; bir tutum konusu ile karşılaşınca, ya kendi deneyimleri sonucu bilgi edinir; ya da belli bir tutum konusu hakkında dışarıdan bilgi edinir (İnceoğlu, 1993: 19).

1.1.2. Tutumların Fonksiyonları (İşlevleri)

Tutumların fonksiyonu hakkında Freud'dan başlayarak değişik yazarlar arasında tartışmalar olmuştur; tutumların sosyal sistemlerin işleyişinde en başta gelen fonksiyonu, bunların kişiyi toplum kültürüne uyduruluşlarıdır (Dönmezer, 1986: 99).

Tutumların bilgi, araçsal, değer ifade edici ve ego koruyucu olmak üzere dört işlevi vardır. Tutumlar, bu görüşe göre, bireyin amaçlarına ulaşmasında araçsal rol oynarlar. Tutumlar birey için bilgi birikimi oluştururlar; onları amaçlarına ulaştırıcı yol ve yöntemleri seçmelerine aracı olurlar; bireylerin değer yargılarına uygun seçim yapmalarına yardımcı olurlar ve sonunda kendi algılamasını, olumsuz dış etkilerle bozulmasını engellerler (İnceoğlu, 1993: 19).

1.1.3. Tutumların Çeşitleri

Tutumlar temel konu ve karakteristiklerine göre sınıflandırılabilirler. Temellerine göre bireysel ve kolektif tutumlardır. Kolektif tutumlar grupların tutumlarıdır. Konularına göre:

a) Beşeri olmayan unsurlara ilişkin tutumlar (sözelimi iklimi, doğaya karşı olan tutumlar gibi),

b)Kültürel ve sosyal durumlara ilişkin **sosyal tutumlar** (siyasal tutumlar gibi) olmak üzere ikiye ayrılırlar. Karakteristiklerine göre tutumlar, yöntemlerine (kurulu düzene karşı tutumlar gibi) ve yoğunluklarına (yoğunluğun az ya da husumetli olması) göre ikiye ayrılırlar. Bu çeşit tutumlar çok kere iç içedir (Dönmezer, 1986: 99).

1.1.4. Tutumların Öğrenilmesi

Sosyal bir yaratık olarak belirli bir toplum içinde doğan çocuğun bütün davranışları başlangıçta tamamiyle egosantriktir. İnsan yavrusu geliştikçe, kendisinin diğer kişilerle çevrili bulunduğunu anlamakta ve “ben” ile birlikte “biz” kavramı da çocukta oluşmaktadır. Çocuğun “sosyalleşme” süreci de böylece işlemekte ve çocukluktan itibaren sosyalleşme yoluyla edinilen fikirler, düşünceler, inançlar, tutumlar kişiliğin parçası haline almakta ve bireyin her türlü değişmeye karşı bir hoşgörü noksanı, katılma durumu kazanmasına sebep olmaktadır. Tutumlar, insanda amaçlarına ulaşmasına yardım edebilecek gruba bağlanması dolayısıyla yerleşmekte ve güçlenmektedir.

Kişide sosyalleşme yoluyla yerleşen tutumların grup hayatında mutlaka düzenlenmesi gerekir; bir toplumda yaşayan insanların belirli şeyler karşısındaki tutumları birbirinden tamamiyle ayrı olamaz, bir kısım tutum “birleştirici” bir kısmı ise “ayırıcı” kimliktedir (Dönmezer, 1986: 101). Önemli olan eğitim aracılığıyla toplumda “birleştirici” tutumları yerleştirmektir.

Başlangıçta öğrenilen tutumlar sonra birçok yönde değişebilirler. Örneğin, bir öğrenci derse girer, ilk önce öğretmenin dersle ilgili açıklamalarını, dersin genel görünümünü algılar, sonra duygusal etki görülür. Bunlar olumlu ya da olumsuz olabilir. Daha sonra da öğrenci kararını formüle eder. Bu karar dersten kaçma ya da derse yaklaşma olabilir. Tutum öğrenilmiştir. Bu öğrenme doğrudan bireyin tecrübesi ile gerçekleşebilir. Birey ya da başkaları tarafından koşullandırılarak ya da ilgili obje - olay hakkında bilgi edinerek tecrübe kazanır. Öğrenme dolaylı

yolla gerçekleşebilir. Öğrenci başkalarının tecrübelerinden yararlanır, onları model alarak belli olay ve objelere tutum oluşturur.

Tutumun öğrenilmesinde ilk adımın duygusal mı yoksa algısal mı olduğu tartışılmaktadır. Zajong (1980) objeye gösterilen tepkinin oluşması için bellek sürecinde algılamanın ilk sırada olduğuna, duygusallığın ilk sırada değil ama ilk element olduğuna işaret eder. Zajong'a göre tanıma süreci bellekte belli aşamalardan geçer:

Birinci aşama duygusal süreç: Birey objenin görünürde ne olduğunu algılar. Bu objeyi daha önce tecrübe edinmiş olabilir veya yeni tecrübe ediniyor olabilir. Önemli olan, bu objenin ne olduğunun, yuvarlak mı yoksa köşeli mi olduğunun diğerlerinden ayırt edilerek algılanmasıdır. Bir uyarıcı, böylece duygusal süreci başlatmış olur.

İkinci aşama, duygusal tepki: Kısa süreli belleğin sabit zaman aralığında, uyarıcı hakkında karar verilir. Bu karar iyi ya da kötü olabilir.

Üçüncü aşama, belleğin tanıma fonksiyonu: Kısa süreli bellekte, sabit zaman aralığında uyarıcı ardışık bir sıraya bakmaksızın yeniden tecrübe edinilir, yeniden düzenlenir. Bu sürecin sonunda uyarıcı tanınır, görünürdeki farklılık belirlenir. Kısa süreli bellekteki tecrübenin bir ürünü olarak bellekte saklanır (Ülgen, 1997: 91).

1.1.5. Öğrenci Tutumları ve Öğretmen

Öğrencinin geliştirdiği tutum öğretmeni iki yönlü ilgilendirir. Bunlardan biri başlangıçta öğrencilerin derse olumlu tutum geliştirmesini sağlamadır. Öğretmenin sınıf öğretiminde öğrenciye yönelik tutumu ders dışında öğrencilerle ve onların velileri ile olan ilişkileri, öğrenci tutumunu büyük ölçüde etkiler. Eğer öğrenci ve öğretmen arasında olumlu ilişkiler gelişirse, öğrenci gelecekte yetişkinlerle ilişkilerinde olumlu tutum içinde olabilir. Bir çok öğretmen, derslerinde bilgiyi veya bilişsel hedefleri esas alırlar; bu hedeflere ulaşmada dinamik faktör olan tutumu, duygusal özellikleri gözardı ederler. Sonuçta öğrenciler bilişsel düzeydeki hedef davranışlara beklenen ölçüde

ulaşmayabilirler. Bu nedenle öğretmenlerin eğitim stratejilerini belirlerken, öğrencinin derse olumlu tutum geliştirebileceği yaklaşımları tercih etmeleri yerinde olur.

İkincisi ise, olumsuz tutumların olumlu yönde değiştirilmesidir: Öğrencilerin okula, derslere ve öğretmenlere yönelik geliştirdikleri tutumları vardır. Bazen bu tutumlar onların, öğrenme faaliyetlerine ya yaklaşmalarına ya da uzaklaşmalarına neden olur ve öğrenmede başarı düzenlerini etkiler (Ülgen, 1997: 93).

1.2. İlköğretimde Sosyal ve Bilimsel Tutum Geliştirme

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları, ilköğretim basamağında, aşağıda belirtilen amaçlar çerçevesi içinde gerçekleştirilmeye çalışılır. Bu amaçların içerisinde, kişisel, insanlık ilişkileri bakımından, ekonomik ve toplum hayatı bakımından gerçekleştirilmeye çalışılan tutum ve davranışlar yer alır. Buna göre ilköğretimi bitirmiş yurttaşlarda aşağıdaki sosyal ve bilimsel tutumların gelişmesi beklenir.

A. Kişisel Bakımdan

1. Sağlığı koruyucu temel bilgileri benimsemiş, gerekli sağlık ve temizlik alışkanlıklarını kazanmıştır.
2. Kazalara karşı uyanık ve tedbirli olmayı öğrenmiştir.
3. evresindeki bütün canlı, cansız varlıklara değer vermesini, onları sevmesini ve korumasını öğrenmiştir.
4. Okuma, yazma ve hesaplama gibi temel becerileri kazanmıştır.
5. ğrenme merak ve hevesini geliştirmiştir.
6. İyi dūřünme ve doğru hüküm verme alışkanlığını kazanmıştır.
7. Yurt sevgisi, yurdunu tanıma ve tanıتما arzusu, yurduna hizmet duygusu gelişir.

8. Görev ve sorumluluk duygusunu kazanmıştır.
9. Tabii güzelliklere ve güzel sanat eserlerine karşı ilgi ve hayranlık duyar.
10. Boş zamanlarını iyi kullanmada anlayış ve alışkanlıklar kazanmıştır.
11. Başarılı olduğu zaman aşırı öğünmelerden sakınmayı başarısızlık karşısında ümitsizliğe düşmemeyi öğrenmiştir.

B. İnsanlık İlişkileri Bakımından

1. İyi bir aile hayatının dayandığı temel ilkeleri kavramış, payına düşen görev ve sorumlulukları öğrenmiş ve benimsemiştir.
2. Ailenin Türk toplumunun temeli olduğuna inanır ve aileye değer verir.
3. Aile hayatının ahlaki ve manevi değerlerini korumaya ve yaşatmaya çalışır.
4. Başkaları ile birlikte yaşamayı ve beraber çalışmayı öğrenmiştir.
5. Üyesi olduğu her grupta kendisine düşen sorumlulukları seve seve yerine getirir.
6. İnsanlar arasındaki duygu ve anlayış farklarına saygı duyar.
7. Bir toplum içinde kendi görüşünü savunabilir.
8. Beraber çalışma ve karar verme kurallarını bilir ve uygular.
9. Eleştirilere açıktır ve bunlardan yararlanır.
10. Tecrübe ve araştırmaya önem verir; akıl yürütme yeteneği gelişmiştir.

C. Ekonomik Hayat Bakımından

1. İnsan gücünün ve tabiat kaynaklarının çevresinin ve yurdun kalkınmasındaki önemini kavramıştır.
2. Yurdun en değerli zenginlik kaynağının insan gücü olduğunu bilir.
3. Çevrenin ve yurdun doğal ve toplumsal her türlü zenginlik kaynaklarının korunmasını, gerektiğine inanır.
4. Tutumlu yaşamak ve planlı çalışmakla bu zenginliklerin korunmasında kendisinin de bir payı olduğuna inanır.
5. Yeteneğine uygun bir iş ve meslek seçmenin gerekli olduğunu kavrar.
6. Verimli çalışmanın zamanı, emeği ve malzemeyi planlı ve tutumlu bir şekilde kullanmaya dayandığını bilir.
7. İyi bir tüketici olmanın ülke ekonomisindeki önemini kavramıştır.

D. Toplum Hayatı Bakımından

1. Şerefli bir tarihe sahip büyük bir milletin evladı olmanın gururunu duyar.
2. Türk Milleti'nin milli, ahlaki ve insani değerlerini kavrar ve her hareketinde bu değerlere uymaya çalışır.
3. Demokrasi ilkelerini kavramaya başlamıştır; bütün ilişkilerinde bu ilkeleri uygulamaya çalışır.
4. Her insanın bir değer olduğuna inanır.
5. Kanunlara karşı saygılıdır.
6. Yurttaşlık görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilir.

7. Demokrasinin sadece bir idare şekli olmayıp; herkesin karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıkları, birbirlerinin görüş ve inanışlarını saygı ve hoşgörüyle karşıladıkları bir yaşama şekli olduğu düşüncesini benimser.
8. Toplumların ilerleme ve yükselmesinde bilim ve teknolojinin önemini kavramıştır.
9. Bilim ve teknolojinin bütün insanların ortak malı olduğuna inanır.
10. Bilim ve teknik alanında devam edegelen buluşların, insanların daha sağlıklı, daha rahat ve mutlu yaşamalarına yardım ettiğini bilir.
11. Edindiği bilgi ve becerilerle içinde yaşadığı çevreyi daha iyi yaşanır bir hale getirmek ister.
12. Memleketin yakın ve uzak komşu memleketler ve dünya milletleri ile olan ilişkileri hakkında seviyesine uygun bir bilgi kazanmıştır.
13. Türkiye Cumhuriyetinin insan haklarına dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir.
14. Atatürk ilkelerine bağlıdır (İlkokul Programı, 1984: 9-14).

1.3. Bilimsel Tutum Nedir? İlköğretimde Nasıl Gelişir?

Bu başlık altında bilimsel tutumların temel eğitimden hangi süreçlerden geliştiği, bilim eğitiminin ne olduğu ve bilim eğitiminin genel amaçlarından olan yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve vatandaşlık eğitiminden bahsedilecektir.

Bilimsel tutum, bireyin karşılaştığı sorunları, olayları ve durumları duygularından elverdiğince sıyrarak, elinde bulunan akılsal kanıtlara dayanarak yorumlayabilmesidir. Bilimsel tutum, araştırmacı, eleştircidir; peşin yargılardan dogmatik inançlar sisteminin etkisinden kurtulmaya yöneliktir.

Bilimsel tutumlu birey, sorunlarını tanımak ve çözmek için isteklidir; sorunlarını

çözmede birçok yollar arar; eleştirici ve yaratıcı bir yargılama ile bunlardan birini seçer; seçtiği çözümü inançla uygular; seçtiği çözüme inanmakla bu çözümü eleştirmekten kendini yoksun bırakmaz; uyguladığı çözümü ve sonuçlarını sürekli değerlendirir. Böylesine geliştirilen bilimsel tutum bireyin başarılı olmasını sağladığı gibi onun düşünmesini etkileyerek gelişimini sürekli kılar (Başaran, 1978: 315).

Bilimsel tutumların iki ana boyutu vardır. Bunlardan birisi bilimsellik diğeri duygusalıktır. Bilimsel boyuta ilişkin tutumları üç grupta toplamak mümkündür.

1. Düşünce ve bilgiye karşı genel tutumlar: Meraklı olma, açık fikirlilik vb.
2. Düşünce ve bilgilerin değerlendirilmesine bağlı tutumlar: Eleştirel düşünme, objektif olabilme, delilleri test etme (ölçme) vb.
3. Özel bilimsel inançları kabul etme: Gerçeğe bağlılık vb.

Bilimsel tutumların duygusal boyutuna ilişkin tutumların geliştirilmesinde aşamalı bir sıra izlenmektedir. Buna göre, duygusal boyutun aşamalı yapısını şöyle sıralamak mümkündür:

1.0 Doğal dünyadaki olaylar bilgisi

- 1.1. Biyolojik olaylar
- 1.2. Fiziksel olaylar

2.0. Bilime yönelik faaliyetler (Müze ziyaretleri, bir kuşun uçuşunun izlenmesi vb.)

- 2.1. Okulda düzenlenmiş bilim öğrenme faaliyetleri

3.0. Bilimlerin öğrenilmesi

- 3.1. Doğal dünya hakkında bilgi kaynağı olarak bilim
- 3.2. Bilim adamlarının tutumları, toplumla olan ilişkileri

4.0. Araştırma

- 4.1. Bilimsel Araştırma Süreçlerinin Öğrenilmesi (Byrne & Johnstone, 1987: 325)

Temel eğitimin, bilimsel tutumların geliştirilmesine ilişkin bilimsel ve duygusal boyutun dikkate alınarak düzenlenmesi halinde bu tutumların geliştirilmesi kolay olur. Bu boyutların dikkate alınmadığı, çocukların gelişim ve öğrenme özelliklerinin iyi tespit edilmediği ders programlarının bilimsel tutumları geliştirmesi beklenemez. Bilimsel tutumların geliştirilememesi beraberinde bilim eğitiminin amacına ulaşmasını da önler. İlköğretim düzeyinde bilimsel tutumları geliştirici, bu tutumların bilgi ve duygusal boyutu dikkate alarak hazırlanmış faaliyetler (müze ziyaretleri, geziler, doğal hayatı tanıma gözlemleri, bilim adamlarının tanıtılması vb.) bilim eğitiminin en önemli yönünü oluşturur.

Bilim eğitiminin belirlenmiş 4 genel amacı vardır: Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme ve iyi vatandaş yetiştirme ve cinsiyet ve rollere göre belirlenmiş kalıp yargıları azaltmak (Abruscato, 1988: 19).

Yaratıcılık, sorunlara, bozukluklara, bilgi eksikliğine, kayıp ögelere, uyumsuzluğa karşı duyarlı olma, güçlüğü tanımlama, çözüm arama, denenceler geliştirme, bu denenceleri değiştirme ya da yeniden sınaama, daha sonra da sonucu ortaya koymadır (Sungur, 1997: 13).

Temel insan hakları ve ülkenin ekonomik, sosyal ve kültürel hayatındaki etkileri düşünüldüğünde her seviyedeki eğitim kurumunun öğrencilerdeki yaratıcı potansiyeli ortaya çıkarmaya ve geliştirmeye yönelik programlar hazırlaması bir gereklilik olmaktan öte bir zorunluluktur. Özgün, yaratıcı buluşlar düşünce dünyamıza yeni ufuklar ekler ve yaşamı kolaylaştırır. Sağlıkta, sosyal alanlarda, fen ve matematikteki insanlığın geleceğine etki yapacak buluşlar insanoğlunun yaratıcı potansiyelini kullanabilmesi ile mümkün olacaktır.

Eğitim ortamı öğrencilerin kendini özgür hissedeceği bir ortam olmalıdır. Öğrenciler en olmadık düşüncelerini ifade edebilmeli, saçma olabilecek bazı düşüncelerini açıklamaktan çekinmemelidir. Öğretmen mantığa ters düşen fikirlerin de destekçisi olmalıdır. Eğitim ortamı öğrencinin problemin farkına varmasına, onu anlayıp sınaamasına, denenceler kurmasına fırsat verecek şekilde düzenlendiğinde yaratıcı tutum ve davranışlar daha kolay ortaya çıkabilecektir. Yaratıcı potansiyelin geliştirilmesinde yaratıcılık bilincinin yerleşmesi ve yaratıcı

tutumların kazanılması çok önemlidir. Yaratıcı düşünebilmek için öğrenci öğrenci yaratıcılığının bilincinde olmalıdır. Bunun için, çocuk küçük yaşlardan itibaren yaratıcı düşünceye değer vermeyi, orijinal düşüncelerden zevk almayı, açık görüşlü olmayı, eleştiriye açık olmayı, özgün olmayı, risk almayı ve hata yapmaktan korkmamayı öğrenmelidir (Özden, 1997: 118-120).

Bilim eğitimin yaratıcı düşünmeye yönelik amacını gerçekleştirmede, bazı öğretmen tutumlarının olumsuz etkileri olduğu tespit edilmiştir. Öğrencisinin cesaretini kıran, güvensiz, aşırı eleştiren heyecanı olmayan, davranışlarında bir uçtan diğer uca gidip gelen, dogmatik ve katı tutumlar sergileyen, alanla ilgisini sürdürmeyen, düz okumayı vurgulayan, dar ilgileri olan sınıf dışında tartışma ve konuşma imkanı olmayan öğretmenler çocukların yaratıcılığının gelişmesine engel olmaktadır (Öztunç, 1999: 24).

Bilim eğitiminin bir diğer amacı da eleştirel düşünmedir. Çocuklara sadece bilim kavram ve ilkelerini değil, daha iyi düşünme sürecini de öğretmek gerektiği üzerinde durulan bir konudur. Bu tür etkinliklerle öğrenciler hipotezler kuracak, modeller hazırlayacak, veriler yorumlayacak ve bilişsel süreci en yüksek düzeyde kullanmasını öğreneceklerdir. Eleştirel düşünme, bir problem durumunu bilimsel, kültürel ve sosyal standart ve ölçütlere göre, tutarlılık ve geçerlik bakımlarından yargılama, değerlendirme de ise koşulan tavır, bilgi ve beceri süreçlerinin bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu düşünme biçimi öğrencilere tam öğretildiğinde öğrenciler ondan yalnız okullarda değil, günlük yaşantılarında da çok yararlanacaklardır (Büyükkurt, 1990: 31).

Bilim eğitimin iyi vatandaşlık yetiştirmek yönündeki amacını ise, demokratik ve özgür, bilim ve teknolojiye bağlı, topluma ve kendisine yararlı kanun ve kurallara bağlı bireyler yetiştirmek oluşturur.

Cinsiyet ve rollere göre belirlenmiş kalıp yargıları azaltmak; ırk, zenginlik, fiziksel engellik gibi farklılıkların etkisini ortadan kaldırmak da bilim eğitiminin diğer amacıdır.

Eğitim görmüş her insan karşılaştığı olaylara ilmi tavır sahibi olarak bakabilmelidir. İlmi tavır sözünden kastedilen, doğru olduğuna inanılan

gerçeklere bağı kalmak, gerekirse tek başına kalınsa da doğruları savunabilme davranışıdır. Bu görüldüğü kadar kolay bir iş değildir. Çünkü, önce duygularımızdan kurtulmayı, sonra kişisel çıkarımızı ikinci ve üçüncü plana atmayı gerektirir. Bugünkü sosyal hayat ve bilimlerdeki gelişmeyi, ilmi tavra sahip insanlara borçlu olduğumuzu unutmamalıyız.

İlmi tavra sahip olan bir insanın şu üç özelliği benimsemiş olması gerekir.

1. Gerçeği öğrenmek için derin bir heyecan ve istek duymalıdır: Bunun dayandığı temel, doğruyu yanlıştan ayırma isteğidir. Bu istek insanı gerçeğe ulaşmak yolunda doğruluk ve acı ile dolu olsa da fedakarlıklara sevkeden bir güçtür. Gerçeği bulmakla yetinmemek, bunun çevrede yapacağı etkiyi düşünmeden söyleyebilmek de bu tavrın en önemli bir özelliğidir.

2. Açık fikirli olmalı, acele ve kesin hükümlerden kaçınmalıdır: İlmi tavır sahibi kişi, hiçbir konuda peşin yargılı değildir. Yeni düşünceleri kolayca kaçarak hemen reddetmez veya kabul etmez. Bir deneme yapıyorsa, ulaştığı sonuçları kesin olarak değil ihtiyatla söyler.

3. Bilginin yayılmasını istemelidir: İlmi tavrılı kişi edindiği gerçek bilgiyi kendisine saklamadığı gibi başka insanlarla paylaşmak için fedakarlıklara katlanır. Zira gerçek bilginin toplumu daha iyi bir hale getireceğine inanır (Pars, 1971: 191).

1.3.1. Bilimsel Yöntem

Bilimsel metod, insanın bir takım engellerle kısıtlandırılmaksızın düşünme gücünü kullanarak becerilerini en yüksek düzeyde sürdürebilmesidir. Bir bakıma bilimsel metod, bilimin uygulamaları ve stratejileri olarak düşünülebilir.

John Dewey “Problem çözme metodu” olarak ele aldığı bu metodu derinleştirmiş ve daha sistematik olarak işlemiştir. Dewey’e göre problem çözmede şu altı basamak bulunmaktadır (Dewey, 1996: 27).

1. Problemin doğması,

2. Problemin tanımlanması,
3. Gerekli bilginin toplanması,
4. Çözüm yolları bulmak (hipotez kurmak),
5. En iyi çözüm yolunu uygulamak (hipotezi test etmek),
6. Kesin sonuca varmak.

1.3.2. Bilimsel Düşüncenin Eğitimdeki Yeri

Bilimsel tutum ve davranış kazanmış bir çocuk aşağıdaki özelliklere sahiptir:

1. Açık fikirlidir: Kişi kendi kendisine ve dışarıya doğru dürüst ve samimidir. Olaylara çok yönlü bakabilir. Kararlarını yeni kanıtlar bulunduğunda, yeniden gözden geçirebilir ve gerektiğinde değiştirebilir ve her karşı görüşte bir mantık arayabilir.
2. Şüphelidir: Olaylara eleştireci bir gözle bakar, dinler ve değerlendirir. Tezler karşısında kanıt ister. Kişisel görüş ayrımına duyarlıdır.
3. Düşünce ve gözlemlerinde bağımsızdır: Tüm çabalarını, gerçeği aramaya, doğruyu bulup söylemeye yöneliktir. Gerçeği değiştirmek ya da görmeme uğruna kimseden etkilenmez.
4. Kanıt için kararı erteleyebilir: Yeterli kanıt ve bilgi olmadan karar vermez. Verince de sınırlarını bilir.
5. Çalışmalarında sebatlı ve özenlidir: Gerçeği aramanın kolay olmadığını bilir. Küçük güçlüklerden yılmaz. Çalışmalarında düzenlidir. Ayrıntıya özen gösterir.
6. Bağlantılı düşünür: Olaylar arasında nedensel bağlar arar ve bunları değerlendirir.

7. Mütevazidir ve yargılarında olasılığa yer verir: Hoşgörülüdür (Okan, 1993: 35).

Bilimsel düşünme yeteneğini geliştirmeye yönelmiş fen eğitimi ise aşağıdaki davranışları öğrencilerde geliştirmeyi amaç edinmiştir.

1. Gerekli Bilgilerin Kazandırılması

a. Bilimsel genellemelerin yapılabilmesi için gerekli bir takım gerçeklere, gerçekler arasındaki ilişkilere, bir problemin çözümünde tutulacak yollara ve işlem sıralarına ait bilgiler.

b. Sınıflama ve kıstas yöntemiyle ilgili bilgiler.

c. Olaylardan organize yapılara, genellemelere, prensiplere ve teorilere nasıl ulaşıldığını ortaya koyan bilgiler.

d. Bilimin konusu, deneyleme şartları, bilimin gelişmesi ve boşlukları ve problemleri konusuna ait bilgiler.

2. Bir durumu, problemi bir bilimsel metni ya da gözlemi kavrama.

3. Kavranan bir durumu, problemi, bilimsel metni, olayı ya da gözlemi, yazı ile, sembollerle, kavramlar halinde, modelle ya da deneyle ifade etme ya da bunun tersini yapma.

4. Deneylerden ve gözlemlerden çıkan sonuçlara dayalı olarak özetlemeler ve genellemeler yapabilme

5. Bir konuda ortaya konan verilerin, gözlemlerin ötesine giderek güvenilir tahminlerde bulunma.

6. Soyut bilgileri, somut durumlara, önceden karşılaşılmamış yarı soyut durumlara, genellemeleri ve teorileri özel durumlara uygulama, hipotez kurma.

7. Bir olayı, bir gözlemi, bir deneyi elementlerine, parçalarına ayırma,

8. Ayrı soyut ve somut elementler, gözlemler, miktarlar, değişim ve yöntemler, sebepler ve sonuçlar arasında bağlantılar bulup sentez yapma, kavram ve model, prensip ve teoriler geliştirme.

9. Duygusal Davranımlar:

Etkilenme: Bir deneme durumundan, bir olaydan, bir problemten; etkilenme, bu durumlarda meydana gelen sayısal ve nitel değişikliklerin farkına varma.

10. Tepki Gösterme: Bir problem durumunu çözümlmeye ya da deneme sonuçlarında gözlenen tutarsızlıkları ortadan kaldırmaya istekli ve kararlı olma, yönelmekten mutlu olma.

11. Bilimin ve teknolojik üretimin topluma, insanlığa yaptığı hizmetlerin olumlu olduğunu farketme (değer verme).

12. Bilimsel açıklamaları, prensipleri, bulguları ve gerçekleri batıl inançlardan, kanaatlerden, denenmemiş yarıllardan üstün tutma.

13. Bilimsel gelişmenin üstünlüğünü kabul etme ve bilimsel ilerleme yönünde çaba gösterme, bu yöndeki faaliyetleri desteklemeye istekli olabilme.

14. Açık fikirli olabilme, bir değere, hükme ya da sonuca ulaşmakta aceleci olmama.

15. Bir değere, bir yargıya veya bir sonuca varmadan önce lehte ve aleyhte daha fazla delil toplamaya istekli, kararlı olma ve delileri toplama işlemine girişme (Özinönü, 1969: 29).

1.4. Sosyal Tutum Nedir? İlköğretimde Nasıl Gelişir?

Bu bölümde sosyal tutumun nasıl geliştiği ve sosyalleşme sürecinde okulun önemi ve eğitimin sosyal işlevi üzerinde durulacaktır.

Çocuk doğumundan ölümüne kadar, bir sosyal çevre içinde yaşar. Doğar doğmaz kendisini, her türlü davranışlarını sınırlayan ve belirleyen bir kalıp içinde bulur. Önceden belirlenmiş bu kurallara uyumlu davrandığı ölçüde mutlu olur. Bu kurallar, toplumun benimsediği örf, adet, gelenek, görenek ve alışkanlıkların tümüdür. Eğitimin başlıca amaçlarından birisi, ferdin bir değer olduğunu çocuğa benimseterek, demokratik bir düzen içinde yaşarken kişi hürriyetine saygı göstermeyi, toplumsal çıkarı kişisel çıkarından üstün tutmayı, yardımlaşma ve işbirliğini öğretmektir. İçinde yaşadığı toplumun olumlu ve geliştirici manevi değerlerini benimsemekten yetişen gençlik, kültür mirasından yoksun kalacağı gibi toplumun manevi hayatına katılmakta da güçlük çekecektir (Sezgen ve diğerleri, 1990: s. 60).

Eğitim kurumları, diğer toplumsal kurumlar gibi toplumun bazı ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkmıştır. Temel amacı toplumdaki bireyleri yetiştirerek onları topluma yararlı bireyler haline getirmek olan eğitim kurumlarının toplumsal, siyasal, ekonomik ve bireyi geliştirme olmak üzere dört temel işlevi vardır.

Sosyal tutumların geliştirilmesi eğitimin bu dört işlevi yerine getirmesi sırasında gerçekleştirilir. Diğer bir ifadeyle eğitim kurumlarının işlevleri arasında yer alan siyasal, sosyal, ekonomik ve bireyi geliştirme işlevleri esas olarak sosyal tutum geliştirmeyi ve bireyleri sosyalleştirmeyi hedeflemiştir.

1.4.1. Sosyalleşme ve Sosyal Tutum Geliştirme

Bireyin toplumun bir üyesi haline gelme sürecine toplumsallaşma denir. İnsan biyolojik bir varlık olarak çok ya da az örgütlenmiş toplum dediğimiz gruplar içinde dünyaya gelir. Her toplumun kendine özgü davranış biçimleri vardır. Bireylerin giyim, barınma, yemek yeme tarzı, aile içindeki ilişkiler, toplumsal roller toplumdan topluma değişir. Bu davranışlar kültürün bir parçasıdır. Birey çevresi ile etkileşim kurarak bu davranışları bilinçli ya da bilinç dışı olarak öğrenir.

Kültürel birikimin sınırlı olduğu ilkel ya da ilkele yakın toplumlarda, bireyin toplumsallaştırılmasında aile ve toplumdaki diğer üyelerin çabaları yeterlidir. Bu toplumlarda çocuk yaşamını sürdürmek için yapacağı ekonomik faaliyetleri, toplumun inanç ve değerlerini aile üyelerinden ve akran gruplarından öğrenebilir.

Ancak kültürel birikim hızlandıkça, bireyin toplumsallaştırılması işlevi değişik toplumsal kurumlar tarafından sağlanmaya başlanmıştır.

Toplumsal kurumların büyük bir çoğunluğunda bireyin toplumsallaştırılması geliş güzel ve kendiliğinden gerçekleşir. Eğitim kurumları ise bireye kültürel mirastan seçtiği ve toplumdaki bireylerin büyük bir kısmı tarafından benimsenen özellikleri bilinçli ve amaçlı bir biçimde kazandırır. Bu nedenle bireyin toplumsallaştırılmasında eğitim kurumlarının ayrı bir yeri ve önemi vardır. Toplumsal kurumların farklılaşması, toplumsal ilişkilerin karmaşıklaşması toplumda yaşayan bireylerin birçok rolü üstlenmesini gerektirmektedir. İnsanlar çocuk, öğrenci, arkadaş, komşu, baba, anne, eş, meslektaş, üretici, tüketici ve vatandaş gibi rollerin bir kısmını aynı anda yerine getirerek toplumda yaşarlar. Bu rollerin hem ortak hem de birbirinden ayrılan yanları vardır. Bu rollerin nasıl oynanacağını toplumsal kurallar ve yasalar belirler.

Toplumla uyumlu bir insan olabilmek için bireyin üstlendiği rolleri sağlıklı bir biçimde topluma ve kendisine zarar vermeden yerine getirmesi gerekir. Eğitim kurumları bir yandan öğrencilere bu rollerin gerektirdiği davranışları öğretirken, diğer yandan onların okulda bu rollerin bir kısmını yaparak yaşayarak uygulamaları için imkan hazırlar. Böylece toplumla uyumlu, işbirliği duygusuna sahip, hak ve sorumluluklarının sınırını iyi çizen ve ona göre davranan bireylerin yetişmesi sağlanır (Fidan & Erdem 1997: 68).

Araştırmacılar sosyalleşme olgusunu çeşitli yönleriyle ele almışlardır. Örneğin bağımlılık, saldırganlık, taklitle öğrenme, bağımsızlık ve başarı güdüsü, cinsiyetle ilgili rollerin öğrenilmesi ve ahlak gelişmesi konuları da etraflıca incelenmiştir. Çeşitli sosyalleşme konularını iki grupta toplayabiliriz. Birinci grup kişilik ya da benlik gelişmesidir. İkinci grup ise bilişsel gelişmedir. Birinci gruba yukarıdaki konulardan cinsiyetle ilgili rollerin öğrenilmesi, bağımlılık, bağımsızlık, saldırganlık, başarı güdüsü gibi alanlardaki sosyalleşme süreci girer. İkinci gruba ise öğrenme, zeka gelişimi, düşünme ve algı gelişimi gibi konular girer (Kağıtçıbaşı, 1993: 247).

1.4.2. Kültürel Miras Aktarma ve Sosyal Tutumlar

Örgün veya yaygın eğitim şeklindeki eğitimin uygulanması, eğitimden kültür naklinde faydanılması, cemiyete ait kültürün eğitim çağındaki genç kuşaklara aktarılması gayesini taşımaktadır. Kültürün muhafazakar taşıyıcı fonksiyonun cemiyet hayatının devamlılığını sağladığını söyleyebiliriz. Bu süreç içinde kültür korunduğu ve genç kuşaklara aktarıldığı kadar gelişme içinde yeni kültür unsurları da milli kültüre eklenmektedir. aktarılması, aynı zamanda cemiyetlerin devamlılığını sağlayan bir sosyal fonksiyon olarak kabul edilmektedir (Erkal, 1978: 18).

Kültürel değerler ve normlar bireylerin toplum içinde birbirlerine benzer davranışta bulunmalarını sağlayarak toplumun bütünlüğünün korunmasına yardımcı olur. Bunlar, bireylere toplum içinde nasıl davranmaları gerektiği hakkında kullanışlı modeller sunar. Kültürün önemli bir kısmını oluşturan bilgi birikimi ise toplumların gelişmesinde önemli rol oynar.

Günümüz modern toplumlarında kültürel birikimin hızlı olması bireylerin günlük yaşantılarında kültürel mirasın tüm boyutları ile karşılaşmalarını ve öğrenmelerini olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle kültürel mirasın yeni nesillere aktarılması görevi eğitim kurumları tarafından üstlenilmiştir. Bu kurumlar, kültürel özellikler içinden öğrencilerin yaşlarına ve ihtiyaçlarına uygun olanları seçerek bunları planlı ve amaçlı bir biçimde öğrencilere kazandırır. Eğitim kurumları özellikle bilgi birikiminin öğrencilere aktarılmasında çok önemli rol oynar. Böylelikle bireylerin kendi kültürlerine uygun rol ve davranışlar kazanmalarına dolayısıyla sosyal tutumlar da bu kültür aktarımları sırasında belirginleşir.

1.4.3. Eğitimin Siyasal İşlevi ve Sosyal Tutumlar

Çocuklar, siyasetle ilgilenmeye ve siyasi sisteme dair tutum değer hükümlerini edinmeğe sanıldığından çok daha erken bir dönemde başlar. Çocuğun siyasi sisteme aşinalık kazanmasının biri bilgi ve biri de duygu olmak üzere iki boyutu vardır. Duygusal bir olgu olarak başlayan siyasi sosyalleşme süreci, özellikle çocuğun okula başlamasından sonra bilgisel yönden de gelişme gösterir. Siyasi sosyalleşme ferdin sistem hakkında bilgi edindiği bir süreçtir. Ferdin siyasi

organizasyonlarla ilgili algılamasını ve daha sonra siyasi faaliyetlere katılıp katılmamasını belirler. Siyasi sosyalleşmeye okulun, hem bilgisel hem de duygusal açıdan katkısı bulunmaktadır. Örneğin, vatan, millet, ülke sevgisi, siyasi rejim hakkında çocuğa kültür nakledilir. Eğitim sistemi, şuurlu olarak siyasi kültürün aktarıcısı olabileceği gibi hiç de hedeflenmeyen eğitimlerin aktarıcılığını yapabilir (Taşdelen, 1997: 169-171).

Toplumlar genellikle mevcut siyasal rejimlerini korumak isterler. Eğitim kurumları toplumdaki bireylere milli ideolojiyi, değerleri ve idealleri kazandırarak onları mevcut siyasal düzene bağlı vatandaşlar olarak yetiştirirler. Okullarda çocuklara küçük yaşlardan itibaren bayrağı, milli değerleri ve sembolleri benimsemeleri öğretilir. Devletin dayandığı temel felsefe, ideoloji ve ilkeler çeşitli dersler, törenler, özel gün kutlamaları gibi faaliyetlerle çocuk ve gençlere kazandırılır. Böylece eğitim kurumları mevcut siyasal düzenin korunmasına yardımcı olur.

Eğitim kurumları bir yandan toplumdaki bireylere milli bilinci kazandırarak mevcut siyasal sisteminin devamlılığını sağlarken diğer yandan ülkenin yönetiminde liderlerin ve iyi seçmenlerin yetişmesinde önemli rol oynar (Fidan & Erdem, 1997: 70).

Burada da açıkça görülmektedir ki eğitim kurumlarının o ülkenin siyasal düzenine ilişkin bireylerde gerçekleştirmek istediği bazı sosyal tutumlar mevcuttur. İlköğretim düzeyinde bunlara ilişkin sosyal tutumlardan bazıları şunlardır.

1. Türk Milleti'nin milli, ahlaki ve insani değerlerini kavrar ve her hareketinde bu değerlere uymaya çalışır.
2. Kanun ve nizamlara, bunların temsilcilerine saygılıdır.
3. Yurttaşlık görev ve sorumluluklarının neler olduğunu bilir.
4. Demokrasi ilkelerini kavramaya başlamıştır, bütün ilişkilerinde bu ilkeleri uygulamaya çalışır.
5. Demokrasinin sadece bir idare şekli olmayıp, herkesin karşılıklı hak ve

sorumluluklar taşıdıkları birbirlerinin görüş ve inanışlarını saygı ile hoşgörölrlölkle karşıladıkları bir yaşama şekli olduğu düşünceğini benimser.

1.4.4. Eğitimin Ekonomik İşlevi ve Sosyal Tutumlar

Eğitimin ekonomik işlevi, toplumdaki bireylere belli bir beceri kazandırarak onları üretici durumuna getirmek ve endüstri, tarım, hizmet alanlarında toplumun ihtiyacı olan insangücünü yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevlerini yerine getirerek, toplumun ekonomik yönden kalkınmasında ve gelişmesine katkıda bulunur.

Eğitim kurumları insan gücü yetiştirmenin yanı sıra toplumdaki bireylere ölke ekonomisinin gerektirdiğı tüketici davranışlarını kazandırarak ekonomik gelişmeye katkıda bulunur. Eğitim yoluyla bireylere toplumsal kaynakların akılcı bir biçimde kullanılması ve değeriendirilmesi için gerekli davranışlar kazandırılarak ölke ekonomisine katkıda bulunmaları sağlanabilir.

İlköğretimde ekonomik hayatla ilgili öğrencilere kazandırılacak bazı sosyal tutumlar vardır. Buna göre ilköğretimi bitirmiş bir yurttaş aşağıdaki tutumları geliştirmiştir.

1. İnsangücünü, ve tabiat kaynaklarının ve çevresinin yurdun kalkınmasındaki önemini kavramıştır. Yaptığı her işi dikkatli, özenli, düzgün ve temiz yapar, baştan savmacılıktan sakınır. Kendi eşyasını, okulunu, onun eşya ve araçlarını milli eserleri dikkatli ve özenli kullanmaya, iyi korumaya çalışır.
2. Toplumun bağımsız ve etkin bir üyesi olabilmesi için çalışmanın, iyi bir üretci olmanın ve geçimini sağlamanın gerekliliğine inanmıştır;
3. İyi bir tüketici olmanın memleket ekonomisindeki önemi kavramıştır.

1.4.5. Eğitimin Bireyi Geliştirme İşlevi ve Sosyal Tutumlar

Birey, eğitim kurumlarında, doğal ve toplumsal evresini tanıyarak bunlardan en iyi biçimde yararlanma ve temel ihtiyaçlarını dengeli bir biçimde karşılama yollarını öğrenir.

Bireyin geliştirilmesi, günümüzdeki modern ve demokratik toplumlarda bireye verilen değerin artması ile eğitim kurumlarının önemli işlevlerinden biri durumuna gelmiştir. Eğitim kurumları bu işlevlerini yerine getirebilmek için bireyin hem zihinsel, hem bedensel hem de duygusal yönden gelişmelerini sağlayacak faaliyetlere yer verirler. Eğitim programlarında yer alan matematik, fen bilgisi, sosyal bilgiler gibi dersler daha çok bireyin zihinsel gelişimine yardımcı olurken beden eğitimi dersi ile okulda düzenlenen spor faaliyetleri öğrencilerin bedensel gelişimine katkıda bulunur. Resim ve müzik gibi dersler ise bireyin duygusal gelişiminde önemli rol onar. Bu dersler ve okul içinde düzenlenen çeşitli faaliyetlerle bireye tüm yetenek ve becerilerini geliştirme fırsatı verilir. Eğitim kurumlarında kazandırılan bilgi ve beceriler, bireyin yaşamında kendisi için gerekli olan ve gerçekleştirmek istediği amaçlarına uygun olanlar arasından seçilmelidir. Bireye sağlıklı yaşama yolları ve doğru beslenme yolları ile toplumsal ihtiyaçlarını karşılamasına yardımcı olacak bilgi ve beceri ve tutumlar öğretilmelidir. (Fidan & Erdem, 1997: 73).

Böylelikle bireyler sağlıklı ve dengeli sosyal tutumlar geliştirebilirler, kişilik ve ahlaki yönden iyi bir yurttaş olabilirler.

İlköğretim görmüş bireylerin kazanacakları bazı sosyal tutumlar.

1. Sağlığı koruyucu temel bilgileri benimsemiş, gerekli sağlık ve temizlik alışkanlıklarını kazanmıştır.
2. Kazalara karşı uyanık ve tedbirli olmayı öğrenmiştir.
3. Öğrenme merak ve hevesi gelişmiştir.
4. İyi düşünme ve doğru hüküm verme alışkanlığını kazanmıştır.

Eğitim kurumları siyasal, sosyal, ekonomik ve bireyi geliştirme işlevlerini yerine getirirken bu alanlara ilişkin bireylerde çeşitli sosyal tutumları da yerine getirmektedirler.

1.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde bilimsel ve sosyal tutum geliştirmeye ilgili yayınlara yer verilecektir.

Ülkemizde, yaptığımız çalışmayla ilgili doğrudan yapılmış çalışmaların azlığı sebebiyle daha çok yabancı ve konuyla ilişkili yayınlara yer verilmiştir. Özellikle sosyal tutum geliştirmeye ilgili doğrudan çalışmalara literatürde rastlanamamış buna karşın, problem durumunda bahsedilmeyen sosyal tutumlar ve sosyalleşmenin önemine ilişkin bazı yayınlar üzerinde durulmuştur.

1.5.1. Bilimsel Tutumla İlgili Yayınlar

Baykul'un fen ve matematik tutumlarının yıllara göre nasıl değişiklik gösterdiğine ilişkin araştırmasında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır (bkz. Tablo 1.1.)

Araştırma Bursa, Elazığ ve Isparta illerinde ilkokul beşinci sınıftan lise ve dengi okulların son sınıflarına kadar matematik ve fen derslerine karşı tutumda görülen değişimler ve öğrenci seçme sınavındaki başarı ile ilişkili olduğu düşünülen bazı faktörleri tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Tablo 1.1.'de görüldüğü gibi il farkı gözetilmeden hesaplanan genel ortalamalar, ilkokul 5. sınıf için 121.15, ortaokul için, 114,23'tür. Bu ortalamalar lise ve dengi okullarla ilgili olanlardan daha yüksek görünmektedir. Lise ve dengi okullarda en yüksek ortalama lise fen koluna, en düşük ortalama ticaret lisesine aittir.

Buna göre araştırma sonucunda dikkati çekici husus şudur.

Genel ortalamalar, ilkokul 5. sınıftan itibaren ortaokul ve lise ve dengi okullarda düşmektedir. Düşmenin en az lise fen kolunda ve en çok da endüstri meslek ve ticaret liselerinde olduğu göze çarpmaktadır (Baykul, 1990).

Tablo 1.1. Fen Derslerine Karşı Tutum Puanları İle İlgili Okul Ortalamaları

Okul veya Program	Genel	
	n	$\bar{X}$
İlk 5	102	121,15
Ortaokul	432	114,23
Lise fen	1328	111,52
Lise Ed.	803	105,15
KML	563	102,26
EML	949	102,17
Tic. L.	625	101,73
İHL	776	105,63
GENEL	5578	106,54

Schibeci çalışmasında okul, ev ve arkadaş gruplarının 8. sınıf öğrencilerinin bilimsel başarı ve bilimsel tutumları nasıl etkilediğini araştırmıştır. Sonuçta annelerin öğrencilerin fen başarılarında ve bilimsel tutum geliştirmelerinde önemli bir yere sahip olduklarını bulmuştur (Schibeci 1989).

Wright ve Hounshel yaptıkları bir araştırmada öğretmenlerin bilimsel ilgileri geliştirmede önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Bir araştırmaya göre de, çoğu zaman öğrencilerin geliştirdikleri tutumlar ana-babaların eğitime karşı geliştirdikleri tutuma bağlıdır. Buna göre ev çalışmalarının, ödevlerinin, kütüphane ve kitaplardan yararlanma kolaylıklarının bilim eğitiminde başarıyı artırdığı tespit edilmiştir (George ve Kaplan, 1999).

Munby, bilimsel tutum envanteri geliştirme çalışmaları sırasında bilimsel tutum ve bilimsel tutumu etkileyen faktörlerle ilgili araştırmalarda şu bilgilere ulaşmıştır.

1. Martinez ve Perez'in (1973) yaptığı araştırmada ortaokul bilim program uygulanan okullarla bu programları uygulamayan 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin bilimsel tutum envanteri puanları arasında bir fark bulamamıştır. Yani özel bilim programı uygulanan öğrencilerin bilimsel tutum puanları bu programın uygulanmadığı öğrencilerden farklı çıkmamıştır.

2. Buna karşın Wellech (1972) özel bir bilim programı uygulanan öğrencilerle uygulanmayan öğrenciler arasında bilimsel tutum puanları arasında fark bulmuştur.

3. Lucas (1974) ise bilimsel tutum puanları ile öğrenci ve öğretmen tutumları arasında bir ilişki kuramamıştır.

4. Lawrenz (1975) de yapmış olduğu araştırmada öğretmen ve öğrencilerin tutumları arasında anlamlı ilişkiler bulamamıştır.

5. Geiger (1975) de yapmış olduğu bir araştırmada bilim başarısı ile bilimsel tutum puanları arasında bir ilişki kurmuştur (Munby, 1983).

German tarafından okullarda uygulanan başarı testleri ile bilimsel tutum testleri arasındaki ilişkiyi ölçmeye çalışan bir araştırmada, öğrencilerin başarı testleri puanları ile bilimsel tutum puanları arasında düşük düzeyde bir ilişkiden bahsedilmektedir (German, 1988).

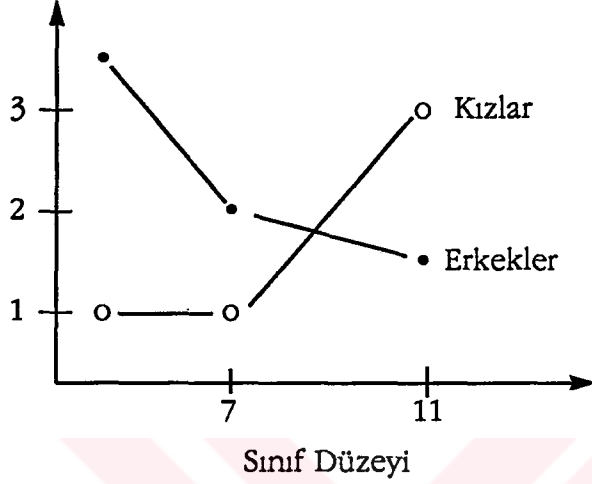
Oruç ta yaptığı çalışmada ilköğretim II. kademe öğrencilerinin fen tutumları ve fen başarıları arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Buna göre öğrencilerin fen tutumları ile fen başarıları arasındaki 0.42 değerinde pozitif yönlü bir ilişki vardır. Yani öğrencinin fen dersine karşı tutumu olumlu ise fen dersi başarısı da olumlu yönde gelişecek, fen tutumu olumsuz ise başarısı da olumsuz yönde gelişecektir (Oruç, 1993).

Arslan da ilkokul öğrencilerinde gözlenen bilimsel becerilerle ilgili araştırmada, öğrencilerin bilimsel becerilere sahip olma düzeyleri bakımından üst, orta ve alt sosyo-ekonomik düzeylere göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Aynı şekilde ilkokul 4. ve 5. sınıf kız ve erkek öğrencilerinin bilimsel becerileri arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur (Arslan, 1995).

Barrington ve Hendricks yaptıkları bir çalışmada kız ve erkek öğrencilerin bilimsel tutumlarını incelemişlerdir. Buna göre önceki yapılan çalışmalara göre genel kabul gören erkek öğrencilerin bilimsel tutumlarının kızlardan yüksek olduğu düşüncesinin aksine kız öğrenciler 7. (Orta 2) ve 11. (Lise 3). sınıfları

arasında erkek öğrencilerden daha fazla bilim adamlığına ve bilimselciliğe ilgi duydukları ortaya çıkmıştır (Bkz. Şekil 1.3.) (Barrington ve Hendricks, 1988: 685).

Bilimsel Tutum

Şekil 1.3. Bilimsel Tutumların Cinsiyete Göre Farklılaşması (Barrington ve Hendricks, 1988).

1.5.2. Sosyal Tutumla İlgili Yayınlar

Kağıtçıbaşı sosyal tutum geliştirme açısından önemli bir yer tutan sosyalleşme üzerinde ayrıntılı olarak durmuştur.

Ona göre, sosyalleşme, insan yavrusunun toplumun bir üyesi haline gelmesidir. Yani ailesinin, akraba ve komşuluk düzeyinin, şehir ve köyünün ve nihayet ulusunun bir parçası olduğunu öğrenmesidir.

İnsanın sosyalleşmesi çok karmaşık bir süreçtir. İnsan etrafında bulunanların, hergün karşılaştığı sayısız olayların ve kişilerin içinde bulunduğu sosyo - ekonomik - kültürel koşulların gelenek, töre ve kanunların, fiziksel çevrenin ve sayılmakla bitmeyen daha pek çok etkenin etkisindedir.

Sosyalleşme konuları iki grupta toplanabilir. Birinci grup kişilik ya da benlik gelişmesidir. İkinci grup ise bilişsel gelişmedir. Birinci gruba yukarıdaki konulardan cinsiyetle ilgili rollerin öğrenilmesi bağımlılık, bağımsızlık, saldırganlık,

başarı gibi alanlardaki sosyalleşme süreci girer. İkinci gruba ise öğrenme, zeka gelişimi, düşünme ve algı gelişimi gibi konular girer (Kağıtçıbaşı, 1983: 246).

Dönmezer'e göre sosyalleşme, insanı sosyal sistemin iştirakçi üyesi haline getiren süreçtir. Sosyalleşme sayesinde insan toplumun ortaya koyduğu tavır ve hareket modellerini, örnekleri ve düşünme biçimlerini öğrenmektedir. Böylece sosyalleşme kişinin toplumsal kültürle bütünleşmesini ve içinde yaşadığı toplumla uyum sağlamasını mümkün kılan bir mekanizmadır. Kişinin toplum içinde diğerleri ile birlikte ortak bir yaşam sürdürebilmesi, toplumun örf ve adetlerine, geleneklerine, örneklerine itaat etmesi, giyinme, yeme, içme, uyuma, oynama, eğlenme, çalışma bakımından asli bir takım teknikleri kabul etmiş bulunması, toplumsal hayatın norm ve ayınlarına uyması ve grup içinde kendisine verilecek rolleri gereğince yerine getirebilmesi halinde mümkün olabilir (Dönmezer, 1986: 141).

John Dewey, toplumun karmaşıklığının artmasıyla birlikte özel bir çevre (okul) oluşturma'nın öneminden bahsetmektedir. Buna göre, yeni yetişenlerin yetenek ve kapasitelerini koruyacak, geliştirecek okulun üç önemli görevi vardır.

1. Gelişmesi istenilen yeteneğin oluşma nedenlerini yakınlaştırma ve düzenleme.
2. Toplumdaki dirençli görenekleri arılaştırma ve ülküleştirme.
3. Gençlere, kendi başlarına kaldıkları zaman etkisinde bulundukları çevreden daha geniş ve daha dengeli bir çevre yaratma gücü kazandırma (Dewey, 1996: 27).

Öztürk'e göre insanın sosyalleşmesi eğitimsel bir süreçtir. Eğitime böyle geniş bir açıdan bakıldığı zaman, sosyal etkileşimle birlikte insanı sosyalleştiren eğitimidir. denebilir. Bu nedenle insanın sosyalleşmesinde demokrasinin yeri ve önemi büyüktür. Bir toplumda eğitim düzenin ve okulların demokratik yönetim ilkelerini benimsenmesi, o toplumdaki insanlara demokrasinin istek ve niteliklerine uygun bir biçimde sosyalleşebilme olanağı sağlayacaktır. Eğitim işiyle uğraşanların bu önemli noktayı unutmamaları gerekir (Öztürk, 1974: 112).

Erkal, Sosyalleşme süreci içinde yer almayan, şahsiyetini geliştirmeyen ve ferdiyeti yoluyla yaratıcı olmayan bir kimse ise yeteri derecede sosyalleşmediğinden ve

toplum üyeliğini kazanamadığından bahsetmektedir. O'na göre böyle bir kimse genellikle normların dışına çıkabilmekte, çevresi tarafından davranışları yadırganabilmekte, hatta tepki ile karşılanabilmektedir. Sosyalleşme süreci ile toplumun sosyal merkezine doğru yol alan fert yeteri derecede sosalleşmemek sapma olarak adlandırılan bir takım davranışların artmasını da gerektirmektedir. bu gibi durumlarda, fert toplum arasında bir uyumsuzluktan bahsedilebilir. sosyalleşmenin en belirgin özelliği ferdin kendi dışındaki diğer fertlerle ve sosyal gruplarla dayanışma ve işbirliği içine girebilmesidir. Eğer, bir kimse dayanışma ve işbirliği duygularından yoksunsa; o kimsede ya bir psikolojik hastalık sözkonusudur; ya da toplumda yaygınlaşmış bir sosyal hastalık mesala, yabancılaşıma ve anomi hali ferde yansımış olabilir. her iki durum da sosyalleşmeyi baltalayan tutum ve davranışları ortaya çıkarmaktadır. Sosyalleşmenin sebepleri arasında, toplumda rehberlik müessesinin gelişmemiş olması, Sosyal çevrede şekildi, sadece maddeci ve faydacı normlara göre ilişkilerin geliştirilmesi, ideolojik şartlanma, grup dışı faaliyetlere kapalılık, dil anlayışındaki farklılık sayılabilir (Erkal, 1995: 87)

1.6. Tutum Geliştirme Araştırmalarının Önemi

İlköğretim okullarının en önemli işlevi bireylerde sosyal ve bilimsel tutumlar geliştirmektir. Bu tutumların geliştirilmesinin hem birey hem de toplum için büyük önemi vardır. Böylelikle sağlıklı bireysel gelişimler sağlanır ve toplumsal kalkınmanın temelleri oluşturulur.

Bilimsel ve sosyal tutumların bu kadar önemli olmasına karşılık, okullarda bu tutumlarla yeteri kadar donatılmamış bireylerin olması bu konuda bazı problemlerin olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, eğitimin tutum geliştirmeden uzak ve bilgi yüklemeye ağırlık vermesi ve sadece öğretime yönelik olması da bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu araştırmayla son zamanlarda eğitimde, gittikçe unutulmuş tutumları, alışkanlıkları ve bireysel gelişimi sağlamanın ne kadar önemli olduğu da vurgulanacaktır.

Tutum araştırmaları, bireyin belli bir zaman birikimindeki tutumların öğrenilmesi amacıyla yapılır. Bu amaçlar üç grupta toplanabilir. bunlar, bireyin ilerdeki davranışını tahmin, bireyin içinde bulunduğu koşullarla ilgili tutumları saptamak

ve tutumları değiştirmek veya yeni tutumları oluşturmak üzere bireylerin mevcut tercihlerini öğrenmektir (Duran, 1996: 9).

Bu araştırma sonucunda elde edilecek bilgiler sayesinde bilimsel ve sosyal tutumların geliştirilmesine yönelik yeni program geliştirme çalışmalarına gidilebilir; öğretim yöntem ve tekniklerinde değişiklikler yapılabilir ve öğretmenlerin rol ve davranışları gözden geçirilebilir.

1.7. Problem Durumu

Eğitimi, yaşantılar yoluyla davranış değişikliği oluşturma ve kasıtlı bir kùltùrleme süreci olarak tanımlayabiliriz. Eğitim sayesinde toplumlar, bireylerini eğitebilirler, bilim ve teknolojiadaki yenilikleri takip edebilirler ve kùltùrlerini yeni kuşaklara aktarıp geliştirebilirler.

Davranış değişikliklerinin ve kasıtlı kùltùrlemenin en yoğun yaşandığı okul dönemi, ilköğretim dönemi dediğimiz 6-14 yaşlarını kapsayan dönemdir. Bu dönemde çocuklar gelecek hayatta kendilerine esas olacak pek çok davranış kalıbını ve tutumları kazanırlar. Bu davranış kalıpları ve tutumlar oldukça kalıcı ve belirleyicidir.

Esas olarak okullarda sosyal hayata ve tabii hayata uyum sağlayıcı, alıştırıcı ve başedici bilgiler öğretilmektedir. Bunlar okullarda bir kısım dersler aracılığıyla ve kasıtlı olarak yapılmaktadır. Sosyal hayata ilişkin derslerde toplumsal uyum, sosyalleşme, kùltùr aktarımı ve demokratik tutum gibi kritik konular ele alınmakta ve bunların geliştirilmesine yönelik hedef davranışlar ders (mùfredat) programlarına yerleştirilmektedir.

Tabii hayata ilişkin derslerde ise, bilimsel ve teknoloik gelişmeler ele alınmakta, bilimsel düşünmenin esasları kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bunlara ilişkin hedef davranışlar da ders programlarına yerleştirilmektedir. Bu durum bütün dünya ùlkelerinde benzerlik göstermektedir. Bu da eğitimin doğasında vardır. Bütün ùlkeler sosyal gelişme, teknolojik ve bilimsel kalkınmanın temelinde eğitimi gördüklerinden, ders programlarını buna göre düzenlemekte ve hedeflerini ona göre belirlemektedirler.

Bilgiseven, eğitim yoluyla kalkınmada tutumları, önemli olduğunu belirtmektedir. Ona göre kalkınma için, an'anevi düşünce tarzına alışkın zihinlerin modern muhakeme şekline alıştırılması, tabiatın daha fazla kontrol edilebileceği inancının kökleştirilmesi, temizlik, doğruluk fikirlerinin benimsetilmesi ve halkın daha çok çalışmaya hazır hale getirilmesi gereklidir (Bilgiseven, 1982: 39-40).

Bu hedeflere ulaşmada en uygun zaman olarak 6-12 yaşları arası görülmektedir. Araştırmalar tutum geliştirmenin yaşlara göre farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. İlkokul düzeyinde 6-12 yaşları arasında öğrencilerin bazı tutumları değiştiği halde bazılarının aynı kaldığı gözlenmektedir. Bu yüzden ilköğretim düzeyinde temel bilimsel ve sosyal tutumlar kazandırılmalı, bunların üzerine gerekli bilgi ve beceriler inşa edilmelidir (Ülgen, 1997: 92).

1.7.1. Problem Cümlesi

İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Bilimsel ve Sosyal Tutum Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi

1.7.2. Alt Problemler

1. Öğrenciler bilimsel ve sosyal tutum geliştirme açısından kendilerini nasıl değerlendiriyorlar?
2. Öğretmenler öğrencileri bilimsel ve sosyal tutum geliştirme açısından nasıl değerlendiriyorlar?
3. Öğrencilerin bilimsel ve sosyal tutum geliştirme düzeylerinde cinsiyetin etkisi var mıdır?

1.8. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın belirlenmiş amacı, ilköğretim okulu öğrencilerinin içinde bulundukları koşullar içinde, bilimsel ve sosyal tutumları ne ölçüde geliştirdiklerini, öğrenci ve öğretmen açısından tespit etmek, yeni tutumları

oluşturmak üzere bireylerin mevcut tercihlerini öğrenmektir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap oluşturacak veriler toplanacaktır.

1. Öğrenciler, bilimsel tutum geliştirme açısından kendilerini nasıl değerlendiriyorlar?
2. Öğrencilerin bilimsel tutum geliştirme açısından değerlendirmelerinde cinsiyetin etkisi nedir?
3. Öğretmenler, öğrencileri bilimsel geliştirme açısından nasıl değerlendiriyorlar?
4. Öğrenciler sosyal tutum geliştirme açısından kendilerini nasıl değerlendiriyorlar?
5. Öğrencilerin sosyal tutum geliştirme açısından değerlendirmelerinde cinsiyetin etkisi nedir?
6. Öğretmenler, öğrencileri sosyal tutum geliştirme açısından nasıl değerlendiriyorlar?

BÖLÜM 2

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE MODELİ

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma tarama modelinde yapılmıştır. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi, amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 1986: 80)

Bu model ile öğrencilerin bilimsel ve sosyal tutumları ne ölçüde geliştirdikleri, öğretmenlerin bunları nasıl değerlendirdikleri kız ve erkek öğrencilerin değerlendirme farklarının ne olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.1.1. Evren

Bu araştırmanın evreni, 1998-1999 öğretim yılı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Sakarya İli'nde ilköğretim okullarının son sınıfında okuyan öğrencilerdir.

2.1.2. Örneklem

Örneklem olarak sosyo-ekonomik yönden geneli temsil edecek üç ilköğretim okulu seçilmiştir. Bu okullar, Orhangazi İlköğretim Okulu, Atatürk İlköğretim Okulu ve Arifiye İlköğretim Okuludur. Bu okullardan 20 kız, 20 erkek olmak üzere tesadüfi olarak 40'ar öğrenci seçilmiş ve toplam 120 öğrenciye anket uygulanmıştır.

Ayrıca bu okullarda görevli 10'ar tane olmak üzere Toplam 30 branş öğretmenine de anket uygulanmıştır.

2.1.3. Verilerin Toplanması

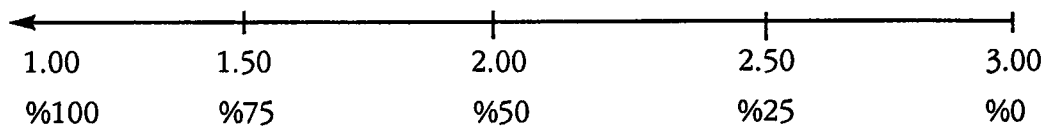
Veri toplama aracı olarak ilköğretim ders programlarına dayanılarak geliştirilmiş

bulunan, müfredat programlarında öğrencilere kazandırılmaya çalışılan bilimsel ve sosyal tutumları içine alan bir anket kullanılmıştır. Anketin öğrencilere ve öğretmenlere uygulanan iki şekli vardır (Bkz. Ek-I ve II). Ankette müfredat programlarının amaçlar ve açıklamalar bölümlerinden seçilmiş ve geneli temsil edebilecek kritik tutumlara yer verilmiştir. Öğrencilerin kapasiteleri dikkate alınarak sorular mümkün olduğunca kısa ve öz olarak seçilmiştir. Anketin geçerliliği konusunda uzman kanısına baş vurulmuştur.

2.1.4. Verilerin Çözümlemesi

Öğrenci ve öğretmenlere uygulanan anket sonuçları bilgisayarla SPSS programında değerlendirilmiştir. Öğrenci ve öğretmenlerin verdikleri cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Olumlu ve olumsuz soruların olması beklenen değerlerin belirtilmesini zorunlu kılmıştır. Beklenen değerler, öğrencilerin verdikleri cevaplara göre 1.00, 2.00 ve 3.00 tür. Bu değerler soruların olumlu ve olumsuz sorulma biçimine göre değişmektedir. olumlu sorulan sorularda örneğin “Eleştirilmekten hiç hoşlanmam” sorusuna verilecek cevap, “bu cümle bana uygun” ise alacağı puan 1.00 “bu cümle bana biraz uygun” ise alacağı puan 2.00 “bu cümle bana uygun değil” ise alacağı puan 3.00 tür. Bu soruda beklediğimiz cevap “bu cümle bana uygun değil” şeklinde olduğu için alınacak puan 3.00 ve beklenen değerde 3.00’dır. Buna göre bu soruya verilecek cevaplarda beklenen değer 3.00 yaklaştıkça tutumun gelişme oranının yüksek çıkacağı düşünülmektedir.

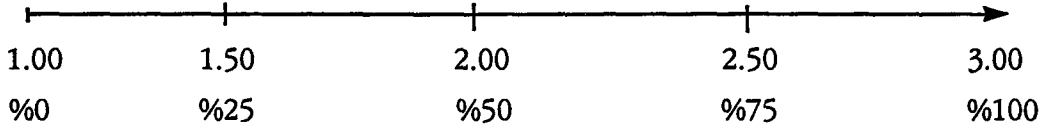
Beklenen değerlere göre, o değerlere yaklaştıkça tutumun gelişme oranı yüksek çıkmaktadır. Beklenen değer 1.00’e göre tutumların hesaplanmasında aşağıdaki ölçek dikkate alınmıştır (Bkz. Şekil 2.1.)

Şekil 2.1. Beklenen Değer 1.00'e Göre Tutumların Hesaplanması

Şekil 2.1.den anlaşılacağı üzere beklenen 1.00 değerine göre, 1.00 değerine yaklaştıkça o tutumun gelişim oranı ve yüzdesi artmakta, 1.00 değerinden uzaklaştıkça o tutumun gelişim oranı ve yüzdesi azalmaktadır.

Beklenen değer 3.00'e göre tutumların hesaplanmasında aynı ölçek dikkate alınmıştır. Bu değerlendirmede değişen şey, beklenen değer 3.00'a doğru yaklaştıkça, tutumun gelişme oranının ve yüzdesinin artmasıdır (Şekil 2.2).

Şekil 2.2. Beklenen Değer 3.00'e Göre Tutumların Hesaplanması.

Verilerin çözümlenmesinde, öğrenci ve öğretmenlerin değerlendirme farklarının belirlenmesinde varyans analizi yapılarak aradaki farkın anlamlı olup olmadığına bakılmıştır. Kız ve erkek öğrencilerin tutum geliştirme farkının anlamlı olup olmadığı konusunda da "Varyans Analizi Tukey-B Testi" yapılmıştır. Testlerde $F < 0.05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

2.1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma sonuçları belirli ölçüler içinde aynı özelliği taşıyan Türkiye'deki diğer okullar için genellenebilir.
2. Araştırmanın güvenilirliği öğrencilerin ve öğretmenlerin verdikleri cevapların doğruluğuyla sınırlıdır. Öğrencilerin ve öğretmenlerin verdikleri cevapların samimi olduğu kabul edilmiştir.
3. Araştırmada ele alınan konular anketlere sadece tutum boyutuyla yansıtılmıştır.
4. Araştırma ilköğretim okulları son sınıf öğrencileriyle sınırlandırılmıştır. Son sınıf öğrencilerinin bütün grubu temsil ettiği düşünülmektedir.

2.1.6. Tanımlar

Tutum (attitude): Doğrudan gözlenemese de davranıştan önce gelen ve hareketlerimize rehberlik eden yapıdır (Arkonaç, 1998: 170).

Bilimsel Tutum (Scientific Attitude): Bireyin karşılaştığı sorunları, olayları ve durumları duygularından elverdiğince sıyrılarak, elinde bulunan akılsal kanıtlara dayanarak yorumlayabilmedir.

Sosyal Tutum (Social Attitude): Tutumların, kültürel ve sosyal durumlara ilişkin olanlarına denir (Dönmezer, 1986: 99)

Sosyalleşme (Socialization): Bireyin toplumun bir üyesi haline gelme sürecidir.

BÖLÜM 3

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde öğrenci ve öğretmenlere ayrı ayrı uygulanan bilimsel ve sosyal tutum anketi sonuçları alt problemler de dikkate alınarak tek tek ele alınmıştır. Buna göre;

1. Öğrenciler, bilimsel tutum geliştirme açısından kendilerini nasıl değerlendiriyorlar?
2. Öğrencilerin bilimsel tutum geliştirme açısından değerlendirmelerinde cinsiyetin etkisi nedir?
3. Öğretmenler, öğrencileri bilimsel tutum geliştirme açısından nasıl değerlendiriyorlar?
4. Öğrenciler sosyal tutum geliştirme açısından kendilerini nasıl değerlendiriyorlar?
5. Öğrencilerin sosyal tutum geliştirme açısından değerlendirmelerinde cinsiyetin etkisi nedir?
6. Öğretmenler, öğrencileri sosyal tutum geliştirme açısından nasıl değerlendiriyorlar?

Sorularına cevaplar aranacak ve bulgular bu soruların ışığında değerlendirilecektir.

3.1. Bilimsel Tutum Geliştirmeye İlişkin Bulgular

Bu başlık altında anketimizde yer alan bilimsel tutuma ilişkin bulgular değerlendirilecektir. Anketlerde kullanılan öğrenci ve öğretmenlere yönelik sorularda mana yönünden bir farklılık yok ise de soruların soruluşu açısından bir farklılık olduğundan burada sadece öğrencilerin sahip olması gereken bilimsel

tutumlar genel ifadeleriyle ele alınmıştır.

Bilimsel tutum geliştirmeye ilişkin iki ayrı tablo hazırlanmıştır. Bunlardan birincisi (Bkz. Tablo 3.1) bilimsel tutuma ilişkin öğrenci ve öğretmen değerlendirmesi, ikincisi (Bkz. Tablo 3.2) bilimsel tutuma ilişkin kız ve erkek öğrencilerin değerlendirmelerine ilişkin bilgileri içermektedir. Ayrıca bu tablolara ilişkin iki tane de şekil bulunmaktadır. Bunlardan birincisi (Bkz. şekil 3.1) öğrenci ve öğretmen değerlendirmesine, ikincisi de (Bkz. şekil 3.2) kız ve erkek öğrencilerin değerlendirmelerine ilişkindir.

Bu bölümde değerlendirilecek bilimsel tutumlar şunlardır:

1. Eleştirel Düşünebilme ve Eleştiriye Karşı Hoşgörölölük
2. Çalışmalarda Planlı - Programlı Olmak
3. Öğrenilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılabilirliği
4. Araştırma Yapmaya Sebep-Sonuç Aramaya ve Değerlendirmeye İstekli Oluş
5. Dini Konularda Derinlemesine Bilgi Toplamaya Karşı İstekli Oluş
6. Bilim Adamlarına Özenmek
7. Bilim ve Teknolojinin Toplum Kalkınmasındaki Önemini Hissedebilme
8. Bilimsel Sonuçlara Ulaşmada Bilimsel Yöntem ve Tekniklerin Önemini Bilmek
9. Doğru Görüş ve Düşüncelerini Sonuna Kadar Savunabilme
10. Başkalarının Görüş ve Düşüncelerini Dikkate Almak, Değerlendirmek.

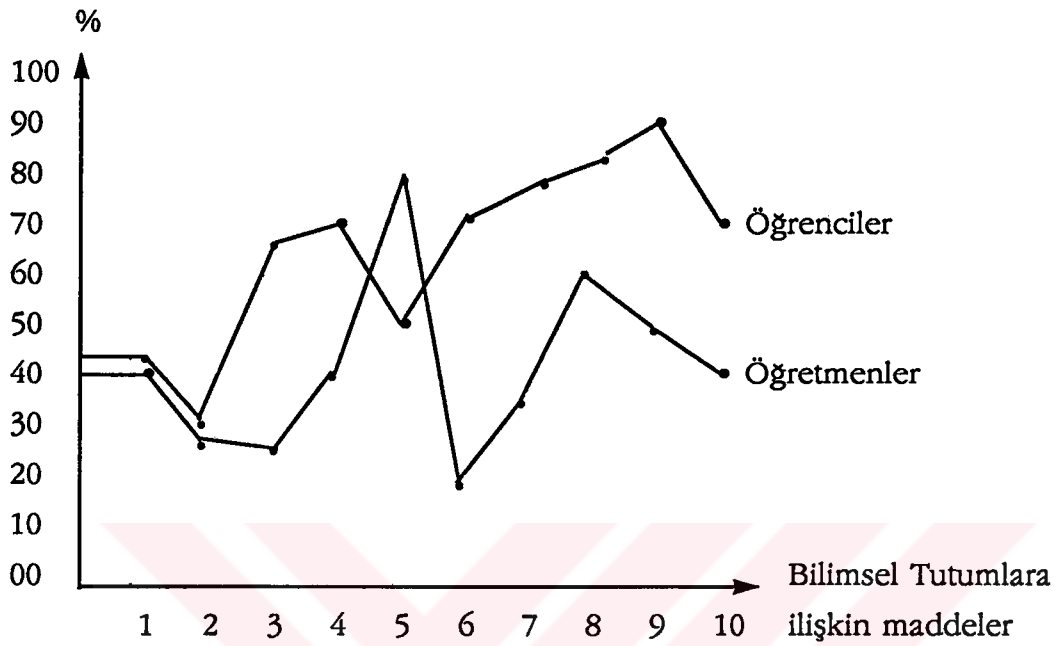
Tablo 3.1. Bilimsel Tutuma İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Bilimsel Tutum Değerlendirmeleri				Öğretmenlerin Öğrencilerine Bilimsel Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri				
Md. no	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1	1.86	43	3.00	2.10	45	1.00	1.01	0.36
2	1.56	28	3.00	2.50	25	1.00	17.34	0.38
3	1.69	66	1.00	2.46	27	1.00	17.2	0.00
4	2.45	72	3.00	2.16	42	1.00	1.97	0.00
5	1.83	59	1.00	1.43	79	1.00	5.22	0.006
6	1.46	77	1.00	2.60	20	1.00	46.53	0.00
7	1.36	82	1.00	2.30	35	1.00	27.35	0.00
8	1.24	88	1.00	1.80	60	1.00	11.60	0.00
9	1.19	91	1.00	2.00	50	1.00	26.75	0.00
10	2.40	71	3.00	1.73	36	1.00	12.00	0.00

Tablo 3.2. Bilimsel Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi

Kız Öğrenciler				Erkek Öğrenciler		
Md. no	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1	1.86	43	1.00	1.86	43	1.00
2	1.48	24	3.00	1.65	32	0.28
3	1.90	55	1.00	1.48	76	0.003
4	2.50	75	3.00	2.41	70	0.55
5	1.86	57	1.00	1.80	60	0.57
6	1.66	67	1.00	1.26	87	0.009
7	1.15	93	1.00	1.33	84	0.075
8	1.26	87	1.00	1.46	77	0.071
9	1.25	88	1.00	1.13	94	0.22
10	2,58	79	3.00	2.28	64	0.041

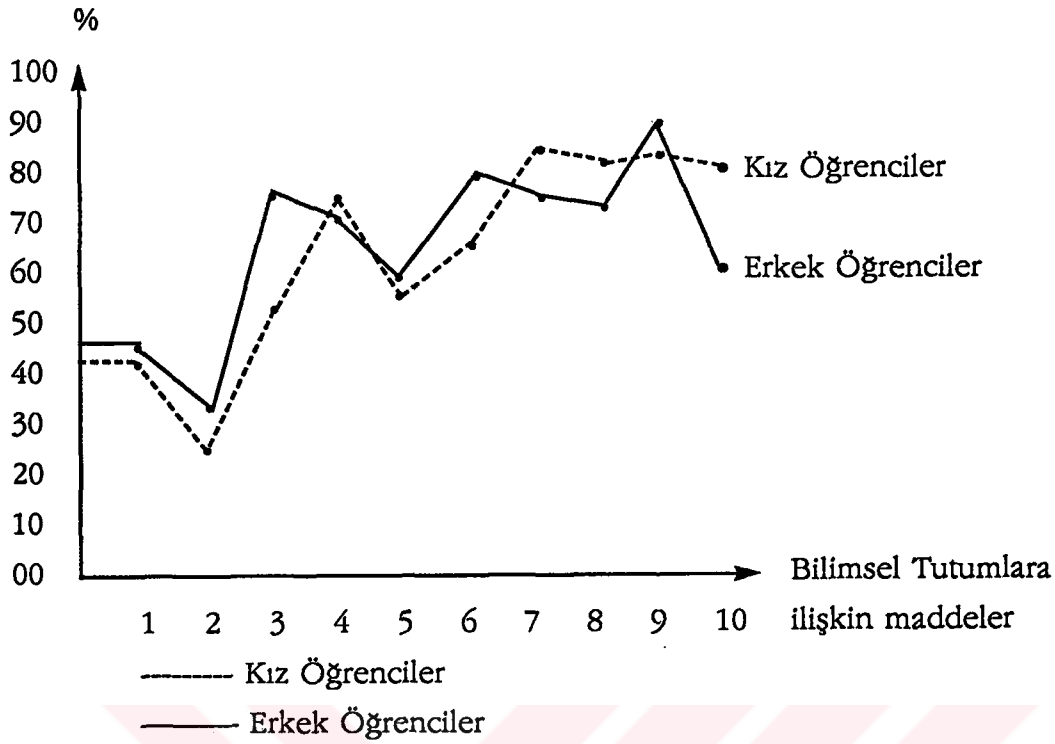
Tutum Gelişme

Şekil 3.1. Bilimsel Tutuma İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Bilimsel tutuma ilişkin öğrenci ve öğretmen değerlendirme farklılığını anlatan (Bkz. 3.1.) şekilde, bilimsel tutuma ilişkin öğretmen ve öğrenci değerlendirme farkları belirgin biçimde görülmektedir. Buna göre yalnızca 1 ve 2 nolu bilimsel tutum maddelerinde öğrenci ve öğretmen değerlendirmesi farkı anlamlı değildir. Buna karşın 3,4,5,6,7,8,9,10 nolu bilimsel tutum maddelerinde genelde öğrencilerin aleyhine olmak üzere öğretmen ve öğrenci değerlendirme farkları vardır (Bkz. Tablo 3.1. ve sayfa 38'daki bilimsel tutum listesi). Sadece 5 nolu bilimsel tutum maddesinin değerlendirmesini öğretmenler öğrencilerin lehine yapmışlardır. Yani dini konularda derinlemesine bilgi toplamaya istekli oluş'a yönelik bilimsel tutumun öğrencilerde yüksek düzeye yakın olduğunu belirtmişlerdir.

Tutum Gelişme

Şekil 3.2. Bilimsel Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi

Bilimsel Tutuma ilişkin kız ve erkek öğrencilerin tutum değerlendirme farkını anlatan (Bkz. Şekil 3.2.) şekilde bilimsel tutuma ilişkin kız ve erkek öğrencilerin değerlendirme farkları görülmektedir. buna göre 3 ve 6 nolu bilimsel tutumların değerlendirilmesinde cinsiyete göre anlamlı farklılıklar vardır. Buna karşın, 1,2,4,5,7,9 ve 10 nolu bilimsel tutumların değerlendirmesinde kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı farklar yoktur (Bkz. Tablo 3.2. ve sayfa 38'daki bilimsel tutumlar listesi).

3.1.1. Eleştirel Düşünebilme ve Eleştiriye Karşı Hoşgörülülük

Bilimsel tutumun doğasında eleştirel düşünme vardır. Eleştirel düşünmenin temelinde ise açık fikirlilik vardır. Eleştirel düşünme belli mantık ustalıklarını gerektirir. Buna göre eleştirel düşünmede önceden belirlenmiş bir çerçeve vardır. Amaçsız soruları ve konuşmaları içermez. Eleştiriye karşı hoşgörülü olmak da eleştirel düşünmenin bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Bu tutum başta fen dersleri olmas üzere değişik dersler aracılığıyla kazandırılmaya çalışılır.

Tablo 3.3. Eleştirel Düşünebilme ve Eleştiriye karşı Hoşgörülü Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine ilişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.86	43	3.00	2.10	45	1.00	1.01	0.36

Araştırmamızda öğrencilere uygulanan anket sonucunda öğrencilerin genel olarak (beklenen değer 3.00'e göre) bu tutumu 1.86 (%43) oranında kazandıkları tespit edilmiştir. Bu oran kız ve erkek öğrencilerde aynıdır. Yani bu tutuma ilişkin değerlendirmede kız ve erkek öğrenciler arasında $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark yoktur. Başka bir ifadeyle cinsiyetin eleştirel düşünme ve eleştiriye karşı hoş görülü olma konusunda etkisi yoktur (Bkz. Tablo 3.4).

Öğretmenlerin öğrencilerdeki bu tutuma ilişkin değerlendirmede ise (beklenen değer 1.00'e göre) tutumun gelişme oranı 2.10 (%45) olmuştur. Bu tutuma ilişkin öğretmen değerlendirmesiyle, öğrenci değerlendirmesi arasında %2'lik $F < 0.05$ düzeyinde anlamsız bir fark vardır (Bkz. Tablo 3.3).

Bu durumda eleştirel düşünebilme ve eleştiriye karşı hoşgörülü olma yönünde, öğretmen ve öğrenci değerlendirmelerine göre ortaya yakın düzeyde bir tutum gelişiminden söz edebilir. Halbuki gerek toplumsal hayat, gerekse bilimsellik açısından bu tutum oldukça önemlidir. Toplumların bu tutumu bireylerinde yaygın olarak geliştirmeleri oranında gelişecekleri öne sürülebilir.

Tablo 3.4. Eleştirel Düşünebilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.83	43	1.86	43	1.00	1.86	43	1.00

3.1.2. Çalışmalarda Planlı - Programlı Olmak

Bilimsel planlama, öğrencilerin planlı programlı çalışma alışkanlıklarının geliştirilmesiyle mümkündür. Öğrencilere ilköğretimden itibaren planlı çalışma yol ve yöntemlerinin öğretilmesi ve teşvik edilmeleri ileride olumlu yönde bilimsel tavırlar kazanmalarını kolaylaştırır. Buna göre planlı sistemli çalışma önemli bir bilimsel tutumdur.

Tablo 3.5. Çalışmalarda Planlı-Programlı Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi.

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.56	28	3.00	2.50	25	1.00	17.34	0.38

Araştırmamızda öğrencilere uygulanan anket sonucunda genel olarak bu tutumu (beklenen değer 3.00'e göre) 1.56 (%28) oranında geliştirebildikleri tespit edilmiştir. Bu oran kızlarda 1.48 (%24), erkek öğrencilerde 1.65 (%32) dir. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki bu tutumun değerlendirilmesine ilişkin fark %8'dir. Bu

fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamsızdır. Bu durumda çalışmalarda Planlı-Programlı tutum geliştirmede cinsiyetin etkisi yoktur diyebiliriz (Bkz. Tablo 3.6).

Öğretmenlerin bu tutumun öğrencilerde gelişimiyle ilgili değerlendirmesindeki (beklenen değer 1.00'e göre) oran 2.50 (%25)'dir. Bu durumda öğretmen değerlendirmesiyle öğrenci değerlendirmesi arasında da anlamlı bir fark çıkmamıştır (Bkz. Tablo 3.5).

Sonuçlardan açıkça görülmektedir ki, bu tutum okullarda öğrencilere yeterince kazandırılmamaktadır. Öğretmen ve öğrencilerin bu konu hakkındaki düşünceleri aynı yöndedir ve yaklaşık olarak bu tutum öğrencilerde %25 oranında geliştirilebilmektedir.

Tablo 3.6. Çalışmalarda PlanlıProgramlı Olmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.56	28	1.48	24	3.00	1.65	32	0.28

3.1.3. Öğrenilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılabilirliği

Pek çok öğrenci okulda öğretilen bilgilerin pratikte kullanılabilirliğine fazlaca inanmadıklarından çoğu bilgileri üstünkörü ve ezbere öğrenmektedirler. Halbuki, özellikle fen ve matematik alanında öğrenilen bilgilerin günlük hayatta kullanılabilirliğine ilişkin bir tutum öğrencilerde gelişmiş olsa, daha bilimsel ve teknik yöntemler kullanmak durumunda olacaklardır.

Araştırmamızda öğrencilere uygulanan anket sonucunda genel olarak öğrencilerin bu tutumu (beklenen değer 1.00'e göre) 1.69 (%66) oranında benimsedikleri bulunmuştur. Bu oran kız öğrencilerde 1.90 (%55), erkek öğrencilerde ise 1.48

(%76)'dır. Bu tutumun kazanılması açısından kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark %21'dir. bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Buna göre bu tutumun gelişmesinde cinsiyet etkili olmuştur ve erkekler bu tutumu daha iyi geliştirmişler diyebiliriz (Bkz. Tablo 3.8).

Bu tutuma ilişkin öğretmen değerlendirmesinde ise tutum geliştirme oranı 2.46 (%27) dir. Başka bir ifadeyle öğrenciler bu tutuma %27 oranında sahiptirler. Buna göre öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleriyle, öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmeleri arasında %39'luk bir fark bulunmaktadır. Öğrenci ve öğretmenlerin değerlendirmelerindeki bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.7).

Tablo 3.7. Öğrenilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılabilirliğine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.69	66	1.00	2.46	27	1.00	17.2	0.00

Öğretmenlerin değerlendirmesi sonunda açıkça görülmektedir ki öğrencilerde bu tutum çok alt düzeyde kazandırılmaktadır. Halbuki ilköğretim düzeyinde öğretilen bilgilerin asıl amacı günlük hayatta kullanmaya yöneliktir. Bu yüzden öğrencilerde bu yönde bir tutum oluşturulmazsa öğretilen bilgilerin de kalıcı olması beklenemez.

Tablo 3.8. Öğrenilen Bilgilerin Günlük Hayatta Kullanılabilirliğine İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.69	66	1.90	55	1.00	1.48	76	0.003

3.1.4. Araştırma Yapmaya, Sebep - Sonuç Aramaya ve Değerlendirmeye İstekli Oluş

İlköğretimde bilimsel tavırların gelişmesiyle öğrenci, inceleme ve araştırma yapmaya meraklı ve gözlemler yapmasını bilen bir kimse durumuna gelmektedir (Özinönü, 1969). Bilimsel tutumları kazandırmanın özünde de öğrencileri araştırma yapmaya yöneltmek ve problemlerin çözümüne yönelik çalışmalar yaptırmak vardır. Bu sayede bilimsel ve yaratıcı düşünce özellikleri öğrencilerde geliştirilebilir.

Tablo 3.9. Araştırma Yapmaya, Sebep-Sonuç Aramaya ve Değerlendirmeye İstekli Oluş'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
2.45	72	3.00	2.16	42	1.00	1.97	0.00

Bu tutumun öğrencilerde ne oranda geliştiğine yönelik inceleme sonucunda

genel olarak (beklenen değer 3.00'e göre) 2.45 (%72) oranında bu tutumu geliştirdikleri ortaya çıkmıştır. Bu oran kızlarda 2.50 (%75), erkeklerde 2.41 (%70)'dir. Bu tutumun gelişimine ilişkin kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı bir fark görülmemektedir (Bkz. Tablo 3.10).

Tablo 3.10. Araştırma Yapmaya, Sebep-Sonuç Aramaya ve değerlendirmeye İstekli Oluş'a İlişkin Kız ve Erkek  ğrencilerin Değerlendirmesi

Genel Olarak (120 �ğrenci)		Kız �ğrenciler (60 �ğrenci)			Erkek �ğrenciler (60 �ğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
2.45	72	2.50	75	3.00	2.41	70	0.55

Bu tutuma ilişkin öğretmenlerin değerlendirmesinde ise tutumun gelişme oranı (beklenen değer 1.00'e göre) 2.16 (%42)'dir. Öğretmenler bu tutumun öğrencilerde (%42) düzeyinde geliştiğini belirtmişlerdir. Bu durumda iki grup arasındaki değerlendirme farkı %36'dır. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.9).

Öğretmenlerin bu tutum hakkındaki değerlendirmelerini esas alırsak, merak ve araştırma istekleri olmayan, sebep-sonuç ilişkileri kuramayan ve değerlendirme yapamayan ya da bunları yapmaya yönelik olumlu tutumlar geliştiremeyen öğrencilerin oranının çok olduğunu söyleyebiliriz.

3.1.5. Dini Konularda Derinlemesine Bilgi Toplamaya Karşı İstekli Oluş

Dini konularda derinlemesine bilgi toplamaya karşı olumlu bir tutumun geliştirilmesi, toplumda hurafelerin ve batıl inançların ortadan kalkması,  n yargısız ve derinlemesine bilgi toplamayı alışkanlık haline getirmiş insanların sayısının artması bakımından önemlidir.

Olus'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.83	59	1.00	1.43	79	1.00	5.22	0.006

Öğrencilere uygulanan anket sonucunda genel olarak 1.83 (%59) oranında (beklenen değer 1.00'e göre) bu tutumun geliştiği tespit edilmiştir. Bu oran kız öğrencilerde 1.86 (%57), erkek öğrencilerde 1.80 (%60)'dır. Kız ve erkek öğrencilerin değerlendirmelerinde bu tutumla ilgili olarak, $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.12).

Tablo 3.12. Dini Konularda Derinlemesine Bilgi Toplamaya Karşı İstekli Olus'a İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Anlamlılık Düzeyi
1.83	59	1.86	57	1.00	1.80	60	0.57

Öğretmenlerin öğrencilere yönelik değerlendirmelerinde bu tutumun gelişme oranı 1.43 (%79) dur. Burada öğretmenlerin daha önceki tutumları değerlendirmelerinin aksine %20'lik olumlu bir fark vardır. Yani öğretmenler öğrencilere bu tutumun gelişimi açısından daha olumlu bakmaktadırlar. Bir başka ifadeyle öğretmenler, öğrencileri dini konularda derinlemesine bilgi toplamaya

istekli oluş açısından oldukça yeterli görmektedirler. Öğretmen ve öğrenciler arasındaki bu değerlendirme fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.11).

3.1.6. Bilim Adamlarına Özenmek

Bilim adamlarına özenmek, ya da bilim adamı olmaya gayret göstermek ya da bilimle uğraşanlara sempati göstermek anlamına gelen bu tutumun öğrenciler açısından değerlendirilmesinde (beklenen değer 1.00'e göre) genel olarak 1,46 (%77) oranında geliştiği tespit edilmiştir. Yani öğrenciler bu tutumu %77 oranında geliştirdiklerini düşünmektedirler. Bu oran kızlarda 1.66 (%67), erkeklerde ise 1.26 (%87)'dir. Kızlar ve erkekler arasında bu tutumun gelişimi açısından %20'lik $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark bulunmaktadır. Burada görülen belirgin nokta erkeklerin bu tutumu %20 oranında daha fazla geliştirdikleridir (Bkz. Tablo 3.14).

Tablo 3.13. Bilim Adamlarına Özenmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.46	77	1.00	2.60	20	1.00	46.53	0.00

Barrington ve Hendricks'in yaptıkları çalışmada 7. (ortaokul 2) ve 11. (lise 3) sınıfları arasında kız öğrencilerin daha fazla bilim adamlığına ve bilimselliğe ilgi duydukları ortaya çıkmıştır. Halbuki genel kabul gören düşünceye göre erkekler bilim adamlığına ve bilimselliğe daha çok ilgi duymaktadırlar (Barrington ve Hendricks 1988: 685). Araştırmamızın sonucu da genel kabul gören düşünceler yönündedir ve önceki araştırmaların da çok aksi yönünde değildir.

Tablo 3.14. Bilim Adamlarına Özenmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.46	77	1.66	67	1.00	1.26	87	0.009

Bu tutumun gelişimine ilişkin öğretmenlerin değerlendirmelerinde ise (beklenen değer 1.00'e göre) bu tutumun 2.60 (%20) oranında geliştirilebildiği tespit edilmiştir. Bu durumda öğrencilerin değerlendirmeleriyle öğretmenlerin değerlendirmeleri arasında %57'lik $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark gözlenmektedir. Bu durum dikkatlice değerlendirilirse bilim adamlığına ilginin az olması ve bu alana sempatiyle bakılmamasının sebebinin bu tutumun okullarda yeterince gelişmemesinden kaynaklandığı ortaya çıkar (Bkz. Tablo 3.13).

3.1.7. Bilim ve Teknolojinin Toplum Kalkınmasındaki Önemi Hissedebilme

Bilimin ve teknolojik üretimin topluma ve insanlığa yaptığı hizmetlerin olumlu olduğunun fark ettirilmesi, değer verilmesi önemli bir bilimsel tutumdur (Özinönü, 1969: 25). Öğrencilerde bu anlayışın geliştirilmesi ile toplum kalkınması sağlanabilir. Bu yüzden okulların hedefi bilim ve teknolojiye inanmış ve bunları kalkınmanın ve insanlığın gelişme sebebi olarak gören insanlar yetiştirmek olmalıdır.

**Tablo 3.15. Bilim ve Teknolojinin Toplum Kalkınmasındaki Önemi
Hissedebilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmenlerin Değerl.**

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.36	82	1.00	2.30	35	1.00	27.35	0.00

Araştırmamızda bu tutumun gelişimine ilişkin şu bulgulara rastlanmıştır: Öğrencilerin değerlendirmelerine göre (beklenen değer 1.00'e göre) 1.36 (%82) oranında bu tutumu geliştirmişlerdir. Kız öğrencilerde bu oran 1,15 (%93), erkeklerde 1.33 (%84) dır. Kız ve erkekler arasında bu tutumun gelişimine ilişkin $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.16).

**Tablo 3.16. Bilim ve Teknolojinin Toplum Kalkınmasındaki Önemi
Hissedebilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi**

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Anlamlılık Düzeyi
1.36	82	1.15	93	1.00	1.33	84	0.075

Öğretmenlerin bu tutumun gelişimiyle ilgili olarak değerlendirmelerinde ise öğrencilerin 2.30 (%35) oranında bu tutumu geliştirdikleri ortaya çıkmıştır. Yani öğretmenler öğrencilerin bu tutumu %35 oranında geliştirdiklerini düşünmektedirler. Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki bu tutuma ilişkin değerlendirme farkı %47 dir. Öğrenciler bu tutumu yüksek oran'a yakın

kazandıklarını düşünürken, öğretmenler öğrencilerin bu tutumu ortaya yakın düzeyde sahip olduklarını belirtmektedirler. Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki bu tutuma ilişkin değerlendirme farkı $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.15).

3.1.8. Bilimsel Sonuçlara Ulaşmada, Bilimsel Yöntem ve Tekniklerin Önemi Bilmek

Bilimsel tutumda ve düşünmede, problem çözmede ve sonuçları değerlendirmede önemli bir yer tutan, deney, gözlem, inceleme gibi yöntem ve teknikleri bilmeden ve önemini kavramadan bilimsel tutum kazanmak mümkün değildir. Buna Bilim (fen) eğitiminin amacı çocuklarda bu tutumu geliştirmek yönünde olmalıdır.

Tablo 3.17. Bilimsel Sonuçlara Ulaşmada, Bilimsel Yöntem ve Tekniklerin Önemi Bilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerl.

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.24	88	1.00	1.80	60	1.00	11.60	0.00

Bu tutumla ilgili olarak öğrencilere uygulanan anket sonucunda bu tutumun genel olarak gelişme oranı 1.24 (%88)'dir (beklenen değer 1.00'e göre). Bu oran kız öğrencilerde 1.26 (%87), erkek ise 1.46 (%77)'dir. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki bu tutumun gelişim farkı %10'dur. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamsızdır. Bu sonuca göre, bu tutumun gelişiminde cinsiyetin etkisi yoktur diyebiliriz (Bkz. Tablo 3.18).

Tablo 3.18. Bilimsel Sonuçlara Ulaşmada, Bilimsel Yöntem ve Tekniklerin Önemini Bilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerl.

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.24	88	1.26	87	1.00	1.46	77	0.071

Bu tutumun öğretmenler açısından değerlendirilmesinde, öğretmenlere göre öğrenciler bu tutumu 1.80 (%60) oranında geliştirmişlerdir. Öğretmenler ve öğrenciler arasındaki değerlendirme farkı %18'dir. Öğretmenler bu tutumun öğrencilerle tarafından çok alt düzeyde geliştiğini belirtmektedirler. Buna karşın öğrencilerin değerlendirmesinde yükseğe yakın bir gelişme düzeyi gözlenmiştir. bu verilere göre öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmeleriyle, öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleri arasında $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark vardır (Bkz. Tablo 3.17).

3.1.9. Doğru Görüş ve Düşüncelerini Sonuna Kadar Savunabilme

Bilimsel tutum nasıl başkalarının görüş ve düşüncelerini dikkate almayı gerektiriyorsa, doğru görüş ve düşüncelerinde sonuna kadar savunulmasını gerektirir. Pek çok ünlü bilim adamı doğruluğuna inandıkları düşünce ve görüşlerini yoğun baskılar altında dahi değiştirmemişlerdir. Bu körü körüne, ön yargılı bir savunma değil, delillere ve kaynaklara dayanılarak yapılan bir savunmadır.

Tablo 3.19. Doğru Görüş ve Düşüncelerini Sonuna Kadar Savunabilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.19	91	1.00	2.00	50	1.00	26.75	0.00

Bu tutumla ilgili öğrenci değerlendirmesi sonucunda (beklenen değer 1.00'e göre) genel olarak öğrencilerin 1.19 (%91) oranında bu tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu oran kızlarda 1.25 (%88), erkek öğrencilerde ise 1.13 (%94) dır. Kızlar erkekler arasındaki %14'lük fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmamıştır. Bir başka ifadeyle bu tutumun gelişiminde cinseye göre bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.20).

Tablo 3.20. Doğru Görüş ve Düşüncelerini Sonuna Kadar Savunabilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.19	91	1.25	88	1.00	1.13	94	0.22

Öğretmenlerin bu tutuma ilişkin değerlendirmelerinde ise öğrencilerin 2.00 (%50) oranında bu tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir. Buna göre öğrenci ve öğretmen değerlendirmelerinde %41'lik bir fark bulunmaktadır. Öğretmenlerin değerlendirmelerinde bu tutumun gelişme oranı ortaya yakın olduğu halde,

öğrencilerin değerlendirmelerinde ise bu oran yükseğe yakın çıkmıştır. Bu iki grubun arasındaki değerlendirme farkı $F < 0.05$ düzeyinde oldukça anlamlı çıkmıştır (Bkz. Tablo 3.19).

3.1.10. Başkalarının Görüş ve Düşüncelerine Dikkate Almak, Değerlendirmek

Özinönü, bilimsel düşünceye sahip bir kimsenin, bir değere, hükme ya da sonuca ulaşmakta acele etmeyen, lehte ve aleyhte daha fazla delil toplamaya istekli olması gerektiğini; dolayısıyla başkalarının aleyhte lehte görüş ve düşüncelerini dikkate alarak bilimsel bir tutum geliştirebileceğini ifade etmektedir (Özinönü, 1969: 25). Başkalarının görüş ve düşüncelerini dikkate alan öğrenciler yetiştirmek hem sosyal hem de bilimsel tutum geliştirme açısından eğitimin önemli bir amacıdır.

Tablo 3.21. Başkalarının Görüş ve Düşüncelerini Dikkate Almaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
2.40	71	3.00	1.73	36	1.00	12.00	0.00

Araştırmamızda bu tutumun gelişiminin öğrencilere uygulanan anket sonucunda (beklenen değer 3.00'e göre) genel olarak 2.40 (%71) oranında olduğu tespit edilmiştir. Bu oran kızlarda 2.58 (%79) erkeklerde 2.28 (%64) dür. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki bazı tutuma ilişkin gelişim farkı %15 dür. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde fazla anlamlı çıkmamıştır. Bir başka ifadeyle bu tutumun gelişiminde cinsiyetin önemli bir rolü yoktur (Bkz. Tablo 3.22).

Tablo 3.22. Başkalarının Görüş ve Düşüncelerini Dikkate Almaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmesi

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
2.40	71	2.58	79	3.00	2.28	64	0.041

Öğretmenlerin değerlendirmelerine göre, öğrenciler bu tutumu 1.76 (%36) oranında geliştirmişlerdir. Öğretmenlere göre, öğrenciler bu tutumu %36 oranında yani alt düzeye yakın bu tutumu geliştirmişlerdir. Öğrenci ve öğretmenlerin bu tutuma ilişkin değerlendirmelerinde aradaki fark %34 dür. Buna göre öğretmen ve öğrenci değerlendirmesi arasındaki bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.21).

3.2. Sosyal Tutum Geliştirmeye İlişkin Bulgular

Bu başlık altında anketimizde yer alan sosyal tutuma ilişkin bulgular değerlendirilecektir. Öğretmen ve öğrencilerde bu tutumun ölçülmesine yönelik ifadeler farklı olduğundan (sadece yapı itibarıyla) buradaki değerlendirmeler sırasında sosyal tutumlar genel ifadelerle ele alınmıştır. Buna göre ele alacağımız sosyal tutumlar 17 maddeden ibarettir. Sosyal tutum geliştirmeye ilişkin iki ayrı ana tablo hazırlanmıştır. Birinci tablo (Bkz. Tablo 3.23) Sosyal tutuma ilişkin öğrenci ve öğretmen değerlendirmelerini, ikinci tablo (Bkz. Tablo 3.24.) Sosyal tutuma ilişkin, kız ve erkek öğrencilerin değerlendirmelerini içermektedir. Bu tablolarla ilgili iki tane de şekil bulunmaktadır. Birinci şekil (Bkz. Şekil 3.3) öğrenci öğretmen değerlendirmesine, ikinci şekil (Bkz. Şekil 3.4) sosyal tutumla ilgili kız ve erkek öğrencilerin değerlendirmelerine ilişkindir.

Bu bölümde değerdendirilecek sosyal tutumlar şunlardır:

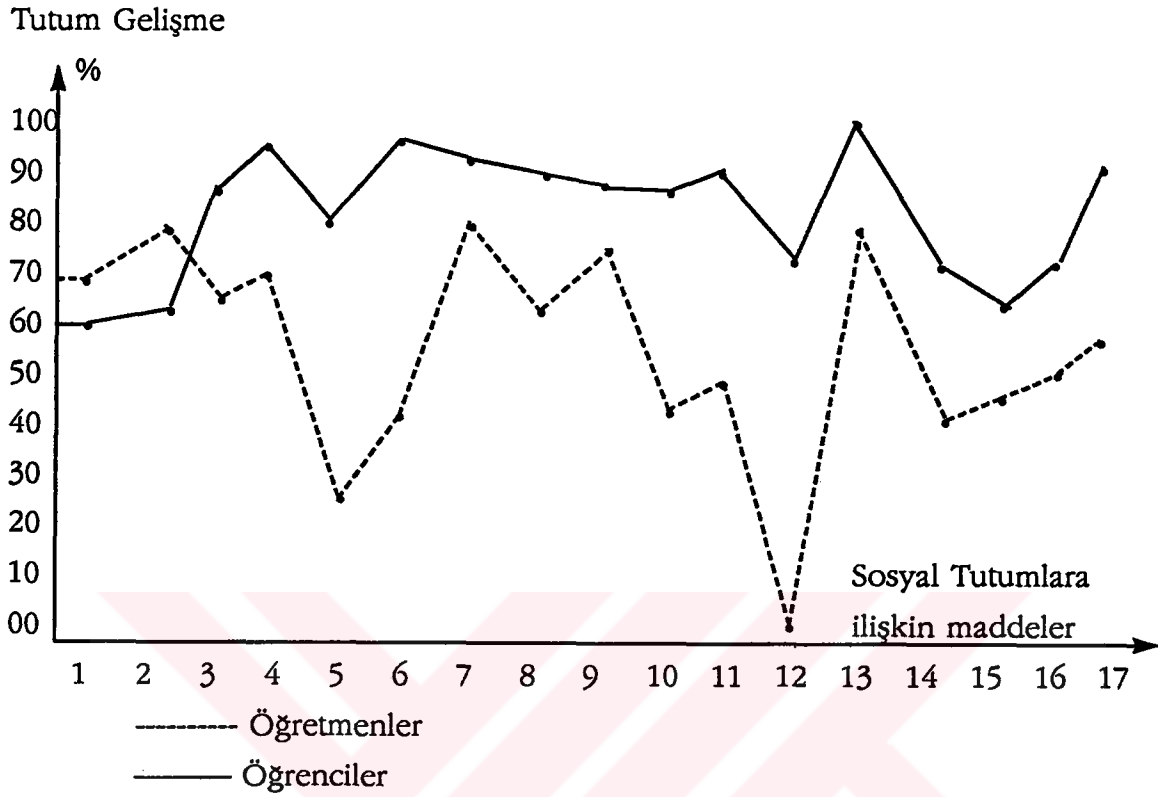
1. Toplum içinde yaşama isteği
2. Kız ve Erkek öğrencilerin aynı ortamda rahat olmaları
3. Bulunan bir eşyayı sahibine iade edebilme
4. Türk milletinin bir parçası olduğunu hissedebilme
5. Vatandaş olarak üzerlerine düşen görev ve hakları bilerek hareket etme sorumluluğu
6. Diğer insanların haklarına saygı göstermeye özenme
7. Yardımseverlik, yardımlaşma duygusu
8. Trafik kurallarına uymada hassasiyet
9. Ülke kalkınması için çalışma ve gayret göstermeye istekli oluş
10. Aile, millet vatan, Atatürk ilkeleri, iyi insan olma gibi değerlere sahip çıkma
11. Estetik Güzelliklere, Resim, müzik ve sanata karşı isteklilik
12. Diğer ülkelerin kültür değerlerini araştırmaya istekli oluş
13. Kalp temizliği, iyilik, doğruluk, insanları sevme gibi değere sahip çıkma
14. Milli bayram ve törenlere katılmada isteklilik
15. Temel sağlık kurallarına uyma konusunda dikkatli olmak
16. İlk yardım konusunda duyarlılık
17. Zararlı alışkanlıklara karşı dikkatli olmak.

Tablo 3.23. Sosyal Tutuma İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Sosyal Tutum Değerlendirmeleri				Öğretmenlerin, Öğrencilerin Bilimsel Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri				
Md. no	Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arımetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1	2.18	59	3.00	1.60	70	1.00	2.06	0.22
2	2.23	61	3.00	1.40	80	1.00	2.06	0.00
3	1.25	88	1.00	1.70	65	1.00	1.34	0.00
4	1.04	98	1.00	1.60	70	1.00	28.37	0.00
5	1.38	81	1.00	2.46	27	1.00	29.01	0.00
6	1.09	96	1.00	2.16	42	1.00	160.6	0.00
7	1.16	92	1.00	1.40	80	1.00	7.65	0.38
8	1.19	91	1.00	1.83	59	1.00	22.65	0.00
9	1.23	89	1.00	1.56	72	1.00	5.84	0.0036
10	1.30	85	1.00	2.20	40	1.00	29.31	0.00
11	1.20	90	1.00	1.93	54	1.00	32.53	0.00
12	2.49	74	3.00	3.00	0	1.00	8.20	0.0004
13	1.00	100	1.00	1.43	79	1.00	44.96	0.00
14	2.38	69	3.00	1.76	38	3.00	6.58	0.0018
15	1.86	57	1.00	2.10	45	1.00	1.69	0.19
16	1.69	66	1.00	2.00	50	1.00	4.49	0.01
17	1.23	89	1.00	1.90	55	1.00	16.46	0.00

Tablo 3.24. Sosyal Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

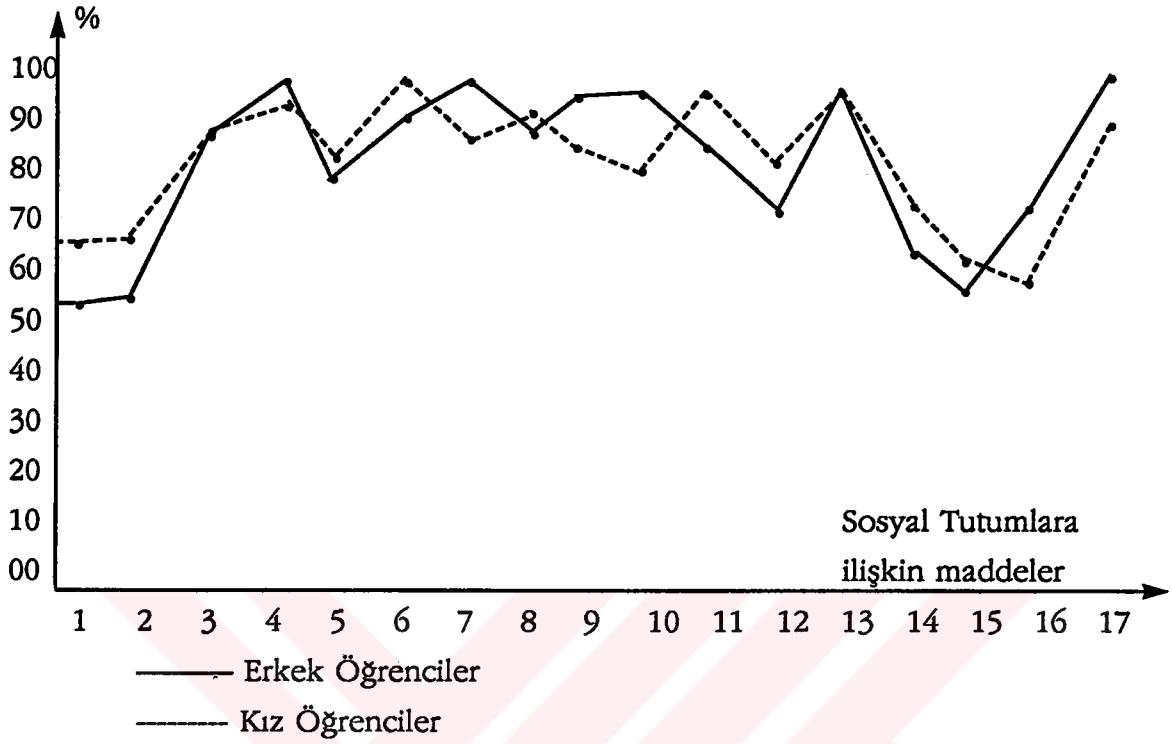
Kız Öğrenciler				Erkek Öğrenciler		
Md. no	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1	2.28	64	3.00	2.08	54	0.228
2	2.35	67	3.00	2.11	55	0.150
3	1.25	88	1.00	1.25	88	1.000
4	1.08	96	1.00	1.00	100	0.22
5	1.35	83	1.00	1.41	80	0.62
6	1.00	100	1.00	1.18	91	0.10
7	1.33	84	1.00	1.00	100	0.0008
8	1.18	91	1.00	1.21	90	0.704
9	1.31	85	1.00	1.15	93	0.1040
10	1.46	77	1.00	1.15	93	0.006
11	1.10	95	1.00	1.30	85	0.16
12	2.61	80	3.00	2.38	69	0.09
13	1.00	100	1.00	1.00	100	.
14	2.50	75	3.00	2.26	63	0.16
15	1.81	60	1.00	1.91	55	0.477
16	1.86	57	1.00	1.53	74	0.026
17	1.33	84	1.00	1.13	94	0.0568

Şekil 3.3. Sosyal Tutuma İlişkin öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmeleri

Yukarıdaki şekilde de açıkça görüldüğü gibi (Bkz. Şekil 3.3) Öğretmenlerin ve Öğrencilerin sosyal tutuma ilişkin değerlendirmelerinde belirgin farklılıklar vardır. Öğretmen ve öğrenci değerlendirme farklarının anlamlı olduğu sosyal tutum maddeleri 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 16 ve 17'dir. Buna karşılık 1 ve 15 nolu sosyal tutum maddeleri arasındaki değerlendirme farkları anlamsızdır. Öğretmenlerle öğrencilerin değerlendirme farkları 1 ve 2 sosyal tutumlar hariç genelde öğrenci aleyhinedir (Bkz. Tablo 3.23 ve Sayfa 57'deki sosyal tutumlar listesi).

Tutum Gelişme

Şekil 3.4. Sosyal Tutuma İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Sosyal tutuma ilişkin kız ve erkek öğrencilerin değerlendirmelerini gösteren (Bkz. Şekil 3.4.) şeklimiz kız ve erkek öğrencilerin sosyal tutumları geliştirmede ne oranda farklılıkları olduğuna işaret etmektedir. Buna göre sosyal tutum geliştirme açısından 7,10 ve 16 nolu sosyal tutum maddelerinde (Bkz. sayfa 57'deki sosyal tutumların listesi) cinsiyetin etkili olduğu, yani kız ve erkek öğrenciler arasında anlamlı düzeyde farklar olduğu tespit edilmiştir. Buna karşın diğer sosyal tutum maddelerinde kız ve erkekler arasında anlamlı farklar yoktur (Bkz. Tablo 3.24).

3.2.1. Toplum İçinde Yaşamak İsteği

Toplumsallaşma, bireyin toplumun bir üyesi olma sürecidir. Doğuştan başlayarak tüm yaşam boyu süren bu süreçte birey içinde yaşadığı toplumun kültürünün maddi ve manevi öğelerini öğrenir ve onları benimser. Eğitim kurumları çocuğun toplumsallaşmasını sağlamada önemli bir yer tutar. Eğitim kurumları toplumsallaştırma işlevlerini tam olarak yerine getirir iseler bireyler o toplumun

bir üyesi olmaktan ve toplum içinde uyumlu bir şekilde yaşamaktan mutlu olurlar. (Fidan & Erdem, 1997: 84). Aksi takdirde Toplum içinde yaşamaktan mutlu olmayan, toplumdaki ve toplumsal yaşantılardan uzak, insanlardan ve gruplardan uzak bireylerin sayısı artar. Bu açıdan ilköğretim kurumları bireylerde toplum içinde yaşamaya yönelik olumlu tutumlar geliştirmek ya da bu tutumların temelini atmak zorundadır. Bu tutumların geliştirilmediği durumlarda toplum dışı yaşayan yada toplum karşıtı yada topluma yabancılaşmış bireylerin sayısının artması kaçınılmazdır.

Tablo 3.25. Toplum İçinde Yaşamak İsteğine İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
2.18	59	3.00	1.60	70	1.00	2.06	0.22

Araştırmamızda toplum içinde yaşamak isteğine ilişkin tutumun öğrenci açısından değerlendirilmesinde genel olarak öğrencilerin (beklenen değer 1.00'a göre) 2.18 (%59) oranında bu tutumu geliştirdikleri tespit edilmiştir. Bu oran kızlarda 2.28 (%64), erkeklerde 2.08 (%54) dir. Kız ve erkeklerde arasındaki fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamsızdır (Bkz. Tablo 3.26).

Tablo 3.26. Toplum İçinde Yaşamak İsteğine İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
2.18	59	2.28	64	3.00	2.08	54	0.228

Bu tutuma ilişkin öğretmen değerlendirmesinde ise (beklenen değer 1.00'e göre) öğrenciler 1.60 (%70) oranında bu tutumu geliştirebilmişlerdir. Buna göre öğrencilerin kendilerini değerlendirmeleriyle öğretmenlerin bu tutumun gelişimine ilişkin değerlendirmelerinde %11'lik $F < 0.05$ düzeyde anlamsız bir fark bulunmaktadır. Buradaki %11'lik fark öğrenci lehinedir. Yani öğretmenler bu tutumun öğrenciler tarafından kazanıldığı yönünde daha olumlu düşünmektedirler. Öğrenci ve öğretmen değerlendirmelerindeki bu farkın sebebi ise öğrencilerin ergenlik döneminde toplumsal baskılar sebebiyle yalnız ve toplumdan uzak yaşama istekleri olabilir. Buna karşın öğretmenler genel değerlendirmelerinde bu duruma daha iyimser bakıyor olabilirler ve bu yüzden bu tutumun genel olarak kazanıldığını düşünebilirler (Bkz. Tablo 3.25).

3.2.2. Kız ve Erkek Öğrencilerin Aynı Ortamda Rahat Olmaları

Genel olarak eğitim kurumlarında karma eğitim (aynı cinslerin bir arada eğitimi) esas alınması doğal olarak ergenliğe geçiş dönemi olan ilköğretimin son sınıflarında bazı problemleri de ortaya çıkarmaktadır. Bu noktada kız ve erkek öğrencilerin bir arada, aynı ortamda bulunmalarından doğan bazı olumsuz öğrenci tutumları vardır. Kız ve erkeklerin birbirlerinden utanmaları ve rahat davranamamaları, birbirlerini etkilemeye çalışmaları gibi tutumlar bunlardan bazılarıdır. Bu olumsuzlukları ortadan kaldırmak ve kızlarla erkek öğrencilerin aynı ortamlarda doğal davranışlarda bulunmasını sağlamak açısından ilköğretim düzeyinde olumlu bir tutum gelişimi sağlanması zorunludur.

Tablo 3.27. Kız ve Erkek Öğrencilerin Aynı Ortamda Rahat Olmalarına İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
2.23	61	3.00	1.40	80	1.00	2.06	0.00

Kız ve Erkek öğrencilerin aynı ortamlarda kendilerini rahat hissedip hissetmediklerine ilişkin soruya öğrenciler genel olarak, (beklenen değer 3.00'e göre) 2.23 (%61) oranında rahat olduklarını ifade etmişlerdir. Yani öğrencilerin bu tutumu geliştirme oranı %61'dir. Bu oran kızlarda 2.35 (%67), erkek öğrencilerde ise 2.11 (%55) dir. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu tutumun gelişimine ilişkin fark %12'dir. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamsızdır. Bir başka ifadeyle bu tutumun gelişiminde kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.28).

Tablo 3.28. Kız ve Erkek Öğrencilerin Aynı Ortamda Rahat Olmalarına İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
2.23	61	2.35	67	3.00	2.11	55	0.150

Bu tutumla ilgili öğretmen değerlendirmesinde ise, öğretmenler bu tutumun öğrencilerde (beklenen değer 1.00'e göre) 1.40 (%80) oranında geliştiğini

belirtmişlerdir. Bu tutumla ilgili olarak öğretmenler, öğrencilerden daha olumlu bir değerlendirme yapmışlardır. Öğrencilerin lehinde olmak üzere %19'luk bir değerlendirme farkı vardır. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.27).

Kısaca öğrenciler bu tutumu kendilerinde orta düzeyde (%61) geliştiğini ifade ederlerken, öğretmenler daha olumlu düşünmekte ve bu tutumun öğrencilerde %80 oranında geliştiğini belirtmektedirler.

3.2.3. Bulunan Bir Eşyayı Sahibine İade Edebilme

Daha önceki değerlendirmelerde toplumsallaşma sürecinde bireylerin topluma uyum sağlamayı öğrendiklerini belirtmiştik. Toplumun ahlaki değerlerini kazanmak da bu süreçte gerçekleşmektedir. Ahlaki değerlere ilişkin birçok sosyal tutumdan bahsedebiliriz. Doğruluk, dürüstlük, yalan söylememe, hırsızlık yapmama, başkalarına zarar vermeme gibi. “Bulunan bir eşyayı sahibine iade edebilme” tutumu doğruluk ve dürüstlikle ilgili genel bir tutum sayılabilir. Özellikle ilköğretim düzeyinde bu tutumun olumlu şekilde geliştirilmemesi, bireylerde daha değişik yönlerde olumsuz tutumların da gelişmesine sebep olabilir. Bu çalışma sırasında görüşülen bazı öğrenciler bu tutuma yönelik ilginç sözlü cevaplar vermişlerdir. Bu cevaplar arasında batıl inanışları bulmak bile mümkündür. Bir öğrenci “bulduğum eşyayı üç kişiye sorarım, sahibi çıkmazsa benim olur”, bir başka öğrenci “camiye hayır yaparım”, bir başka öğrenci de “bulduğum şey benim olur” demiştir.

Tablo 3.29. Bulunan Bir Eşyayı Sahibine İade Edebilmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.25	88	1.00	1.70	65	1.00	1.34	0.00

Elde edilen bulgulara göre öğrenciler bu tutumu genel olarak (beklenen değer 1.00'e göre) 1.25 (%88) oranında kazandıklarını belirtmişlerdir. Bu oran kız ve erkeklerde aynıdır ve aralarında bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.30).

Tablo 3.30. Bulunan Bir Eşyayı Sahibine İade Edebilmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.25	88	1.25	88	1.00	1.25	88	1.000

Buna karşın bu tutumun öğrencilerde gelişimine ilişkin öğretmen değerlendirmesinde bu oran (beklenen değer 1.00'e göre) 1.70) (%65) çıkmıştır. Bu tutuma ilişkin öğrenci ve öğretmen değerlendirmesi arasındaki fark %23'tür. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde oldukça anlamlı çıkmıştır. Öğrenci ve öğretmen değerlendirmesindeki bu oran farklılığı dikkatlice değerlendirilmeli, bu tutumun yeterince geliştirilememesinin sebepleri araştırılmalıdır (Bkz. Tablo 3.29).

3.2.4. Türk Milletinin Bir Parçası Olduğunu Hissedebilme

Her ülke eğitiminin temel amacı yurttaş, yani milletin kendi insanını yetiştirmektir. Bu görev toplum mirasını yeni kuşaklara aktarmakla yerine getirilebilir. Toplum mirasının aktarılması işi büyük ölçüde okulda ve eğitim kullanılarak gerçekleştirilir (Akdeniz, 1990: 141) Toplumsal mirasın aktarılması sırasında öğrencilere Türk ve Türk milletin bir parçası oldukları sürekli hissettirilmeli ve bu düşünce yönünde teşvik edici tutumlar geliştirilmeye çalışılmalıdır. Aksi takdirde bireyler kendi milli ve ahlaki değerlerinin kıymetlerini yeterince farkedemeyebilirler ve bir millete ait olma (mensubiyet) duyguları yeterince gelişmeyebilir.

Tablo 3.31. Türk Milletinin Bir Parçası Olduğunu Hissedebilme Tutumuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.04	98	1.00	160	70	1.00	28.37	0.00

Bu tutumun öğrenciler açısından değerlendirilmesinde, genel olarak beklenen değer 1.00'e göre adı geçen tutumun 1.04 (%98) oranında öğrencilerde geliştiği tespit edilmiştir. Bu oran kızlarda 1.08 (%96), erkeklerde ise 1.00 (%100'dür) Bu tutumun değerlendirilmesinde cinsiyetin anlamlı bir etkisi yoktur. Bu sonuca göre öğrenciler %98 oranında Türk Milletinin bir parçası olma yönünde olumlu bir tutum geliştirmişlerdir (Bkz. Tablo 3.32)

Tablo 3.32. Türk Milletinin Bir Parçası Olduğunu Hissedebilme Tutumuna İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.04	98	1.08	96	1.00	1.00	100	0.22

Bu tutuma ilişkin öğretmen değerlendirmesinde ise, beklenen değer 1.00'e göre öğrenciler 1.60 (%70) oranında bu tutumu geliştirmişlerdir. Öğrencilerin değerlendireleriyle, öğretmenlerin değerlendirmeleri arasındaki fark %28'dir. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Buna göre öğretmenler, öğrencilerin "Türk

Milletinin bir parçası olma” yönündeki tutumlarını çok da yeterli görmemektedirler (Bkz. 3.31).

Sonuç olarak bu tutumla ilgili olarak kız ve erkek öğrenciler arasında bir değerlendirme farkı bulunmamakla birlikte, öğretmenlerin öğrencilere yönelik değerlendirmelerinde %28’lik anlamlı bir fark bulunmuştur.

3.2.5. Vatandaş Olarak Üzerlerine Düşen Görev ve Hakları Bilerek Hareket Etme Sorumluluğu

Demokrasi ile idare edilen toplumlarda eğitimin bir işlevi de iyi seçmen yetiştirmektir. Demokratik toplumlarda seçmenlik bireyin en önemli hak ve görevlerindendir. Demokrasinin sağlıklı yürümesi için toplumdaki bireylerin bu hak ve sorumluluklarını en iyi biçimde yerine getirmeleri gerekmektedir. Okullarda çocuk ve gençlere demokratik yaşamın gerektirdiği bilgi, davranış ve tutum kazandırılarak ileride iyi bir seçmen olmaları sağlanır (Fidan & Erdem, 1997: 57).

Seçmenlik görev ve sorumluluğu yanında, askerlik, vergi verme gibi görevlerle, vatandaş olarak ne gibi hakları olduğu yönünde olumlu tutumlar da öğrencilere kazandırılmalıdır. Aksi takdirde demokratik özelliklere sahip toplum yapısı oluşturmak zorlaşır. Bu anlayışla bakıldığında bu tutumun vatandaşlara ne kadar erken yaşlarda kazandırılması gerektiğinin önemi kendiliğinden ortaya çıkar.

Tablo 3.33. Vatandaş Olarak Üzerlerine Düşen Görev ve Hakları Bilerek Hareket Etme Tutumuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Arıtmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arıtmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.38	81	1.00	2.46	27	1.00	29.01	0.00

Elde edilen bulgulara göre öğrenciler bu tutumu 1.41 (%81) oranında geliştirmişlerdir. Bu oldukça yüksek bir orandır ve öğretmenlerin değerlendirmeleriyle aralarında %51'lik fark bulunmaktadır. Öğrenci ve öğretmenler arasındaki bu değerlendirme farkının, sebebi, öğrencilerin çoğunun vatandaşlık görev ve sorumluluklarını bildikleri halde bu yönde hareket etmiyor olmaları olabilir. Pek çok öğrenci bu sorumlulukların bilincinde olduğu halde toplumsal yapıdan kaynaklanan problemler yüzünden bu görev ve sorumluluklara dikkat etmediğini ortaya koymuştur. Öğretmenlerin olumsuz değerlendirmelerinde de bu yaklaşımın etkisi olabilir. Bu tutumun değerlendirmesinde kız ve erkek öğrenciler arasında %3'lük $F < 0.05$ düzeyinde anlamsız bir fark bulunmaktadır. Öğretmen ve Öğrenci değerlendirmesinde fark ise %27'dir ve $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.33 ve 3.34).

Tablo 3.34. Vatandaş Olarak Üzerlerine Düşen Görev ve Hakları Bilerek Hareket Etme Tutumuna İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.38	81	1.35	83	1.00	1.41	80	0.62

3.2.6. Diğer İnsanların Haklarına Saygı Göstermeye Özenmek

Eğitim kurumlarının en önemli hedeflerinden birisi de demokratik hayatın gerektirdiği kişilik özelliklerine sahip bireyler yetiştirmektir. Demokratik hayatın en önemli özelliği de kişilerin birbirlerinin görüş ve inanışlarını dikkate almaları insan hak ve özgürlüklerine saygı duymalarıdır. Toplumda demokratik bir yapı oluşturmak büyük ölçüde demokratik tutumlara sahip bireyler yetişmekle olur. Demokratik tutumlar okul ortamlarında ancak uygun yaşantılar yoluyla oluşturulabilir. Demokratik bir havanın yaratılmadığı, öğrencilere görev ve sorumlulukların verilmediği okul ortamlarında bu tutumların gelişmesi mümkün değildir.

Bu tutumun okullarda geliştirilmesinde diğer önemli faktörde öğretmenlerdir. demokratik özelliklere sahip olmayan, başkalarının, düşünce ve inanışlarını dikkate almayan öğretmenlerin başkalarının haklarına ve düşünelerine saygı gösteren öğrenciler yetiştirmesi mümkün değildir.

Tablo 3.35. Diğer İnsanların Haklarına Saygı Göstermeye Özenmeye İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.09	96	1.00	2.16	42	1.00	160.6	0.00

Araştırmamızda öğrencilerin kendilerine ilişkin değerlendirmelerinde bu tutumun genel olarak (beklenen değer 1.00'e göre) gelişme oranı 1.09 (%96) olmuştur. Bu sonuca göre öğrenciler %96 oranında diğer insanların haklarına saygı gösterilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bu oran kızlarda 1.00 (%100), erkeklerde 1.18 (%91) dir. Bu tutumun gelişimine ilişkin kızlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.36).

Tablo 3.36. Diğer İnsanların Haklarına Saygı Göstermeye Özenmeye İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.09	96	1.00	100	1.00	1.18	91	0.10

Bu tutuma ilişkin öğretmen değerlendirmesinde, öğretmenlere göre öğrencilerin bu tutumu 2.16 (%42) oranında geliştirdiği ortaya çıkmıştır. Demek ki öğrenciler başkaların haklarına saygı gösterilmesi gerektiğine ilişkin tutumları ancak %42 oranında geliştirebilmişlerdir ya da öğretmenler bu kanaattedir (Bkz. Tablo 3.35).

Öğrenci ve öğretmenlerin bu tutumla ilgili değerlendirmeleri oldukça farklıdır. Öğrencilere göre bu tutum yüksek düzeye yakın (%96) olduğu halde, öğretmenlere göre düşüktür (%42) Öğrenci ve öğretmen değerlendirmesi arasındaki fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır.

3.2.7. Yardımseverlik, Yardımlaşma Duygusu

İlköğretim basamağında öğrencilere, birlikte çalışma, işbirliği, başkalarına yardım etme gibi tutumların özenle geliştirilmesi gerekir. Bu sayede öğrenciler kendilerine güvenebilirler ve medeni cesaretlerini geliştirebilirler. Yardımlaşma ve işbirliği sayesinde de toplumsal hayat daha güçlü, hoşgörülü ve anlayışlı bir hale gelir.

Tablo 3.37. Yardımseverlik, Yardımlaşma Duygusuna İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.16	92	1.00	1.40	80	1.00	7.65	0.38

Elde edilen bulgulara göre öğrenciler yardımseverlik ve yardımlaşmaya yönelik tutumları kendi değerlendirmelerine göre (beklenen değer 1.00) genel olarak 1.15 (%92) oranındadır. Bu oran kızlarda 1.33 (%84), erkeklerde ise 1.00 (%100) dür. Bu

tutumun gelişimi açısından kızlar ve erkekler arasındaki $F < 0.05$ düzeyindeki anlamlı fark cinsiyetin bu tutuma yönelik gelişimi etkilediği yöndedir (Bkz. Tablo 3.38).

Öğretmenlerin, öğrencilere yönelik değerlendirmelerine ise bu tutumun gelişme oranı (beklenen değer 1.00 göre) 1.40 (%80)'dir (Bkz. Tablo 3.37).

Tablo 3.38. Yardımseverlik, Yardımlaşma Duygusuna İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.16	92	1.33	84	1.00	1.00	100	0.0008

Bu sonuçlara göre öğrenci ve öğretmen grubunun bu tutumları genel olarak olumlu ve yüksek yöndedir. Öğrenci ve öğretmenler arasındaki değerlendirme farkı ise $F < 0.05$ düzeyinde anlamsızdır.

3.2.8. Trafik Kurallarına Uymada Hassasiyet

Ülkemizde son yıllarda gittikçe büyüyen bir problem haline gelen trafik kazaları yapılan bütün uyarı ve cezalara karşın bir türlü çözülememektedir. Bu problemin çözümünde en köklü ve etkili yolun eğitim olduğu yönünde bir görüş birliği mevcut bulunmaktadır. İlköğretim okulları da yetiştirdikleri öğrencilere trafik kuralları konusunda bir eğitim ve bilinç kazandırmaya çalışmaktadır. Buna karşın öğrencilerde bu konuda çok da olumlu ve yüksek düzeyde bir tutum gelişiminden bahsetmemiz mümkün değildir.

Tablo 3.39. Trafik Kurallarına Uymada Hassasiyete İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.19	91	1.00	1.83	59	1.00	22.65	0.00

Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin kendi değerlendirmelerinde genel olarak bu tutumu 1.19 (%91) oranında geliştirdikleri tespit edilmiştir (beklenen değer 1.00'e göre). Bu oran kız öğrencilerde 1.18 (%91) erkek öğrencilerde 1.21 (%90)'dır. Bu oranlar kız ve erkek öğrencilerin her iki grubunda da oldukça yüksektir. Bu tutumun gelişimi açısından kız ve erkek öğrenciler arasında $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark çıkmamıştır. Yani bu tutumu geliştirmede cinsiyetin etkisi yoktur (Bkz. Tablo 3.40).

Tablo 3.40. Trafik Kurallarına Uymada Hassasiyete İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.19	91	1.18	91	1.00	1.21	90	0.704

Bu tutuma ilişkin öğretmenlerin değerlendirmesi, öğrencilerin değerlendirmelerinden oldukça farklıdır. Öğretmenlere göre öğrenciler bu tutumu 1.83 (%59) oranında geliştirebilmişlerdir. Bir başka deyişle trafik kurallarına uyma

konusunda öğrencilerin tutum gelişimi orta düzeye yakın. Bu durumda öğrencilerde bu tutumu daha çok geliştirici çalışmaların yapılması ve eğitim ortamlarının oluşturulması gerekir. Bu tutuma ilişkin öğrenci ve öğretmenlerin değerlendirmelerindeki %32'lik fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.39).

3.2.9. Ülke Kalkınması İçin Çalışma ve Gayret Göstermeye İstekli Oluş

Bir ülkenin kalkınmasında ve gelişmesinde vatandaşların çalışma ve gayretlerin büyük payı vardır. Sorumluluk ve görev duyguları gelişmiş bireylerden oluşan toplumların daha kolay ve hızlı kalkınacağı açıktır. Bu yüzden öğrenci okulda çevreye yararlı işler yapmaya, yaptığı işten haz duymaya, üzerine sorumluluk almaya, yaptığı işi kusursuz ve ülke çıkarlarına en uygun şekilde yapacak şekilde alışkanlıklar kazanmalı ve bu yönde olumlu tutumlar geliştirmelidir.

Bu tutuma ilişkin öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerinde bu tutumun gelişme oranı genel olarak (beklenen değer 1.00'e göre) 1.23 (%89) dır. Bu oran kız öğrencilerde 1.31 (%85), erkek öğrencilerde 1.15 (%93)'dır. Kız ve erkek öğrenciler arasında bu tutuma ilişkin $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark yoktur. Yani bu tutumun gelişiminde cinsiyetin etkisi yoktur. Bu sonuca göre genel olarak bu tutumun gelişim oranı yüksek yöndedir (Bkz. Tablo 3.42).

Tablo 3.41. Ülke Kalkınması İçin Çalışma ve Gayret Göstermeye İstekli Oluş'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Armetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Armetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.23	89	1.00	1.56	72	1.00	5.84	0.0036

Bu tutumla ilgil olarak öğretmenlerin değerlendirmesinde tutum gelişim oranı 1.56 (%72)'dir. Öğretmen değerlendirmesine göre öğrenciler bu tutumu ileri düzeyde kazanmışlardır. Bu tutuma ilişkin öğretmen ve öğrenci değerlendirmesi arasındaki fark %17'dir. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Bkz. Tablo 3.41).

Tablo 3.42. Ülke Kalkınması İçin Çalışma ve Gayret Göstermeye İstekli Oluş'a İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.23	89	1.31	85	1.00	1.15	93	0.1040

3.2.10. Aile, Millet, Vatan, Atatürk İlkeleri, Çalışkanlık ve İyi İnsan Olma Gibi Değerlere Sahip Çıkma

İlköğretimin amaçlarına göre, ilköğretim görmüş bir ferdin, yurt sevgisi, yurdunu tanıma ve tanıtmaya arzusu, yurda hizmet duygusu gelişmiştir. Bayrağına saygı duyar, Türk Milletini yücelten, Türk büyüklerini, onların hizmetlerini tanır ve değer verir. Atatürk ilkelerini bilir ve sahip çıkar. Millet, vatan gibi değerlere sahip çıkar.

Tablo 3.43. Aile- Millet, vatan, Atatürk İlkeleri, Çalışkanlık ve İyi İnsan Olma Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Arımetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arımetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.30	85	1.00	2.20	40	1.00	29.31	0.00

Bu özelliklere sahip bireylerin yetiştirilmesi ancak bu yönde olumlu tutumlar geliştirmekle mümkün olur. Aksi takdirde milli ve ahlaki özelliklerimizde büyük kayıplarımız olur. Araştırma sonuçlarına göre bu tutuma ilişkin öğrencilerin genel değerlendirmelerinde (beklenen değer 1.00) bu tutumun gelişim oranı 1.30 (%85) olarak çıkmıştır. Bu oran kız öğrencilerde 1.46 (%77), erkek öğrencilerde 1.15 (%93)'dir. Buna göre kız ve erkek öğrenciler arasında %16 bir tutum farkı gözlenmektedir. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır. Başka bir ifadeyle bu tutumun gelişimi açısından cinsiyetin bir etkisi olmuştur diyebiliriz. Ayrıca bu tutuma ilişkin öğrenci değerlendirme belirtilen değerlere göre oldukça yüksek çıkmıştır. Buna karşın öğretmenlerin öğrencilerde bu tutumun gelişimine ilişkin değerlendirmelerinde bu oranlar oldukça düşmüştür. Öğretmen kanaatine göre bu tutumun öğrencilerde gelişim oranı 2.20 (%40)'dır. Öğretmenler yukarıda sayılan değerlere sahip çıkma konusunda öğrencilerin yeterince olumlu tutum geliştiremediklerini düşünmektedirler. Bu tutuma ilişkin öğrenci ve öğretmen değerlendirmesi arasındaki fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Bkz. Tablo 3.43 - 3.44).

Tablo 3.44. Aile, Millet, Vatan, Atatürk İlkeleri, Çalışkanlık ve İyi İnsan Olma Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
2.40	71	2.58	79	3.00	2.28	64	0.041

3.2.11. Estetik Güzelliklere, Resim, Müzik ve Sanata Karşı İsteklilik

İlköğretimi bitirmiş bir öğrencinin, tabii güzelliklere ve sanat eserlerine karşı ilgi duyması beklenir. Güzel sanatların hissi hayatı zenginleştirmedeki önemini ve Türk toplumunun çağdaş uygarlık dünyası içindeki yerini almasındaki büyük rolü bilmeli ve gerçek değer taşıyan güzel sanat eserleri ile kötü olanları ayırabilmelidir. Buna göre ilköğretim düzeyinde çocukların estetik güzelliklere, resim, müzik diğer sanatlara ilgilenmeye karşı olumlu tutumlar geliştirmeleri beklenir. Bu sayede bireyler ileriki yaşantılarında bu sanatlara ilişkin yeteneklerini geliştirme ve bu sanatlara değer verme durumunda olurlar.

Tablo 3.45 Estetik Güzelliklere, Resim, Müzik ve Sanata Karşı İstekliliğe İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.20	90	1.00	1.93	54	1.00	32.53	0.00

Genel olarak (beklenen değer 1.00'e göre) bu tutumun gelişim oranı öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerine göre 1.20 (%90) dir. Kız öğrencilerde bu gelişme 1.10 (%95), erkek öğrencilerde ise 1.30 (%85)'dir. Kız ve erkek öğrencilerde bu tutumun gelişimine ilişkin anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bir başka deyişle bu tutumun gelişimi açısından cinsiyetin etkisi yoktur (Bkz. Tablo 3.46).

Tablo 3.46. Estetik G zelliğlere, Resim, Müzik ve Sanata Karşı İstekliliğe İlişkin Kız ve Erkek  ğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 �ğrenci)		Kız �ğrenciler (60 �ğrenci)			Erkek �ğrenciler (60 �ğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.20	90	1.10	95	1.00	1.30	85	0.16

Öğretmenlerin  ğrencilere ilişkin değerlendirmelerinde bu tutumun gelişme oranı 1.93 (%54)'d r. Bu gelişme oranı öğrencilerin yüksek değerlendirmeleri yanında orta düzeye yakındır. Yani  ğretmenlere göre öğrenciler bu tutumu orta düzeye yakın geliştirmişlerdir. Öğretmen ve öğrenciler arasındaki değerlendirme farkı %36 dır. Bu fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Bkz. Tablo 3.45).

3.2.12. Diğer  lkelerin Kültür Değerlerini Araştırmaya İstekli Oluş

Ülkemizde yabancı dil eğitiminin ilköğretim düzeyinde amaçlarından birisi de, "dil-kültür kavramı içinde diğer ülkelerin kültür değerlerinin farkında olmadır". Diğer ülkelerin kültür değerlerini fark etmek ve öğrenmek de ancak bu yönde bir tutum gelişimiyle mümkündür.

Tablo 3.47. Diğer Ülkelerin Kültür Değerlerini Araştırmaya İstekli Oluş'a İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
2.49	74	3.00	3.00	0	1.00	8.20	0.0004

Bu tutuma ilişkin öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerinde genel olarak 2.49 (%74) oranında bu tutumu geliştirdikleri tespit edilmiştir (beklenen değer 3.00'e göre). Bu oran kızlarda 2.61 (%80) erkeklerde 2.38 (%69) dir. Bu değerlendirmeye göre öğrencilerin bu tutumu yüksek düzeyde geliştirdikleri söylenebilir. Bu değerlendirmede kızlar ve erkekler arasında anlamlı $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.48).

Tablo 3.48. Diğer Ülkelerin Kültür Değerlerini Araştırmaya İstekli Oluş'a İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
2.49	74	2.61	80	3.00	2.38	69	0.09

Bu tutumla ilgili olarak öğretmenlerin, öğrencilere yönelik değerlendirmelerinde bu tutumun öğrencilerde hiç gelişmediği yönündedir. bir başka ifadeyle öğretmenler öğrencilerin bu tutumu geliştiremediklerini düşünmektedirler. Bu değerlendirme açısından öğrenci ve öğretmen değerlendirmeleri arasındaki fark F

< 0.05 düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.47).

3.2.13. Kalp Temizliği, İyilik, Doğruluk, İnsanları Sevmeye Gibi Değerlere Sahip Çıkma

Temizlik, iyilik, doğruluk, insanları sevmek, anaya, babaya, büyüklere saygı ve küçüklere şefkat göstermek, muhtaçlara yardım etmek ve çalışkanlık gibi değerler, ilköğretim düzeyinde din kültürü ve ahlak bilgisi dersleri aracılığıyla öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Şüphesiz bu değerler toplumsal yapının güçlenmesinde ve geliştirilmesinde oldukça önemlidir. Bu değerlerin bireylerde kalıcı olması için bu yöndeki tutumların küçük yaşlardan itibaren geliştirilmeye başlanması gerekir.

Bu tutumla ilgili olarak öğrencilerin kendi değerlendirmelerinde bu tutumun gelişme oranı (beklenen değer 1.00'e göre) 1.00 (%100) dır. Bu oran kız ve erkek öğrencilerde aynı düzeydedir. Buna göre öğrenci değerlendirmelerine göre bu tutumun gelişme oranı oldukça yükseğe yakındır. (Bkz. Tablo 3.50).

Tablo 3.49. Kalp Temizliği, İyilik, Doğruluk İnsanları Sevmeye Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Arıtmik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arıtmik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
2.40	71	3.00	1.73	36	1.00	12.00	0.00

Öğretmenlerin, öğrencilere yönelik değerlendirmelerinde bu tutumun gelişme oranı 1.43 (%79) dir. Öğretmenlerin değerlendirmelerinde de bu tutumun gelişme oranı yüksek düzeye yakın çıkmıştır. Öğrenci ve öğretmenlerin değerlendirmeleri aralarında fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı çıkmıştır (Bkz. Tablo 3.49).

Tablo 3.50. Kalp Temizliği, İyilik, Doğruluk, İnsanları Sevme Gibi Değerlere Sahip Çıkmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.00	100	1.00	100	1.00	1.00	100	.

3.2.14. Milli Bayram ve Törenlere Katılmaya İsteklilik

Bilindiğı üzere gerek toplumsal hayatta, gerekse okul ortamında kutlanması gereken milli bayram ve törenler vardır. Çoğu zaman öğrencilerin bu bayram ve törenlere katılmada sorumluluklar almada gereken ilgiyi göstermedikleri yönünde görüşler mevcuttur. Halbuki ilköğretim görmüş bireylerin, Türk milletinin milli ahlaki ve insani değerlerini kavraması ve bu değerlere uyması beklenir. Bu değerlere bağlı bireylerin yetişmesi için de bu yönde örnek davranışlar göstermek, bu tören ve faaliyetleri özendirici çalışmalar yapmak ve öğrencilerde olumlu tutumlar geliştirmekle mümkündür. Aksi takdirde gün geçtikçe Türk Milletinin milli, ahlaki ve insani değerleri zaman içinde özelliklerini yitirir ve kaybeder.

Tablo 3.51. Milli Bayram ve Törenlere Katılmaya İstekliliğe İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde %	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
2.38	69	3.00	1.76	38	3.00	6.58	0.0018

Milli Bayram ve törenlere katılmada istekli olmaya yönelik tutum geliştirme açısından öğrencilerin kendileri değerlendirmeleri sonucu öğrencilerin genel olarak bu tutumu (beklenen değer 3.00'e göre) geliştirme oranları 2.38 (%69)'dur. Kızlarda bu oran 2.50 (%75), erkeklerde 2.26 (%63) dür. Buna göre öğrencilerde genel olarak bu tutumun gelişimi ortaya düzeydedir. Kız ve erkeklerin değerlendirmeleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır (Bkz. Tablo 3.52).

Tablo 3.52. Milli Bayram ve Törenlere Katılmaya İstekliğe İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
2.38	69	2.50	75	3.00	2.26	63	0.16

Bu tutumun öğretmen açısından değerlendirilmesinde, öğrencilerin tutum geliştirme oranları 1.76 (%38) olarak bulunmuştur. Öğretmenlere göre bu tutumun gelişimi öğrencilerde yetersiz düzeydedir. Öğrenci ve öğretmen değerlendirmesi arasındaki fark ise $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.51).

3.2.15. Temel Sağlık Kurallarına Uyma Konusunda Dikkatli Olmak

İlköğretim görmüş bir öğrencinin, sağlığı koruyucu temel bilgileri benimsemiş, gerekli sağlık ve temizlik alışkanlıklarını kazanması beklenir. Bu öğrenci vücudunu, üstünü başını ve çevresini temiz tutmayı öğrenmiştir. Hastalık halinde alınacak tedbirleri ve iyi beslenme ile ilgili belli başlı kuralların ne olduğunu bilir. İlköğretimde öğrencilere bu alışkanlıkları geliştirecek tutumlar kazandırılmalıdır. Aksi takdirde öğrencilerde sağlık kurallarına uyma konusunda ileriki yaşlarda yeni alışkanlıklar kazandırmak mümkün görülmemektedir.

Tablo 3.53. Temel Sağlık Kurallarına Uyma Konusunda Dikkatli Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.86	57	1.00	2.10	45	1.00	1.69	0.19

Elde edilen bulgulara göre bu tutuma ilişkin öğrenci değerlendirmesinde bu tutumun gelişim oranı genel olarak 1.86 (%57) olarak bulunmuştur (beklenen değer 1.00'e göre). bu oran istenilen düzeyde değildir. Bu araştırmanın yapılması sırasında öğrencilerle yapılan görüşmelerde öğrencilerin çoğunun "temel sağlık kurallarıyla "ilgili olarak bir iki madde dahi söyleyemedikleri tespit edilmiştir. Bu tutumun gelişimi kızlarda 1.81 (%60), erkeklerde ise 1.91 (%55)'dir. Bu iki grup arasında bu tutumun gelişimine ilişkin anlamlı bir fark yoktur. Başka bir ifadeyle cinsiyetin bu tutumu geliştirme açısından bir etkisi olmamıştır (Bkz. Tablo 3.54).

Tablo 3.54. Temel Sağlık Kurallarına Uyma Konusunda Dikkatli Olmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Anlamlılık Düzeyi
1.86	57	1.81	60	1.00	1.91	55	0.477

Bu tutuma ilişkin öğretmenlerin değerlendirmesinde tutum gelişim oranı 2.10 (%45) olarak çıkmıştır. Öğretmenler de bu tutumun öğrencilerde yeterince

gelişmediğini düşünmektedirler. Bu tutuma ilişkin öğrenci ve öğretmenlerin değerlendirmeleri arasında $F < 0.05$ düzeyinde anlamlı bir fark yoktur (Bkz. Tablo 3.53).

Sonuç olarak, öğrencilerin ve öğretmenlerin değerlendirmelerine ve gözlemlere göre temel sağlık kurallarına uyma konusunda öğrenciler yeterince tutum geliştirememektedirler diyebiliriz.

3.2.16. İlk Yardım Konusunda Duyarlılık

İlköğretim görmüş bireylerin en azından kazalara karşı uyanık ve tedbirli olmayı öğrenmiş olmaları beklenir. Özellikle son yıllarda ülkemizde ilk yardım konusunda yaşanan olumsuz örnekler okullarda bu yönde yeterli ve olumlu yönde eğitim verilmediğine bir işarettir. İlköğretimi, hatta liseyi bitirmiş gençlerin çoğunluğu çok basit ilk yardım kurallarını dahi bilmemektedir. Halbuki ilköğretim düzeyinde bireylerde ilk yardım konusunda duyarlı ve bilgili vatandaşlar yetiştirilmiş olsa belki de bu alanda çok daha olumlu görüntüler ortaya çıkacaktır.

Tablo 3.55. İlk Yardım Konusunda Duyarlılığa İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Arıtmik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Arıtmik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.69	66	1.00	2.00	50	1.00	4.49	0.01

Araştırmamızda öğrencilerin kendilerini değerlendirmelerine göre bu tutumun gelişme oranı (beklenen değer 1.00'e göre) 1.69 (%66)'dır. Buna göre öğrencilerin değerlendirmeleri bu tutumun yeterli düzeyde geliştiği yönündedir. Bu tutumun kızlarda gelişme oranı 1.86 (%57), erkeklerde 1.53 (%74) dir. Buna göre kız ve

erkek öğrencilerin tutum gelişimi farkları $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.56).

Tablo 3.56. İlk Yardım Konusunda duyarlılığa İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde %	Anlamlılık Düzeyi
1.69	66	1.86	57	1.00	1.53	74	0.026

Öğretmenlerin, öğrencileri bu tutum açısından değerlendirmelerinde tutum gelişim oranı 2.00 (%50) dir. Öğretmenlere göre bu tutum orta düzeyde gelişmiştir. Öğrenci ve öğretmen grupları arasındaki fark $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.55).

Sonuç olarak ilk yardıma ilişkin tutumlar öğretmenlere göre orta, öğrencilere göre yüksek düzeyde gelişmiştir. İki grubun değerlendirmeleri farkı anlamlıdır.

3.2.17. Zararlı Alışkanlıklara Karşı Dikkatli Olmak

Bütün dünya ülkelerinde bireylerle üzerinde çok büyük olumsuzlar bırakan, içki, kumar ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklar gün geçtikçe yayılma eğilimi göstermektedir. Ülkemizde de bu alışkanlıkların yayılması ilköğretim düzeylerine kadar inmiş gözükmemektedir. Bu alışkanlıkları baskı ve zorla ortadan kaldırmaya çalışmak pek gerçekçi değildir. Yapılabilecek iyi çalışma, eğitim sayesinde küçük yaşlardan itibaren bu alışkanlıklara karşı dikkatli ve uyanık olma yönünde bilimsel ve sosyal içerikli tutumlar geliştirmektir. Daha önce belirttiğimiz gibi tutum gelişiminde en kritik yaşlar 6-14 arasındır. Bu alışkanlıklara karşı da başarılı olmanın yolu bu kritik yaşları iyi değerlendirip, öğrencilerde olumlu tutumlar geliştirmektir.

Tablo 3.57. Zararlı Alışkanlıklara Karşı Dikkatli Olmaya İlişkin Öğrenci ve Öğretmen Değerlendirmesi

Genel Olarak Öğrencilerin Kendilerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 120 Öğrenci)			Öğretmenlerin, Öğrencilerin Tutum Geliştirmelerine İlişkin Değerlendirmeleri (Toplam 30 Öğretmen)				
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	F	Anlaml. Düzeyi
1.23	89	1.00	1.90	55	1.00	16.46	0.00

Yapılan değerlendirme sonucunda zararlı alışkanlıklara karşı olma yönünde tutum geliştirme açısından öğrencileri genel olarak 1.23 (%89) oranında bu tutumu geliştirmişlerdir (beklenen değer 1.00). Kız öğrencilerde bu oran 1.33 (%84) erkek öğrencilerde ise 1.13 (%94) dür. Öğrenci değerlendirmelerine göre bu tutumun gelişmesi yeterli düzeydedir. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki fark ise $F < 0.05$ düzeyinde anlamsızdır (Bkz. Tablo 3.58).

Tablo 3.58. Zararlı Alışkanlıklara Karşı Dikkatli Olmaya İlişkin Kız ve Erkek Öğrencilerin Değerlendirmeleri

Genel Olarak (120 Öğrenci)		Kız Öğrenciler (60 Öğrenci)			Erkek Öğrenciler (60 Öğrenci)		
Aritmetik Ortalama	Yüzde (%)	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Beklenen Değer	Aritm. Ortalama	Yüzde (%)	Anlamlılık Düzeyi
1.23	89	1.33	84	1.00	1.33	94	0.0568

Bu tutuma ilişkin öğretmen değerlendirmesinde tutum gelişme oranı 1.90 (%55) çıkmıştır. Yani öğretmenlere göre bu tutum öğrencilerde orta düzeyde gelişmiştir. Öğrenci ve öğretmen değerlendirmeleri farkı bu tutumun gelişimi açısından $F < 0.05$ düzeyinde anlamlıdır (Bkz. Tablo 3.57).

Sonuç olarak bu tutum gelişimi açısından ğrenci değerlendirmeleri yeterli, ğretmen değerlendirmeleri orta düzeydedir. Kız ve erkekler açısından gelişme farkı yoktur. Öğrenci ve ğretmen değerlendirmelerinde bu tutuma ilişkin anlamlı fark vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuçlar

Bu araştırma, İlköğretim son sınıfı itibariyle öğrencilerin bilimsel ve sosyal tutum düzeylerini tespit amacıyla yapılmıştır. Öğrencilerin tutum düzeyleri tespit edilirken hem öğrencilerin değerlendirmelerine hem de öğretmenlerin değerlendirmelerine yer verilmiştir.

Araştırmamızdaki alt problemleri de dikkate alarak değerlendirdiğimizde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. İlköğretim düzeyinde genel olarak tutum gelişimi çok önemlidir. İleriki yaşlarda onların davranışlarına ve alışkanlıklarına yön verecek olumlu tutumlar bu yaşlarda kazanılmaktadır. Eğitimin her yönüyle amacına ulaşması ve sadece öğretim faaliyetiymiş gibi algılanmasının önüne geçmek için öğretimden çok, eğitime yönelik olan tutumları kazandırmaya ağırlık verilmelidir.

2. Bilimsel tutumların gelişimi açısından tutumların türlerine göre farklı gelişme oranlar tespit edilmiştir. Öğrencilerin kendilerinin değerlendirmelerini dikkate aldığımızda bazı tutumların yüksek, bazılarının orta, bazılarının da düşük düzeylerde gelişme gösterdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin değerlendirmelerine göre en düşük gelişme gösteren tutum, “çalışmalarda planlı, programlı olma” ya yönelik olmaktadır (%28). Ortaya yakın düzeyde olanlar, “bilim adamlarına özenme” ve “öğrenilen bilgilerin günlük hayatta kullanılabilirliği”ne ilişkin tutumlardır. Yüksek düzeye yakın çıkan tutum ise doğru görüş ve düşüncelerini sonuna kadar savunabilmeye yönelik olmaktadır (%91).

3. Bilimsel tutum gelişiminin cinsiyet açısından bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin elde edilen bulgulara göre bazı bilimsel tutumların gelişiminde, cinsiyete göre farklılıklar varken, bazılarında anlamlı hiçbir fark yoktur.

Kız ve erkeklere göre anlamlı farklılık gösteren bilimsel tutumlar:

- a) Öğrenilen bilgilerin günlük hayatta kullanılabilirliği,
- b) Bilim adamlarına özenmek.

Burada göze çarpan sonuç, bilim adamlarına özenmek yönünde tutum geliştirmenin daha önce yapılan çalışmalardakine benzer olmasıdır. Cinsiyetten kaynaklanan farklar erkek öğrencilerin lehine yöndedir. Başka bir ifadeyle erkek öğrencilerin bu bilimsel tutumları geliştirme oranları yüksektir.

Kız ve erkeklere göre anlamlı farklılıklar göstermeyen bilimsel tutumlar:

- a) Eleştirel düşünebilme ve eleştiriye karşı hoşgörülülük
- b) Çalışmalarda planlı programlı olmak
- c) Araştırma yapmaya, sebep-sonuç aramaya ve değerlendirmeye istekli oluş.
- d) Dini konularda derinlemesine bilgi toplamaya karşı istekli oluş
- e) Bilim ve teknolojinin toplum kalkınmasındaki önemini hissedebilme
- f) Bilimsel sonuçlara ulaşmada, bilimsel yöntem ve tekniklerin önemini bilmek
- g) Doğru görüş ve düşüncelerini sonuna kadar savunabilme
- h) Başkalarının görüş ve düşüncelerini dikkate almak.

4. Öğretmenlerin, öğrencileri bilimsel tutum geliştirme açısından değerlendirmelerinde, öğrencilerin değerlendirmelerine göre anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (bkz. tablo 3.1) Öğretmenlerin ve öğrencilerin değerlendirmeleri arasında fark olmayan bilimsel tutumlar:

- a) Eleştirel düşünebilme ve eleştiriye karşı hoşgörülülük.
- b) Çalışmalarda planlı programlı olma.

Diğer maddelerin hepsinde değerlendirme farkları anlamlıdır. Bu farklar genelde öğrenci aleyhinedir. Yani öğretmenleri, öğrencileri tutum gelişimi açısından daha olumsuz görmektedirler. Sadece dini konularda derinlemesine bilgi toplamaya karşı istekli oluş tutumunun gelişimini öğretmenler, öğrencilerden daha olumlu görmektedirler.

5. Sosyal tutumların gelişme oranlarını, öğrencilerin değerlendirmelerine göre ele aldığımızda genel olarak bu tutumların ortaya ve yüksek düzeylere yakın geliştiklerini söyleyebiliriz.

6. Sosyal tutum geliştirmede cinsiyetin aşağıdaki sosyal tutumlarda etkili olduğu tespit edilmiştir:

a) Yardımseverlik, yardımlaşma duygusu.

b) Aile, millet, vatan, Atatürk ilkeleri, iyi insan olma gibi değerlere sahip çıkma.

c) İlk yardım konusunda duyarlılık.

Bu tutumların gelişiminin kız ve erkeklerde anlamlı düzeyde farklı olduğu bulunmuştur. Kız ve erkek öğrenciler arasındaki tutum gelişimi farkı erkeklerin lehine yöndedir. Yani erkeklerin bu tutumları geliştirme oranları kızlara göre daha yüksektir. Diğer sosyal tutumların gelişimi açısından kız ve erkekler arasında anlamlı farklar yoktur (Bkz. Tablo 3.4)

7. Öğretmenlerin, öğrencilerdeki sosyal tutum gelişimine ilişkin değerlendirmeleriyle, öğrencilerin kendilerine ilişkin değerlendirmelerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir (Bkz. Tablo 3.3) “Toplum içinde yaşama isteğine ilişkin” tutumla “temel sağlık kurallarına uyma konusunda dikkatli olma” tutumunun öğrenci ve öğretmen değerlendirmesi arasındaki farkı anlamsızdır. Diğer bütün sosyal tutumlarda bu farklar anlamlı düzeydedir.

8. Öğretmenlerin sosyal tutum gelişimi açısından bazı maddelerde öğrencileri oldukça yetersiz görmeleri düşündürücüdür. Öğretmenlerin bu kadar olumsuz kanaatlara sahip olmaları, ya öğretmenlerin öğrencilere karşı takındıkları olumsuz

tavırlarla açıklanabilir, ya da gerçekte bu yönlerde öğrencilerin tutum gelişimleri yetersizdir.

9. Araştırmada ele aldığımız bilimsel ve sosyal tutumların yeterince gelişmemesine muhtemel sebepler arasında:

a) Öğretmenlerin öğrencilere karşı takındıkları olumsuz tutumların bulunması, öğrencilerin fikirlerine büyük ölçüde yer verilmemesi disiplin konusunda baskıcı yöntemlere baş vurulması, öğrencilere mesafeli davranılması (Kula, 1999: 37),

b) Okullarda disiplinsizlikler bulunması, öğrencilerin öğrenmeye ve derslere, dolayısıyla tutumları öğrenme yönünde ilgisiz olmaları (Duran, 1997: 180).

c) İyi bir eğitim programının işlevsellik, esneklik, toplumun inandığı değerlere dayalı olma, bilimsellik gibi önemli özellikleri vardır (İşman ve Eskicumalı, 1999: 56). Eğitim programlarımızın bu özellikleri yeterince taşınamaması etkili ve kalıcı bilimsel ve sosyal tutumların gelişmesini önlemektedir.

d) Özellikle sosyal tutumların gelişiminde okul öncesi eğitimin önemli olması, buna karşın ülkemizde bu yönde yeterince imkanların olmaması sayılabilir.

e) Ders konuları, bir düşünme biçiminin yansıması veya düşünce sistemi olarak değerlendirilmeyip, yüzesel olarak ele alındığından entelektüel gelişme hiç olmamakta veya sınırlı kalmaktadır. Liseyi, hatta üniversiteyi bitiren adayların yorumlama, veriler arasında ilişki kurma, sınıflama ve sıralama gibi becerilerden yoksun olduğu görülmektedir. Eğitim sistemi hakkındaki eleştirilerin çoğu, eğitimde yapılacak yeni düzenlemelerin öğrencilerin entelektüel gelişiminde odaklaşması gerektiğini ortaya koymaktadır. Eğitim sisteminin öğrencilere potansiyellerini geliştirme fırsatı vermesi ve ülke kalkınmasında etkin oynayabilmesi için öğretimin içerik ve yöntemleri, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, bilimsel düşünme, ilişkisel düşünme, akıl yürütme gibi becerileri kazandıracak şekilde yeniden düzenlenmelidir (Özden, 1998: 22).

Yukarıda sayılan ve eğitim sisteminde bozuklukları olarak ortaya çıkan eğitim problemlerimiz, öğrencilerde bazı tutumların niye tam olarak geliştirilemediklerini

ortaya koymaktadır.

Öneriler

1. Okullarda bilimsel ve sosyal tutumları geliştirmeye yönelik yöntem ve teknikler uygulanmalıdır. Uygulamalarda öğrenciler aktif olarak öğrenme ortamlarına katılmalıdırlar.

2. Öğretmenlerin tutum geliştirmeye yönelik etkileri dikkate alınarak, öğretmenlerin bu tutumları geliştirme yönünde etkili olmalarını sağlamak gerekir.

3. Müfredat programları gözden geçirilmeli, programlar bilimsel ve sosyal tutumlar geliştirmeyi artırıcı yönde dizayn edilmelidir.

4. Ana-baba tutumlarının bilimsel ve sosyal tutumların gelişmesindeki önemi göz önüne alınarak, anne ve babalara bu tutumları geliştirmeye yönelik destekleyici bilgiler verilmelidir.

5. Bilimsel ve sosyal tutumların geliştirilememe sebepleri araştırılmalı ve çözüm yolları tespit edilmelidir.

6. Öğretmenlerin bu tutumlarla ilgili değerlendirmeleri araştırılmalı ve öğretmenlerin bilimsel ve sosyal tutum düzeyleri belirlenmelidir. Öğretmenlerin davranışlarının tutum geliştirmeyi ne yönde etkilediği tespit edilmelidir.

7. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda farklı düzeydeki ve gruplardaki okullar seçilmeli örneklem grubu geliştirilmelidir.

8. Bilimsel ve sosyal tutumların kapsamı genişletilerek daha ayrıntılı çalışmalar yapılmalıdır.

9. Gelişmiş ülkelerdeki tutum geliştirmeye verilen önem dikkate alınarak, tutum geliştirme alanlarında standart testler geliştirmeye çalışılmalıdır. Böylelikle okullarda yapılan eğitim, öğretim faaliyetlerini kısa yoldan değerlendirmek daha kolay olabilir.

KAYNAKÇA

- ABRUCATO, Joseph "Teaching Children Science" Prentice Hall, New Jersey, 1988.
- AKDENİZ, Sabri, "Eğitim Sosyolojisi" M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 1990.
- ARKONAÇ, Sibel, "Sosyal Psikoloji", Alfa Yayınları, İstanbul, 1998.
- ARSLAN, Aysu, "İlkokul Öğrencilerinde Gözlenen Bilimsel Beceriler" Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 1995.
- BARRINGTON, Byron L. & HENDRICKS, Bryan, "Attitudes Science and Science Knowledge of Intellectually Gifted and Average Students in third, Seventh, and Eleventh Grades" Journal of Research in Science Teaching, Vol. 25, No.8 1988.
- BAŞARAN, İ. Ethem "Eğitim Psikolojisi", Bilim Matbaası, Ankara, 1978.
- BAYKUL, Yaşar, "İlkokul Beşinci Sınıftan Lise ve Dengi Okulların Son sınıflarına kadar Matematik ve Fen Derslerine karşı Tutumda Görülen Değişmeler..." ÖSYM yayınları, Ankara, 1990.
- BAYMUR, Feriha, "Genel Psikoloji" İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1985.
- BİLGİSEVEN, Amiran K., "Eğitim Yolu ile Kalkınmanın Esasları" Divan Yayınları, İstanbul, 1982.
- BÜYÜKKUR, Güzin, "Eleştirel Düşünme" Çağdaş Eğitim Dergisi" Sayı: 153, Eylül 1990.
- BYRNE, Michael S. & JOHNSTONE, Alex H., "Critical Thinking and Science Education", Studies In Higher Education, vol: 25. No.8, 1988.
- DEWEY, John, "Demokrasi ve Eğitim", Çeviren: M. Salih Otoran, Başarı Yayınları, İstanbul, 1996.

- DÖNMEZER, Sulhi, "Sosyoloji" Nihad Sayar Vakfı Yayınları, İstanbul, 1978.
- DURAN, Hacı, "Adapazarı'nda Temel ve Ortaöğretim Kurumlarındaki Eğitim-Öğretim Uygulamalarının Pedagogik ve Sosyal Sorunları", Düünden Bugüne Adapazarı Sempozyumu Dergisi, Sakarya Ü.İ.İ.B. Fakültesi Yayını, Adapazarı, 1997.
- DURAN, Hacı "İş Tatminini Etkileyen Sosyal Faktörler" Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 1996.
- ERKAL, Mustafa E., "Orta Teknik Eğitim-Sanayi İlişkileri", İ.Ü. İktisat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1978.
- ERKAL, Mustafa E., "Sosyoloji" Der Yayınları, İstanbul, 1995.
- FİDAN, Nurettin & ERDEN, MÜNİRE, "Eğitime Giriş", Alkım Yayınları, Ankara, 1997.
- GEORGE, Rani & KAPLAN, David "A structural Model of Parent and Teacher Influences on Science Attitudes of Eighth Graders." Science Education, Volume 82, Issue No: 1 January 1998.
- GERMAN, Paul. J. "Development of the Attitude Toward Science..." Journal of Research In Science Teaching, V: 25. No:8, Nov. 1988.
- İNCEOĞLU, Metin, "Tutum, Algı, İletişim", V yayınları, Ankara, 1993.
- İŞMAN, Aytekin & ESKİCUMALI, Ahmet, "Eğitimde Planlama ve Değerlendirme" Değişim Yayınları, Adapazarı, 1999.
- KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem, "İnsan ve İnsanlar" Beta Yayınları İstanbul, 1983.
- KARASAR, Niyazi, "Bilimsel Araştırma Yöntemi", Bilim Yayınları, Ankara, 1986.

- KOCAOLUK, Fatma & KOCAOLUK M. Şükrü, “İlkokul Programı”, Kocaoluk Yayınları, Tarsus, 1984.
- KULA, Ahmet, “Öğretmenlerin meslek Tatminlerinde Cinsiyetin Rolü” Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 1999.
- MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI “Ortaokul Programı” Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1995.
- MUNBY, Hugh “Thirty Studies Involving the Scientific Attitude Inventory” Journal of Research in Science Teaching, Vol. 20, No:2, 1983.
- OKAN, Kenan, “Fen Bilgisi Öğretimi”, Okan Yayınları, Ankara, 1993.
- ORUÇ, Meral “İlköğretim Okulu II. Kademe Öğrencilerinin Fen Tutumları İle Fen Başarıları Arasındaki İlişki”, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 1993.
- ÖZDEN, Yüksel, “Öğrenme ve Öğretme,” Pegem Yayınları, Ankara, 1997.
- ÖZDEN, Yüksel “Eğitimde Dönüşüm”, Pegem Yayınları, Ankara, 1998.
- ÖZGÜVEN, İ. Ethem, “Hacettepe Kişilik Envanteri” Ankara, 1992.
- ÖZİNÖNÜ, Kemal, “Fen Öğretiminin Bilimsel Düşünceyi Geliştirmesi”, Ortaöğretimde Fen Öğretimi Sempozyumu, Tübitak Yayınları, s:21, Ankara, 1969.
- ÖZTUNÇ, Mustafa, “Ailenin, Çocukların Yaratıcı Düşünme Yeteneği Üzerindeki Etkisi”, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, 1999.
- ÖZTÜRK, Hüseyin, “Modern Eğitim Sosyolojisi”, İstanbul, 1974.

PARS, V. Baha ve Diğerleri, "Eğitim Psikolojisi", Milli Eğitim Yayınevi, İstanbul, 1960.

SCHİBECİ, R.A. "Home, School, and Peer Group Influences on Student attitudes and achievement in science" Science Education, Vo: 73, 1989.

SEZGEN, M. Şefik ve Diğerleri, "Eğitim Psikolojisi" Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1990.

SUNGUR, Nuray, "Yaratıcı Düşünce" Evrim Yayınları, İstanbul, 1997.

TAŞDELEN, H.Musa, "Siyaset Sosyolojisi", Kocav Yayınları, İstanbul, 1997.

TEBLİĞLER DERGİSİ, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2487, Nisan, 1998.

TEBLİĞLER DERGİSİ, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2490, Temmuz, 1998.

ÜLGEN, Gülten, "Eğitim Psikolojisi", Alkım Yayınevi, İstanbul, 1997.

ÖĞRENCİ ANKETİ

Sevgili Öğrenciler,

Bu anket, sizlerin bazı konulardaki düşüncelerinizi tespit amacıyla yapılmaktadır. Eğer okuduğunuz cümleler sizin düşüncelerinize uygunsa: "A" şıkkını. Biraz uygunsa: "B" şıkkını. Size uygun değilse: "C" şıkkını işaretleyiniz. Teşekkür ederim.

1. Eleştirilmekten hiç hoşlanmam.
2. Planlı iş yapmayı ve çalışmayı hiç sevmem.
3. Derslerde öğrenilen bilgilerin günlük hayatta çok işe yarayacağını düşünüyorum.
4. Araştırma yapmayı ve olayların sebep ve sonuçlarını araştırmayı ve değerlendirme yapmayı sevmem.
5. Dini konularda derinlemesine bilgi toplanım. Batıl olan inançları ayırabilirim.
6. İleride ünlü bir bilim adamı olmayı isterim.
7. Bilim ve teknolojinin toplum ilerlemesinde önemli bir yeri olduğunu düşünüyorum.
8. Bilimsel sonuçlara ulaşmada deney, gözlem, inceleme gibi yöntemlerin önemli olduğunu düşünüyorum.
9. Doğru görüş ve düşüncelerimi sonuna kadar savunurum.
10. Başkalarının görüş ve düşünceleri benim için önemli değildir.
11. Yalnız yaşamak hoşuma gider.
12. Kız ve erkek arkadaşların beraber bulunduğu ortamlarda kendimi rahat hissetmem.

13. Okulda ya da herhangi bir yerde bulunan bir eşyanın sahibini bulmak gereklidir.
14. Türk milletinin bir parçası olmak beni mutl eder.
15. Bu ülkenin vatandaşı olarak üzerime düşen bazı görevler ve hakların olduğunu bilerek hareket ederim.
16. Diğer insanların haklarını çiğnemekten rahatsızlık duyarım.
17. Bana göre insanlar birbirlerine yardımcı olmalıdır.
18. Trafik kurallarına uymanın önemli olduğunu düşünürüm ve daima kurallara uyarım.
19. Ülkemizin kalkınması ve gelişmesi için çok çalışmak gerektiğini düşünürüm ve bu yönde gayret gösteririm.
20. Aileme, milletime, vatanıma, Atatürk ilkelerine bağlı, çalışkan ve iyi bir insan olmak en önemli amacımdır.
21. Sanattan, müzikten ve resimden hoşlanırım, güzellikleri severim.
22. Diğer ülkelerin kültür değerlerini merak etmiyorum ve onların kültürlerinden hoşlanmıyorum.
23. Kalp temizliği, iyilik, doğruluk, insanları sevme, ana-babaya ve büyüklere saygı ve küçüklere sevgi bence önemli şeylerdir.
24. Milli bayramlar ve tören günlerine katılmaktan hoşlanmam.
25. Temel sağlık kuralları konusunda kendimi oldukça yeterli görürüm.
26. İlk yardım konusunda oldukça dikkatliyimdir.
27. Sigaranın, içkinin, kumarın ve uuşturucunun çok zararlı alışkanlıklar olduğunu düşünüyorum.

CİNSİYETİ:
OKUL

CEVAP ANAHTARI

YETERLİ
KATILIYORUM
Bana uygun

ORTA
KARARSIZIM
Kararsızım

YETERSİZ
KATILMIYORUM
Bana uygun değil

A	B	C
1. ☐	☐	☐
2. ☐	☐	☐
3. ☐	☐	☐
4. ☐	☐	☐
5. ☐	☐	☐
6. ☐	☐	☐
7. ☐	☐	☐
8. ☐	☐	☐
9. ☐	☐	☐
10. ☐	☐	☐
11. ☐	☐	☐
12. ☐	☐	☐
13. ☐	☐	☐
14. ☐	☐	☐
15. ☐	☐	☐
16. ☐	☐	☐
17. ☐	☐	☐
18. ☐	☐	☐
19. ☐	☐	☐
20. ☐	☐	☐
21. ☐	☐	☐
22. ☐	☐	☐
23. ☐	☐	☐
24. ☐	☐	☐
25. ☐	☐	☐
26. ☐	☐	☐
27. ☐	☐	☐

ÖĞRETMEN ANKETİ

Sayın Öğretmen Arkadaşım,

Aşağıda öğrencilerin bilimsel ve sosyal tutumlarını ölçmeye yarayan sorular vardır. Bu soruları öğrencileri genel olarak değerlendirerek cevaplayınız. Öğrenciler o davranışı;

- “Yeterince, daima ve yeterli düzeyde” gösteriyorlarsa : “A” şikkını
“Bazen, biraz ve orta düzeyde” gösteriyorlarsa : “B” şikkını.
“Hiçbir zaman ve yetersiz düzeyde” gösteriyorsa : “C” şikkını işaretleyiniz.

1. Eleştirel düşünebiliyor ve eleştiriye karşı hoşgörölüler mi?
2. Çalışmalarında planlı ve programlılar mı?
3. Derslerde öğrenilen bilgilerin günlük hayatta ise yarayacağını biliyorlar mı? (Bilgileri günlük hayatta kullanabiliyorlar mı?)
4. Merak ettikleri olayların sebep ve sonuçlarını araştırabiliyorlar ve soru sorabiliyorlar mı?
5. Dini konularda derinlemesine bilgi toplayıp, batıl olan inançları ayırabiliyorlar mı?
6. Öğrenciler bilim adamlarına özeniyor, onlar gibi olmak istiyorlar mı?
7. Bilim ve teknolojinin toplum ilerlemesinde önemli bir yeri olduğunu kavramışlar mı?
8. Bilimsel sonuçlara ulaşmada gözlem, inceleme, deney gibi yöntemlerin önemini biliyorlar mı?
9. Doğru görüş ve düşüncelerini sonuna kadar savunabiliyorlar mı?
10. Başkalarının görüş ve düşüncelerine önem verirler mi?
11. Toplum içinde yaşamaktan mutlular mı?

12. Kız ve erkek olarak beraber bulundukları ortamlarda kendilerini rahat hissediyorlar mı?
13. Okulda ya da herhangi bir yerde buldukları eşyanın sahibini arayıp iade etmeye çalışıyorlar mı?
14. Öğrencilerin Türk Milletinin bir parçası olmalarından mutlu olduklarını hissediyor musunuz?
15. Vatandaş olarak üzerlerine düşen görev ve hakları bilerek hareket edebiliyorlar mı?
16. Diğer insanların haklarına saygı gösteriyorlar mı?
17. Diğer insanlara karşı yardımsever midirler?
18. Trafik kurallarına uymanın önemli olduğunu bilirler ve trafik kurallarına uyarlar mı?
19. Ülkemizin kalkınması ve gelişmesi için çok çalışmak gerektiğini biliyorlar mı?
20. Ailelerine, millet ve vatana, Atatürk ilkelerine bağlı, çalışkan ve iyi bir insan olmak onlar için bir amaç mı?
21. Estetik güzellikleri sevip, sanattan, müzikten ve resimden hoşlanıyorlar mı?
22. Diğer ülkelerin kültürel değerlerini merak edip araştırabiliyorlar mı?
23. Kalp Temizliği, ilik, doğruluk, insanları sevmek, ana - babaya ve büyüklere sevgi konusunda duyarlılar mı?
24. Milli bayram ve tören günlerine isteyerek ve gönülden katılıyorlar mı?
25. Temel sağlık kurallarına uyuyorlar mı?
26. İlk yardım konusunda duyarlılar mı?
27. Sigara, içki, kumar ve uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklardan uzak durabiliyorlar mı?

CİNSİYET :

OKUL :

CEVAP ANAHTARI

DAİMA
YETERİNCE
YETERLİ

BAZEN
BİRAZ
ORTA

HİÇBİR
ZAMAN
YETERSİZ

A	B	C
1. ☐	☐	☐
2. ☐	☐	☐
3. ☐	☐	☐
4. ☐	☐	☐
5. ☐	☐	☐
6. ☐	☐	☐
7. ☐	☐	☐
8. ☐	☐	☐
9. ☐	☐	☐
10. ☐	☐	☐
11. ☐	☐	☐
12. ☐	☐	☐
13. ☐	☐	☐
14. ☐	☐	☐
15. ☐	☐	☐
16. ☐	☐	☐
17. ☐	☐	☐
18. ☐	☐	☐
19. ☐	☐	☐
20. ☐	☐	☐
21. ☐	☐	☐
22. ☐	☐	☐
23. ☐	☐	☐
24. ☐	☐	☐
25. ☐	☐	☐
26. ☐	☐	☐
27. ☐	☐	☐

(EK - 3)

T.C.
SAKARYA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı: B.08.4.MEM.4.54.00.05.01.070/

Konu Anket Çalışması

VALİLİK MAKAMINA
SAKARYA

İlimiz, Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi Rehber Öğretmeni Erol ATA, Sakarya Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim dalında Yüksek Lisans yapmakta olup, tez çalışması olarak ilköğretim okullarındaki öğretmen ve öğrencilere yönelik anket çalışması yapmak istediği, Okul Müdürlüğü'nün 26.01.1999 tarih ve 233.1/58 sayılı yazıları ile bildirilmiştir. (Tez'in konusu ilköğretim okulu öğrencilerinin, davranışlarının bilimsel ve sosyal tutum geliştirme açısından değerlendirilmesi).

Anket çalışması ile ilgili bilimsel ve sosyal tutum ölçeği ilişikte sunulmuş olup, müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görülüşü taktirde, tensiplerinize arz ederim.

İmza
A.Murat Taner
Milli Eğitim Müdürü.

OLUR
28/01/1999

İMZA
Özer AYDINTAY
Vali a.
Vali Yardımcısı

BİLİMSEL VE SOSYAL TUTUM GELİŞTİRMeye İLİŞKİN ÖĞRETMEN DÜŞÜNCELERİ

1. İlköğretim II. Kademe okulları öğrencilere bilimsel düşünme ve sosyal tutumlar geliştirme yönünden hangi davranışları kazandırmalıdır?

2. Size göre bu tutumların öğrencilerde kazanılma düzeyleri nasıldır? Gözlemlerinize ve deneyimlerinize göre değerlendiriniz.

1) Genç nesillere eğitim yolu ile kazandırılması gereken ve “iyi eğitim” diyebileceğimiz bu iki hususu üzümlere ifade edeyimki yeterince verememekteyiz.

Ancak; malumki eğitim sadece okullarda yapılmamaktadır. Bu bakımdan farklılıklar arz eden öğrenciler mevcuttur, bunlarda ailesinden bu konuda destek alan öğrenci grubudur ki ve azınlıktır.

Sistemin bazı sıkıntıları ve eğitimcinin ekonomik sorunları gibi sayılabilecek bir çok sebepten henüz “saygı ve sevgi”ye dayalı disiplini oturtamadığımızdan ve en önemlisi de çocuklarımıza öğrenme isteği veremediğimizden bu iki önemli unsur konusunda yeterliliği tartışma konusu bile yapılamıyacağı kanısındayım.

Üzgünüm, üzümlüyorum iyi bir EĞİTİM yapamadığımızı düşünüyorum.

Y.U.

Matematik Öğretmeni

2) Öğrencilere öğretmekten çok öğrenmenin yolları gösterilmelidir. Çin Atasözünün dediği gibi balığı verme yerine balık tutmayı öğretmelidir. Asrımız bilgi ve teknoloji çağıdır. Öğrencinin ihtiyacı duyduğu bilgilere nasıl ulaşılacağı gösterilmelidir.

Öğrenciler hazır bilgi almaya alışık olduğundan araştırmaya daha az yöneliyorlar.

Bu da derslerin yanısıra araştırma ödevleri ile araştırmaya yönettirilmelidir.

Öğrencilere temel bilgi dışında ihtiyaç duyacağı bilgilere yönlendirilmelidir.

M.S.
Öğretmen

3) Bilimsel düşünce, kanaatimce şüpheli araştırmacı eksik ve hataları görebilme bunları düzeltme gayretinden ileri gelir.

Sosyal tutumlar geliştirme ise örnekleme ve sorumluluk alma mükafat ve ceza ile gerçekleşir.

Örnekleme: Öğrenci ailede çevrede basın yayın hatta okulda öğretmenlerinden kötü örnekleri daha fazla gördüğü kanaatindeyim. Öğrenci buradan kaybediliyor.

Sorumluluk: Büyükler kendilerini sorumlu hissetmiyor küçükler de bu duygu gelişmiyor. Kazanma düzeyi sıfıra doğru gidiyor.

Mükafat ve Ceza: Değerlerimiz iyice erozyona uğradı. Çocukların hangi konularda mükafat ve ceza göreceklerini bilmediklerini düşünüyorum. Genelde olumsuz kötü örneklerin güç, kuvvet ve itibar gördükleri kanaati çocuklarda yerleşiyor. Kötülerin ceza görmediği anlaşıncı çocuk da kötülüğe meylediyor.

N.A.
Arifiye İlköğretim Okulu

4) Öğrencilere birtakım davranışlar kazandırmak zorundayız. Öğrencilerin beyinlerini bilimsel düşünmeye yöneltmeliyiz.

Atatürk'ün "Hayatta en hakikî mürşit ilimdir" özdeyişine gerçek hayatta sahip olabilmeleri için büyük çaba göstermeliyiz. İlmin ışığında öğrenciler aydınlatılmalı.

Bilim ve teknolojinin toplumun, ülkenin kalkınmasında, gelişmesinde büyük bir önemi olduğunu vurgulamalıyız. Bilimsel sonuçlara ulaşmada gözlem, inceleme, araştırma, deney gibi yöntemlerin önemini kavratmalıyız. Planlı ve programlı

Çalışmanın önemini anlatarak böyle bir çalışmaya yöneltilmelidir. Olayların, gelişmelerin neden ve sonuçları araştırmaya sevk etmeliyiz.

Başkalarının görüş ve düşüncelerine saygı duymalarını, görüşlerini belirtmelerini sağlamalıyız. Kendi görüş ve düşüncelerini sonuna kadar savunabilmeleri yeteneği kazandırılmalı.

Türk milletinin bir ferdi olmaktan gurur duymalarını, vnmelerini, bu şekle Türk milletinin yükselmesi için çok çalışmak gerektiği düşüncesini benimsetmeliyiz. Atatürk'n "Türk, vn, alış, güven!" zdeyişi doğrultusunda davranmalarını ğtlemeliyiz. Vatandaşlık görevlerini en iyi biçimde yerine getirmelerini, insan haklarına saygı göstermelerini ğtlemeliyiz. Başkalarıyla işbirliği ve sorumluluk duygusunu geliştirmeliyiz.

Okul ve toplum kurallarına uyan öğrenciler olarak yetiştirmeliyiz. Trafik kurallarına uymalarını ve bu kuralların önemini kavratmalıyız.

Okuma ve dinleme alışkanlığını kazandırmalıyız.

Kültürel ve manevi değerlere önem vermelerini sağlamalıyız. Dini konularda, dini değerlerde öğrencileri aydınlatmalıyız.

Sağlıklı, din gençler olarak yetişmelerini sağlamalıyız. "Sağlam kafa, sağlam vcta bulunur" sözüne bağlı gençleri yetiştirmek hedefimiz olmalıdır.

Her türlü zararlı, uyuşturucu maddelerden uzak durmalarını sağlamalıyız. Zararlı ve kötü alıkanlıklardan uzak durmalarını bol bol ğtlemeliyiz.

Ailesini, milletini, vatanını seven ve sayan, büyüklerini sayan, küçüklerine sevgi, merhamet ve şefkat gösteren; Atatürk ilke ve inkılplarına bağlı; alışkan, iyiliksever, doğruluktan ayrılmayan, bu değerlere önem verme davranışlarını kazandırmalıyız.

Biz ğrencilere bu davranışları kazandırmak için büyük çaba harcıyoruz. Öğrencilerin büyük bir bölümü bu davranışları kazanmıştır. Öğrencilerin çoğuna

bu davranışları kazandırdığımıza inanıyorum.

S.Y.

Orhangazi İlköğretim Okulu

5) Bilimsel düşünmenin temelinde olaylar karşısında önyargılı olmama, yeni fikirlere açık olma, ortaya çıkan sonuçları değerlendirme ve yeniden deneme ve olaylara farklı açılardan bakabilme vardır. İlköğretim okullarının II. kademesi, öğrencilerin somut düşünmeden, soyut düşünmeye geçtikleri devredir. Bu kademedeki öğrencilere bilimsel düşünme ve sosyal tutumların kazandırılması için;

1. İlköğretim okulu müfredat ve programları yeniden gözden geçirilmeli, öğrencileri düşünmeye sevk eden boyutta olmalıdır.
2. Özellikle öğretmenler dersler işlenirken, öğrencileri eleştireci düşünmeye sevk etmeli, yakınsak (bilinen, klişeleşmiş) düşünmeden uzak tutmalıdır.
3. Öğrenciler tüm derslerde üretken hale getirilmelidir. Problemleri çözerken farklı yolları izlemeleri, bir deneyin sonucunu tartışmaları sağlanmalıdır.
4. Türkçe derslerinde yorumlama, parçanın ana fikrini bulma gibi konularda farklı görüşlerin ortaya çıkması sağlanmalı, bu ortam içerisinde, insan ilişkileri, düşünceye saygı, herkesin fikrinin değerli olduğu kavramları üzerinde sıkça durulmalıdır.
5. Sınıflarda demokratik ortam hakim olmalı, öğretmen sınıftaki davranışları ile bilimsel düşünmeyi teşvik edici olmalıdır. otoriter ve baskıcı tutum yerine, hoşgörü ve güven verici kişilik sergilemelidir.
6. Öğrenciler peşin hükümlü olmaktan kurtarılmalı, söylentilere, yüzeysel bilgilere, yalın algılamalara dayanarak, başkalarının güdümünde olma gibi davranışlardan uzak tutulmalıdır.
7. Çocuk, sahip olduğu bilgi ve becerilerin yeterliliği içinde, kendinin ve toplumun sorunlarını çözmeye uğraşmalıdır.

8. Kendine karşı saygılı ve güvenli olmalı, başkaları ile iyi ve etkili ilişkiler kurabilmeli, onların haklarına saygılı olmalı, doyurucu ve zevkli bir yaşama için arkadaşlarına yardım etmelidir.

9. Akla uygun amaçlara, ilgilere ve haz verici uğraşlara sahip olabilmelidir.

10. Yaptıklarının övünülecek değerde olması için çalışmalı, fakat bunları yapmadan önce değerlerini özenle eleştirebilme gibi tutuma sahip olmalıdır.

Toplumumuzun farklı sosyo-kültürel tabakalarından okullara gelen çocukların, aile ve çevre faktörlerinden etkilendikleri bir gerçektir. Çocuğunu baskı altında tutan, eğitim düzeyi düşük bir aile demokratik bir ortamdan uzaktır. Çocuğun fikirlerine değer vermez. Çocuk anne-baba korkusu yüzünden farklı düşünme lüksüne sahip değildir. Bu nedenle bu görev okul kurumuna düşmektedir. Aile ve okul kurumu arasında kalan çocuğun bilimsel düşünme ve sosyal tutum kazanma gibi davranışlara sahip olması oldukça zor bir hadise. Toplumun kalkınması, çağdaş ülkeler arasında yerini alabilmesi için zor olan bu görevi okul yerine getirmek zorundadır. Öğrencilerin zeka seviyesi de bilimsel düşünmenin önündeki önemli etkenlerden biridir. zeka seviyesi düşük olan çocukların farklı düşünmeleri, olaylara daha geniş açıdan bakabilmeleri oldukça zordur.

Sonuç olarak okul-aile kurumu arasında sağlıklı bir ilişki kurulduğunda, bilimsel düşünme metodunu öğrencilerine aşıl原因 ve sınıf ortamında demokratik yaşamı uygulayan öğretmenler sayesinde öğrencilere bu tutumların kazandırılacağına inanıyorum. Ancak bugün eğitim kurumlarında uygulanan eğitim ve öğretim metodunun bilimsel düşünmeden uzak olduğunu görüyorum. “Ağaç yaşken eğilir” atasözünden hareketle, çocuklara bu şekilde yaklaşıldığı takdirde bilimsel düşünmenin kazandırılacağına inanıyorum.

M.Ö.

İlköğretim Okulu Öğretmeni

6) a- Bilimsel düşünme ve sosyal tutumların kazandırılmasında öncelikle kitap okuma alışkanlığının kazandırılması gerekir.

Müfredat programlarında, her dersle ilgili katkısı olmuş tarihi şahsiyetlere yer vermek gerekir. Bilimsel çalışmaya özendirme açısından özellikle kendi medeniyetimize ait sanat, bilim ve düşünce adamlarının yer alması gerekir.

Sistemli çalışma, olayların sebep-sonuç ilişkilerini kurabilme, objektiflik kazandırılması gereken davranışlar arasındadır.

Fikirlerini serbestçe ifade edebilme ve savunma alışkanlığının gelişmesine imkan verecek sınıf ortamı oluşturulmalıdır.

Kaynaklardan yararlanma, araştırma yapma özelliği kazandırılmalıdır.

b- Kitap okuma alışkanlığını kazandırma konusunda yetersizlik açıktır. Bu iş sanki yalnız edebiyat öğretmenlerinin işi gibi algılanmaktadır.

Müfredat programları okuma parçası düzeyinde, sınırlı olarak, bilim adamlarına yer vermektedir. Dolayısıyla bilimsel çalışmalara ve düşünüşe ilgi uyandırma noktasında yetersiz kalmıştır.

Teorik bilgilerin uygulamaya kaydırıldığı laboratuvar kullanımı ve imkanı yetersizdir. Bu yetersizlik, yaparak öğrenmenin verdiği lüzumdan öğrenciyi mahrum etmektedir. Oysa bilimsel çalışmada ilgiyi artıran bu hazzı öğrenciye yaşatmak gerekir.

Derslerin işlenişindeki yöntem, büyük oranda öğrencinin kendi görüşlerini ifade edebilmeye imkan tanımamaktadır. Tartışma ortamı, seminer, münazara çok yetersiz olarak kullanılan yöntemler olmuştur.

Araştırma yapma, kaynaklardan yararlanma ancak yıllık ödevlerle gündeme gelmektedir. Böyle bir alışkanlığın kazandırılması, yalnızca yılda bir defalık ödevlerle mümkün olmamaktadır.

C.T.
Öğretmen

7) a- Öncelikle kendine, daha sonra çevresine saygı duymayı beraberinde iyi davranışlar kazandırma, her alanda olaylara ilgi duyan neden ve sonuçlarını tartışabilen, merak duygusu geliştiren davranışlar kazandırmalıyız.

Onların kişilikleri geliştirecek tavırlar içinde olmalıyız. Düşüncelerini dinlemeli, önemsemeli, kendi kararlarını kendilerinin vermesini sağlamalıyız.

Kişilikleri geliştikçe geniş kapsamlı düşünebilmeyi ufkunu genişletmeyi kendisi zaten başaracaktır.

Sosyal aktivitelere önem vererek birlikte bir bütün olmaları duygusunu vereliyiz.

b- Özellikle öğretmenler bu davranışların kazanılmasında yetersizdir. Genellikle müfredat programını yetiştirmek için öğrencilerin davranışlarına yönelik bir çaba çok azdır. Çocuklarda hep ben duygusu gelişmiş biz duygusuna hala sahip değiller. Birbirlerini öğretmene şikayet etmeyi bir başarı olarak görmüşler. Bir karar alınacağı zaman ortak bir karar almada zorlanılıyor, ders sırasında konulara bilimsel olarak yavaşamıyorlar, konuları hep basit yönü ile değerlendiriyorlar.

Kız ve erkek öğrenciler ne bir sırada oturmak istiyorlar ne de birlikte bir çalışma gerçekleştirebiliyorlar.

M.K.

Öğretmen Orhangazi İlköğretim

ÖZGEÇMİŞ

Erol Ata, 1966 yılında Kırşehir'in Mucur İlçesi, Yörücek Köyünde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Kırşehirde tamamladı. 1985 yılında Kırşehir Eğitim Yüksekokulunu bitirdi. Bir süre ilkokul öğretmenliği yaptı. 1986 yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik danışma ana bilim dalını kazandı ve 1990 yılında mezun oldu. 1990 yılından itibaren öğretmenliğe başladı. Sivas, Yozgat ve Bursa İllerinde Rehber Öğretmenlik ve bir süre idarecilik görevlerinde bulundu. Halen Sakarya, Arifiye Anadolu Öğretmen Lisesi Rehber Öğretmenliği görevini yürütmektedir.

